

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
และรองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช ได้กรุณาให้คำแนะนำ และติดตามการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้อย่างใกล้ชิด
ตลอดมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของ
ท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีศรีเอี่ยม ข้าราชการบำนาญระดับ 9
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสรี ชัดแจ้ง อาจารย์ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจเครื่องมือวิจัย นายภิญโญ ตันวิเศษ นายกองค้ำการ
บริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเครื่องมือวิจัย พระมหาชยันต์ พุทธธมโม
พุทธศาสตร์บัณฑิต วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต เจ้าอาวาสวัดซ่งชะอม เจ้าคณะตำบลเขาวง อำเภอ
พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มานพ แจ่มกระจ่าง และอาจารย์เกรียงศักดิ์
บุญญา อาจารย์ภาควิชาอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ได้กรุณา
ตรวจแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือการวิจัย และขอขอบพระคุณ นายสมชาย คุณปลื้ม
นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองแสนสุข ที่อำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูล ผู้อำนวยการ
โรงเรียน คณะครู คณะกรรมการและประชาชนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลภาคสนาม

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนนักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ทุกท่าน
ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจตลอดมา

ชัยพร เจียมตน

พฤศจิกายน 2548

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย นายชัยพร เจียมตน ปริญญา รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนิมพานิช (2) รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์
เสรีรังสรรค์ (3) รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์ ปีการศึกษา 2548

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (2) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (3) ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (4) แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 380 คน แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีความเชื่อมั่น .843 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอยู่ในระดับมาก คือ การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง (2) ปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นอกนั้นไม่มีความสัมพันธ์กัน (3) ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจน ต้องหารายได้เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว ประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง (4) แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ นักการเมืองต้องมีจริยธรรม มีความพร้อมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน ผู้บริหารพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคงมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

Thesis title: PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION IN SAENSUK MUNICIPALITY,
AMPHOE MUEANG, CHONBURI PROVINCE

Researcher: Mr. Chaiporn Jeamton; **Degree:** Master of Political Science (Politics and
Government) **Thesis Advisor:** (1) Dr. Jumphol Nimpanich, Associate Professor; (2) Dr. Thirapat
Serirangsan, Associate Professor; (3) Dr. Boonsri Prommapun, Associate Professor;

Academic Year: 2005

ABSTRACT

The purpose of this research was to study following four steps : (1) the political participation in Saensuk Municipality, Amphoe Mueang, Chonburi; (2) the factors affecting political participation; (3) the problems and hindrances of political participation; (4) Solutions to the problems of political participation.

The sample consisted of 380 people having a voting right in Saensuk Municipality, Amphoe Mueang, Chonburi. The reliability of questionnaire was .843. In addition, statistical methods used for analyzing the data were percentage, mean, standard deviation and chi-square.

It was concluded that (1) people's political participation was highly rated with was a election crucial activity; (2) the factor of individual education was significantly related to people's political participation at a .05 level but the rest was not; (3) the problems and hindrances of political participation were people's lack of knowledge in political participation; and (4) solutions to the problems were that politicians must possess ethics and be ready to represent their people. Administrators should develop local economy, enhancing people to have secure jobs and boosting their income.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิด	5
สมมติฐานการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	9
สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองแสนสุข.....	58
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	60
บทที่ 3 การวิธีดำเนินการวิจัย.....	66
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	66
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	70
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	
สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผล.....	90
ข้อเสนอแนะ	100
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	101
บรรณานุกรม.....	102
ภาคผนวก.....	106
ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ.....	107
ข แบบตรวจสอบ.....	109
(1) แยกตามเพศและตามสถานภาพการอยู่อาศัย.....	110
(2) แยกตามเกณฑ์อายุและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง.....	111
(3) แยกเป็นรายเดือน.....	112
ค แบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้านคว่ำ	113
ประวัติผู้วิจัย.....	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Almond และ Powell 37
ตารางที่ 2.2	รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Kim..... 38
ตารางที่ 3.1	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม..... 69
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ..... 70
ตารางที่ 4.2	แสดงคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา..... 71
ตารางที่ 4.3	แสดงคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ..... 71
ตารางที่ 4.4	แสดงคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้..... 72
ตารางที่ 4.5	แสดงคำร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ..... 72
ตารางที่ 4.6	การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ท่านรับชมทางโทรทัศน์..... 73
ตารางที่ 4.7	การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ท่านรับฟังทางวิทยุ..... 73
ตารางที่ 4.8	การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางหนังสือพิมพ์..... 74
ตารางที่ 4.9	การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางเคเบิลทีวี..... 74
ตารางที่ 4.10	การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางเสียงตามสาย..... 75
ตารางที่ 4.11	การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยการสนทนากับบุคคลอื่น..... 75
ตารางที่ 4.12	แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข..... 76
ตารางที่ 4.13	แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี..... 78
ตารางที่ 4.14	แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี..... 80
ตารางที่ 4.15	แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้ง 3 ด้าน..... 81
ตารางที่ 4.16	แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามเพศชาย-หญิง..... 82

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.17 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตาม การศึกษา.....	83
ตารางที่ 4.18 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามอายุ....	84
ตารางที่ 4.19 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทาง การเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้.....	85
ตารางที่ 4.20 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตาม อาชีพ.....	86
ตารางที่ 4.21 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี.....	87

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
ภาพที่ 2.1 แบบจำลองสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของ Verba & Nie.....	20
ภาพที่ 2.2 แบบจำลองต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม.....	22
ภาพที่ 2.3 เจือไนที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Milbrath & Goel.....	57

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นเป้าหมายสำคัญในสังคมสมัยใหม่ (Lerner 1963 : 432) ในสังคมการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นของทุกระบบการเมือง (Easton 1971 : 202) ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ตามที่ได้กล่าวแล้วการใช้อำนาจทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และเป็นผลในการที่จะผลักดันนโยบายของรัฐบาลนำไปกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยมาเป็นเวลา 73 ปีเศษ ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงการปกครองการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกจำกัดสิทธิเป็นอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการปฏิวัติรัฐประหาร ล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของผู้บริหารประเทศเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองและพวกพ้อง จึงทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทำได้ยากและทำได้เพียงระยะเวลาอันสั้น การพัฒนาทางการเมืองขาดความต่อเนื่อง การปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงไม่เป็นประชาธิปไตย เนื่องจากทิศทางการพัฒนาประชาธิปไตยผู้นำยังขัดขวางและเพิกเฉย การพัฒนาความคิดและความเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน ดังคำกล่าวที่ว่าสังคมไม่สามารถจะถูกจับให้อยู่นิ่งด้วยการกุมอำนาจรัฐ โดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ผลสุดท้ายพลังทางสังคมก็จะออกมาเรียกร้องให้มีการเปิดระบบการเมืองให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อนาคตของตนเอง (ลิขิต วีรเวทิน 2546 : 278) ดังนั้นระบอบประชาธิปไตยจึงมั่นใจได้ว่า ภายใต้กระบวนการในการใช้เสรีภาพทางการเมืองของประชาชน ยิ่งประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะกลั่นกรองและควบคุมกำกับให้ได้ผู้นำทางการเมืองที่ดียิ่งมากขึ้นเท่านั้น (สมบัติ ธำรงศรีธัญวงศ์ 2546 : 264)

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญของระบบการเมือง ถ้าเป็นการเมืองแบบประชาธิปไตย พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วไประดับชาติและระดับท้องถิ่นจะมีความสำคัญมาก เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนของประชาชน

เข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ และบริหารท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ เช่น การพูดคุยกันทางการเมือง การเขียนจดหมายหรือบทความแสดงความคิดเห็นไปทางสื่อมวลชน การร่วมชุมนุมของประชาชน เพื่อต่อรองกับผู้บริหารงานสาธารณะ การแสดงทัศนคติทางการเมือง โดยการออกแบบสอบถามความคิดเห็นการดำเนินนโยบายของรัฐและท้องถิ่น

แต่ในระบบการเมืองแบบเผด็จการ อำนาจในการปกครองประเทศผูกขาดอยู่กับผู้มีอิทธิพลทางการเมืองไม่กี่คนที่ใช้อำนาจและอิทธิพลในการปกครองประเทศสนองผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตนเอง ลักษณะของระบบการเมืองเช่นนี้นอกจากจะไม่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ยังไม่เป็นที่ต้องการของผู้ปกครอง ผู้ปกครองมักจะออกกฎหมายห้ามประชาชนรวมตัวกันในทางการเมือง เพราะเกรงว่าจะทำลายเสถียรภาพทางการเมืองของตน จึงทำให้ประชาชนขาดสิทธิเสรีภาพทางการเมืองหรือหากมีก็น้อยมาก พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถูกจำกัด จึงขาดองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีแนวคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพราะประชาชนถูกกดขี่ บังคับ ให้เป็นไปตามระบบการเมืองแบบเผด็จการ

เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาลแสนสุขเป็นเทศบาลตำบลแสนสุข เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2531 หลังจากเป็นเทศบาลแล้ว ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นดำเนินการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนทำให้เทศบาลเมืองแสนสุขเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สวยงามประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

การเมืองการปกครองเทศบาลเมืองแสนสุขก่อนการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ปี 2540 มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รัฐต้องการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง โดยคำนึงถึงความเป็นอยู่และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนในท้องถิ่น และให้สิทธิประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในท้องถิ่นถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ประชาชนสามารถริเริ่มข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ โดยเข้าชื่อเรียกร้องต่อประธานสภา จากข้อบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้วส่งผลให้ประชาชนมีความสนใจ และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและทางอ้อม

นักวิชาการทางการเมืองได้กล่าวไว้ว่า รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้เห็นความสำคัญและยอมรับในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างครบถ้วนชัดเจน ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองค่อนข้างกว้างขวาง (จุมพล หนิมพานิช 2547 : 134)

ปัจจุบันการเมืองการปกครองของเทศบาลเมืองแสนสุข ผู้บริหารและผู้นำท้องถิ่นยังไม่เคยเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่มเดิม ซึ่งทำงานรับใช้ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขมาตั้งแต่ พ.ศ. 2531 ประชาชนยังไม่เคยมีการเลือกตั้งผู้บริหารและผู้นำของตนเอง สาเหตุที่เป็นดังนี้เกิดจากเมื่อมีการประกาศให้มีการรับสมัครเลือกตั้ง กลุ่มการเมืองท้องถิ่นชุดเดิมซึ่งหมดวาระได้ส่งตัวแทนชุดเดิมเข้าสมัครรับการเลือกตั้ง แต่ปรากฏว่าไม่มีกลุ่มการเมืองท้องถิ่นกลุ่มอื่นและบุคคลใด ลงสมัครแข่งขันกับกลุ่มผู้บริหารคนปัจจุบัน ด้วยสาเหตุดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนไม่มีโอกาสที่จะเลือกตัวแทนของตนเองได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมายาวนานถึง 17 ปี กลุ่มการเมืองท้องถิ่นชุดนี้ก็ยังคงทำหน้าที่บริหาร ควบคุม ดูแล กำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยมีเป้าหมายการบริหารงานสาธารณะเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการเมืองในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรม ทางด้านนามธรรมได้แก่

การอบรมกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น ยังนิยมการเมืองระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสืบทอดกันมายาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงทำให้การเมืองท้องถิ่นมีกลุ่มการเมืองเพียงกลุ่มเดียวที่ได้รับความนิยมจากประชาชน ความรู้ทางการเมืองของประชาชนจึงจำกัดอยู่ในวงแคบ เพราะมีการปลูกฝังค่านิยมจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น

ลักษณะนิสัยของประชาชนบางส่วนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข มีลักษณะที่ไม่สนับสนุนการเมืองการปกครองท้องถิ่นในยุคปัจจุบัน เช่น การหย่อนระเบียบวินัย การเคารพเชื่อฟังผู้มีอำนาจ ขาดเหตุผล ไม่มีความคิดทางการเมืองเป็นของตนเอง ไม่รู้จักสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของตนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

วัฒนธรรมทางการเมืองของคนบางส่วนในท้องถิ่น มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า คนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจ บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารและผู้นำท้องถิ่น แต่ขาดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้บริหารและผู้นำของเทศบาลเมืองแสนสุขเป็นที่เคารพนับถือ ประชาชนมีความเชื่อมั่นในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นมีกลุ่มการเมืองที่เข้มแข็งในเขตจังหวัดชลบุรี จึงมีอิทธิพลทางความคิดต่อประชาชนในท้องถิ่นที่จะขึ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ในการเลือกตั้ง ผู้สมัครในนามพรรคการเมืองที่ผู้นำท้องถิ่นสังกัดส่วนมากจะชนะการเลือกตั้งในทุกระดับของการเมืองท้องถิ่น เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งนายกฯ และสมาชิกขององค์การบริหารส่วนจังหวัด การเลือกตั้งนายกฯ และสมาชิกสภาเทศบาล การเลือกตั้งนายกฯ และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น ประชาชนยังไม่เคยเลือกตั้งผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นด้วยตนเอง ประชาชนยังไม่เคยรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดพลังต่อรองทางการเมืองในท้องถิ่น ทั้งในด้านสนับสนุนหรือคัดค้านการบริหารของผู้นำท้องถิ่น มีความเชื่อมั่นในความโปร่งใสในการทำงานของผู้บริหารหรือไม่ ประการสุดท้าย เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น ประชาชนจะมีโอกาสสนับสนุนบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมที่จะเข้าไปเป็นตัวแทนของคนในท้องถิ่นเข้าไปรับใช้ประชาชนตามที่พวกเขาต้องการได้หรือไม่

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองของเทศบาลเมืองแสนสุข ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข มีความมุ่งหวังว่าผลการศึกษานี้จะเป็นข้อมูลสำคัญของเทศบาลเมืองแสนสุข ในการส่งเสริมการพัฒนาการเมืองท้องถิ่นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ทั้งในเชิงสนับสนุนหรือคัดค้านต่อระบบการเมืองในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นรู้ถึงความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ หากประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากก็จะสามารถเรียกร้องและกดดันต่อผู้นำท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลกระทบต่อการเมืองระดับชาติได้

ดังนั้นทฤษฎีศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า การเมืองท้องถิ่นเป็นเสมือนเครื่องวัดอุณหภูมิทางการเมืองได้ระดับหนึ่ง เพราะการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตย จะเป็นช่องทางให้ประชาชนได้แสดงออกพฤติกรรมทางการเมืองได้ระดับหนึ่งทั้งในเชิงสนับสนุน-คัดค้าน ต่อระบบการเมือง เพื่อให้ผู้ใช้อำนาจรัฐได้รู้ถึงความคิดเห็นของประชาชน ความต้องการของประชาชนในด้านต่าง ๆ ดังนั้น หากประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการเมืองมากก็สามารถจะเรียกร้องกดดันต่อระบบการเมืองระดับชาติได้มาก ในขณะที่สังคมที่มีวัฒนธรรมการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งประชาชนจะมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง แต่ก็ไม่สนใจเข้าร่วมทางการเมือง การเมืองท้องถิ่นในสังคมเช่นนี้ก็อาจจะเป็นการเมืองของคนกลุ่มน้อยที่เข้ามาจัดสรรแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มของตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่น และจะทำให้การเมืองระดับชาติเป็นเช่นนี้ด้วย (ปธาน สุวรรณมงคล 2547 : 337)

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

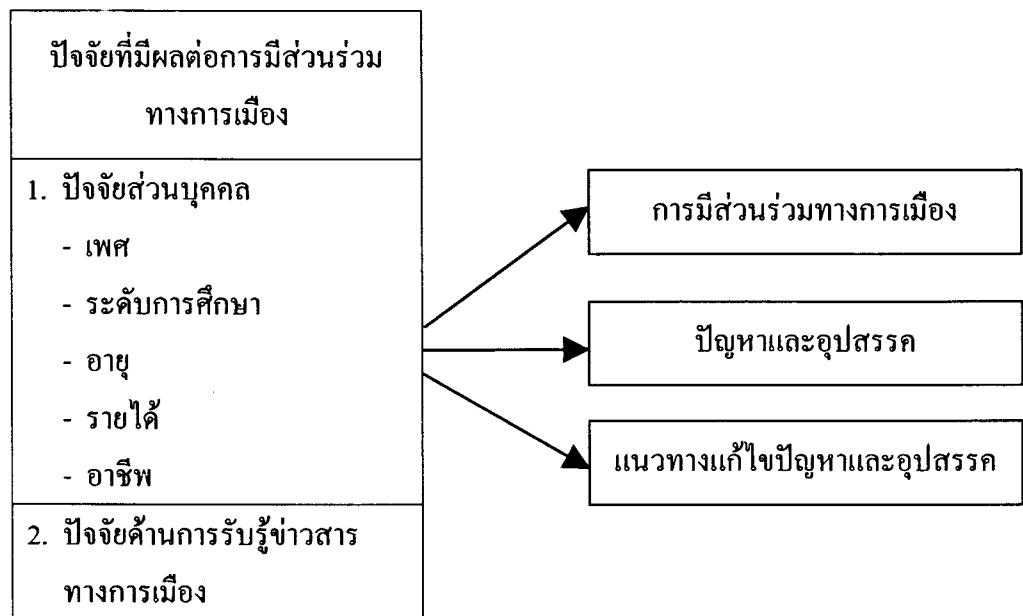
2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

2.4 เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้นำเสนอดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

4.1 ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

4.2 ปัญหาและอุปสรรคมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

4.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

5. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยเฉพาะพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

5.2 ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

5.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. เพศ (ชาย-หญิง)
2. ระดับการศึกษา
3. อายุ
4. รายได้ / เดือน
5. อาชีพ
6. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

- 6.1 เทศบาลเมืองแสนสุข หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งขึ้นตามมาตรา 10 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 12 พ.ศ. 2546)
- 6.2 ประชาชน หมายถึง ประชาชนผู้มีรายชื่อเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
- 6.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หมายถึง ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง
 1. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ ระดับการศึกษา อายุ รายได้ และอาชีพ
 2. ปัจจัยทางด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชน หมายถึง การรับชม รัับฟัง หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง โดยมีตัวกลางที่ช่วยนำสารจากผู้ส่งสารไปถึงผู้รับสาร ซึ่งตัวกลางเหล่านี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ทิวทัศน์ เสียงตามสายเทศบาลเมืองแสนสุข และการสนทนากับบุคคลอื่น
- 6.4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง บทบาทและการกระทำของประชาชนในท้องถิ่นที่แสดงออก มีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานสาธารณะของท้องถิ่น
- 6.5 ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ข้อขัดข้องและเครื่องขัดขวางต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เกิดจากสภาพของบุคคลทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ความสำนึกทางการเมือง ความไม่รู้ไม่เข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟฟ้า/หรืออำนาจนิยม การทุจริตของนักการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ รัฐธรรมนูญในอดีตไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง
- 6.6 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง แนวทางการแก้ไขข้อขัดข้อง และเครื่องขัดขวางต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ สภาพภาพของบุคคลทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การทุจริต การปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักการเมืองและประชาชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นลักษณะนิสัยของคนในชาติ มีอุดมการณ์ทางการเมืองและมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

7.2 ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

7.3 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

7.4 ผลของการศึกษาวิจัย อาจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเลือกตั้งและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของเทศบาลเมืองแสนสุข ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองเพิ่มขึ้น

7.5 ผลของการศึกษาวิจัย อาจเป็นประโยชน์ต่อพนักงานของเทศบาลเมืองแสนสุข เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และการบริหารจัดการทั่วไปของเทศบาลเมืองแสนสุขให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข
อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 1.1.1 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย
 - 1.1.2 หมวดที่ 4 หน้าที่ของชนชาวไทย
 - 1.1.3 หมวดที่ 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.2.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - 1.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองแสนสุข
3. ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่เกี่ยวกับหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมของพลเมืองมีดังนี้

1.1.1 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 26 การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกระดับ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 28 บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรา 34 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพ ไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

มาตรา 39 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

มาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการ

การศึกษารวม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัยตามหลักวิชาการ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาอบรมของรัฐจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การกำจัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสะดวกของ ประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะการ สงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วม ร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 47 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้าง เจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตาม เจตนารมณ์นั้น ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และ การได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความ คุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนิน โครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วน ได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่อง ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 60 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 61 บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับการแจ้งผลการ พิจารณาภายในเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 65 บุคคลย่อมมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่งการกระทำใดๆ ที่เป็นไป เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญนี้

สำหรับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. การใช้อำนาจรัฐทุกองค์ควรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ (มาตรา 26)
2. ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพบุคคลอื่น ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม (มาตรา 28)
3. ชายและหญิงมีความเสมอภาคกันและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน (มาตรา 30)
4. สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ความเป็นอยู่ส่วนตัวได้รับความคุ้มครอง (มาตรา 34)
5. ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา (มาตรา 39)
6. ประชาชนมีเสรีภาพในทางวิชาการ การศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัยและการเผยแพร่ (มาตรา 42)
7. ประชาชนย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43)
8. ประชาชน มีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธอย่างสงบเรียบร้อยไม่เดือดร้อนแก่คนทั่วไป (มาตรา 44)
9. ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของชาติ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล (มาตรา 46)
10. ประชาชนมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย (มาตรา 47)
11. ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลและเหตุผล คำชี้แจง จากหน่วยงานของรัฐทุกระดับและมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว (มาตรา 59)
12. ประชาชนย่อมมีสิทธิส่วนร่วมในกระบวนการการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 60)
13. ประชาชนมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับการแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันสมควร (มาตรา 61)
14. ประชาชนมีสิทธิต่อต้านโดยสันติวิธี ซึ่งเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ (มาตรา 65)

1.1.2 หมวดที่ 4 หน้าของชนชาวไทย

มาตรา 66 บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา 67 บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

มาตรา 68 บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

การแจ้งเหตุที่ทำให้ไม่ไปเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกในการไปเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษา อบรม พักภัย ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 70 บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของส่วนราชการท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวก และให้บริการแก่ประชาชน

ในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ต้องวางตนเป็นกลางทางการเมือง

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคหนึ่งละเลยหรือไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหน้าที่ตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง บุคคลผู้มีส่วนได้เสียย่อมมีสิทธิขอให้บุคคลตามวรรคหนึ่งหรือผู้บังคับบัญชาของบุคคลดังกล่าวชี้แจงแสดงเหตุผลและขอให้ดำเนินการ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองได้

1.1.3 หมวดที่ 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา 282 ภายใต้บังคับมาตรา 1 รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

มาตรา 283 ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิได้รับจัดตั้งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การกำกับดูแลองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของ

ประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ มิได้

มาตรา 284 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ

การกำหนดอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

เพื่อพัฒนาการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นอย่างค่องเนื่องให้มีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

2. การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ของรัฐกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองเป็นสำคัญ

3. การจัดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งทำหน้าที่ตาม (1) และ (2) ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายบัญญัติโดยมีจำนวนเท่ากัน

ในกรณีที่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่และการจัดสรรภาษีและอากรตาม (1) และ (2) ให้แก่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดแล้ว คณะกรรมการตาม (3) จะต้องนำเรื่องดังกล่าวมาพิจารณาทบทวนใหม่ทุกระยะเวลาไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่มีการกำหนดอำนาจและหน้าที่หรือวันที่มีการจัดสรรภาษีและอากรแล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมของการกำหนดอำนาจและหน้าที่และการจัดสรรภาษีและอากรที่ได้กระทำไปแล้ว ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ

การดำเนินการตามวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีและรายงานรัฐสภาแล้ว ให้มีผลใช้บังคับได้

มาตรา 285 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ

สมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี

คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจหรือของราชการส่วนท้องถิ่นมิได้

คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น หรือในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งคณะตามมาตรา 286 และต้องมีการแต่งตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือ ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นการชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติวรรคสอง วรรคสามและวรรคหกมาใช้บังคับ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 286 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้น พ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การลงคะแนนเสียงตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมาลงคะแนนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

มาตรา 287 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้

คำร้องขอตามวรรคหนึ่งต้องจัดทำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเสนอมาด้วย

หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อรวมทั้งการตรวจสอบให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำหรับการปกครองส่วนท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

การปกครองส่วนท้องถิ่นเน้นการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยรัฐมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นซึ่งมิได้เน้น

ส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางไปจัดทำบริการสาธารณะ โดยมีอิสระตามสมควร ไม่ต้องขึ้นกับการบังคับบัญชาการการบริหารราชการส่วนกลาง เพียงแต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล จะกล่าวให้เห็นดังนี้

1. รัฐต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตามกฎหมายและมีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง (มาตรา 82, 83, 84)

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาต้องมาจากการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิรับเลือกตั้งให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 285)

3. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียงเห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้น พ้นจากตำแหน่ง ตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 286)

4. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใดมีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานสภาท้องถิ่นเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ (มาตรา 287)

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมือง และมีความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง (Demand) และการสนับสนุน (Support) ของประชาชนจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ ซึ่งหากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (Easton, 1971, p. 202) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ตามที่ประชาชนต้องการ

1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Aristotle บิดาแห่งรัฐศาสตร์ (อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, 2538 : 151) ได้กล่าวไว้ว่า “คนก็คือสัตว์การเมือง” คนจำเป็นที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดทางหนึ่งไม่ว่าเขาจะปรารถนาหรือไม่ก็ตาม ถ้าเรามองว่าการเมืองก็คือเรื่องของอำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มี

คุณค่าทางสังคม Outputs ของระบบการเมือง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนโยบาย กฎ ระเบียบ ฯลฯ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง ไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้

ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองเกือบทุกระบบ เนื่องจากเป็นเครื่องสนับสนุนความชอบธรรมทางการเมืองในการเข้ามามีอำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐและการรักษาอำนาจรัฐ อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะเป็นการเสนอถึงความต้องการและการสนับสนุน เพื่อการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ หากระบบการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (Easton, 1965 : 112-117)

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน หลักการที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมรูปแบบการปกครองแบบนี้ก็คือ หลักการที่จะทำให้เกิดระบบที่ส่งเสริมให้ประชาชนธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากที่สุด (Brich, 2001 : 104) การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การแสดงออกของประชาชนธรรมดาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีหลากหลายรูปแบบ การเลือกตั้งก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ก็มีการออกเสียงประชามติ และการทำประชามติก็เป็นส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่งเช่นกัน

การมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะเป็นในทำนองสนับสนุน หรือเชิงต่อต้านต่อรัฐบาลที่กำลังคงอยู่ได้เหมือนกัน ด้วยเหตุนี้การรณรงค์ของประชาชนเพื่อแสดงถึงข้อคิดเห็นของเขาต่อประเด็นทางการเมืองทุกประเภทจึงเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง เราจะเห็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ตั้งแต่การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง การเป็นสมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประท้วงทางการเมือง การนัดหยุดงานด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมือง หรือวิธีการต่าง ๆ ที่มุ่งจะเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะ รวมถึงการต่อต้านรัฐบาลหลาย ๆ ประการ เช่น การปฏิเสธไม่จ่ายภาษีให้กับรัฐ หรือการหันเหไปเข้ากับกลุ่มทางการเมืองกลุ่มอื่น รวมถึงการเป็นสมาชิกของกรรมาธิการที่ปรึกษารัฐบาล การเป็นสมาชิกของบอร์ดในองค์การรัฐวิสาหกิจ การมีส่วนร่วมในการบังคับใช้นโยบายสาธารณะทางสังคม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังรวมไปถึงกิจกรรมการเมืองระดับท้องถิ่น

1.2.1 กระบวนการเกิดขึ้นของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ธีรยุทธ บุญมี (2536, หน้า 192-196) ได้เสนอขั้นตอนการก่อตัวของ Civil Society หรือที่เรียกว่า สังคมเข้มแข็ง หรือ ประชาสังคม โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 การเกิดจิตสำนึกสังคม เป็นขั้นต้นสุดของการก่อตัวของ Civil Society โดยจิตสำนึกระดับสังคมนี้ เริ่มเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2500 เศษ ๆ เมื่อได้ทำการพัฒนาเศรษฐกิจไปช่วงหนึ่งและเกิดปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ตามมา เช่น ปัญหาความยากจน แรงงานเด็ก สลัม สภาพแวดล้อม และเริ่มเรียกปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ว่า “ปัญหาสังคม” ซึ่งถือว่าเป็นการเกิดจิตสำนึกร่วมกันครั้งแรกว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสังคมซึ่งทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันที่จะต้องแก้ไขปัญหา และทุกคนมีสิทธิเรียกร้องเพื่อให้ส่วนรวมดีขึ้น

ขั้นที่ 2 การเกิดกลุ่ม องค์กรทางเศรษฐกิจ สังคมต่าง ๆ ที่มีจิตสำนึกในการดูแลผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เกิดหลังจากการเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจไม่นาน โดยเริ่มจากการเกิด

1) กลุ่มลักษณะสังคมสงเคราะห์ เช่น สภาสตรี กลุ่มอาสาสมัครสตรี สมาคมสิทธิ เสรีภาพ ฯลฯ และช่วงหลังก็ได้มีองค์กรพัฒนาเอกชนเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง สนใจดูแลปัญหาสังคมต่าง ๆ คือ เด็ก สตรี สภาพแวดล้อม ฯลฯ

2) กลุ่มวิชาชีพ ซึ่งก็เกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ เช่น นักวิชาการ สภานายความ สถาปนิก วิศวกร และขยายตัวกว้างขึ้นอยู่ในภูมิภาคมากขึ้น เช่น แพทย์ชนบท เป็นต้น

3) ภาคเอกชน เช่น สมาคมธนาคาร อุตสาหกรรม หอการค้า ฯลฯ ถึงแม้ในช่วงต้นจะมีลักษณะอยู่ใต้อำนาจราชการ แต่ช่วงหลังได้สะท้อนความเป็นอิสระความตั้งใจที่จะมีส่วนต่อสังคม ต่อการเมืองมากขึ้น เช่น ดาวพิเศษ Think Earth ฯลฯ

ขั้นที่ 3 อยู่ในช่วงปัจจุบัน คือ การก่อรูปของอุดมการณ์ร่วมของสังคม เมื่อจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้น กลุ่มต่าง ๆ มีมากขึ้น และเกิดอุดมการณ์ที่ยึดเหนี่ยวผูกพันกับสังคมให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณธรรม

ขั้นที่ 4 การที่อุดมการณ์แห่งสังคมเข้มแข็งตกผลึก เป็นเสมือนสถาบันที่ทุกคนยอมรับเป็นกฎเกณฑ์แห่งวิถีชีวิต ซึ่งในขั้นนี้ยังเป็นเหตุการณ์ในอนาคต ซึ่งหาก Civil Society สามารถก่อตัวจนถึงขั้นนี้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้การเมืองไทยมีความสมดุล

จากแนวคิดนี้ มีข้อที่น่าพิจารณาก็คือ ถึงแม้จะมีการเสนอกระบวนการก่อตัวของการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอน แต่การเกิดขึ้นของประชาสังคมจะอาจจะไม่เป็นไปตามกระบวนการดังกล่าวในทุกกรณี เป็นไปได้หรือไม่ว่ากระบวนการขั้นที่ 2 คือ การเกิดกลุ่ม องค์กร ซึ่งอาจจะเป็นการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ จะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกสังคมในขั้นที่ 1 เมื่อสมาชิกเกิดกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน นั่นคือ จิตสำนึกสังคมนี้อาจเป็นไปได้ทั้งเหตุและผลของการเกิด องค์กรประชาสังคม

คำถามหนึ่งที่สำคัญในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ทำไมคนบางคนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมือง ขณะที่บางคนไม่ได้เข้าร่วม ซึ่งนักวิชาการทั้งหลายต่างก็พยายามอธิบายว่าอะไรเป็นหรืออาจจะเป็นแรงจูงใจดังกล่าว

Parry & Day (1992, pp. 9-16) ได้รวบรวมแนวคิดที่ใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมเป็น 4 แนว คือ 'Instrumental', 'Communitarian', 'Education' และ 'Expressive' ซึ่งแต่ละแนวมีรายละเอียดดังนี้

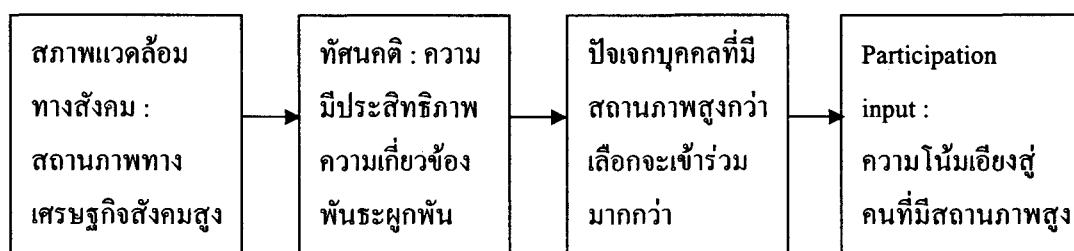
1. Instrumental participation

The Instrumentalist theory อธิบายว่า บุคคลจะให้การมีส่วนร่วมเพื่อสนับสนุนเป้าหมายของตนเองด้วยการใช้ต้นทุนต่ำที่สุดและก่อให้เกิดผลสูงสุด โดยเป้าหมายนี้อาจจะให้ประโยชน์ต่อส่วนรวม หรืออาจจะเป็นความสนใจส่วนตัวในวงแคบ หรือรวมกันทั้งสองอย่างก็ได้ ซึ่งถือเป็นแนวคิดร่วมกันของนักคิดและนักวิชาการอย่างเช่น Jeremy Bentham, James Mill และ Robert A. Dahl (Dahl 1963, p. 60) และเป็นผลให้แนวทางการศึกษาหลักของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ถูกอธิบายในฐานะที่เป็นเครื่องมือ ดังที่ Verba & Nie (1972, p. 102) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่พลเมืองพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลให้ปฏิบัติในทางที่พลเมืองเสนอ” ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Barnes, Kaase (1979, p. 39) ที่ยืนยันถึงแนวคิดที่จะทำให้เกิดความเข้าใจว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องมือและเหตุผลอย่างหนึ่ง ดังนั้น ทฤษฎีนี้จึงอธิบายว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้บางคนมีส่วนร่วมและบางคนไม่มีส่วนร่วมก็คือผู้ที่เข้าร่วมได้พิจารณาแล้วว่า การกระทำนั้นมีแนวโน้มว่าจะนำผลประโยชน์มาให้มากกว่าต้นทุนที่ใช้ไป

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทั้งสองกลุ่มจะมีมุมมองต่อการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเครื่องมือเหมือนกัน แต่ก็มี ความแตกต่างในการให้เหตุผลของการมีส่วนร่วม กล่าวคือกลุ่มหนึ่งอธิบายว่าการตัดสินใจเข้าร่วมของบุคคลเป็นผลมาจากแรงผลักดันทางสังคม (Social Forces) ที่กระทบต่อความคิดเห็นทั่ว ๆ ที่เขาอาจจะกระทำ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งอธิบายว่าการที่บุคคลจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่นั้น เป็นการตอบสนองของบุคคลโดยตรงไปตรงมา มีเหตุผล มีการคิดคำนวณต่อสถานการณ์ บริบทที่บุคคลกระทำประเด็นที่เขาจะเผชิญ ความสนใจถึงผลประโยชน์ที่ได้ และโอกาสที่หามาได้สำหรับความเกี่ยวข้องทางการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นเหตุเป็นผล จะเห็นได้ว่า ในกลุ่มแรกนั้น อธิบายโดยใช้ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Socio-Psychological Theory) ในขณะที่กลุ่มที่สอง อธิบายโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory)

แนวคิดทางจิตวิทยาสังคม เสนอว่า บุคคลจะพัฒนาทัศนคติแบบพลเมือง (Civic Attitude) ที่จูงใจให้เขาเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยทัศนคติแบบพลเมืองนี้ ประกอบด้วย

ความสนใจทางการเมือง (Interest in Politics) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง (Knowledge of Politics) ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง (Sense of Political Effectiveness) และ ความรู้สึกว่ามีพันธะผูกพันทางการเมืองที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วม (Obligation to Participate) โดยการที่บุคคลได้รับการอบรมในวัยเยาว์ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเขา ได้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะและทรัพยากรที่นำมาซึ่งความเข้าใจและความเกี่ยวข้องทางการเมือง ทศนคตินี้ถูกอ้างว่ามักจะปรากฏในบุคคลที่มีสถานภาพสูง (Upper-Status) การศึกษาดี ซึ่งมีความรอบรู้เกี่ยวกับการเมืองมากกว่าโดยรู้ว่าจะเคลื่อนไหวไปรอบอาณาบริเวณทางการเมือง (Political Arena) อย่างไร จะยังมีความรู้สึกมีประสิทธิภาพ (Sense of Efficacy) มากกว่า อีกทั้งความมั่นคงทางการเงินจะเปิดโอกาสให้เขาสามารถที่จะใช้เวลา พลังงาน และเงิน ให้เป็นความได้เปรียบทางการเมืองเพิ่มขึ้น และยังถูกแวดล้อมไปด้วยบุคคลที่มีส่วนทำให้ความโน้มเอียงนี้เพิ่มความเข้มแข็งขึ้น ด้วยเหตุผลนี้จึงเห็นได้ว่าแนวคิดจิตวิทยาสังคม มีองค์ประกอบซึ่ง Verba & Nie เรียกว่า 'Socioeconomic Status Model' แสดงเป็นรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แบบจำลองสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของ Verba & Nie

ที่มา : Verba & Nie (1972) p.102 Verba, Sidney and Nie, Norman H. *Participation*

in America: Political Democracy and Social Equality. New York: harper and Row.

จากตัวแบบสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ Verba & Nie ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล ซึ่งในที่นี้ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่พัฒนาทัศนคติแบบพลเมืองของบุคคล คือ ความมีประสิทธิภาพทางการเมือง ความเกี่ยวข้องทางการเมือง และพันธะผูกพันทางการเมือง ทำให้ปัจเจกบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองต่ำกว่า ดังนั้น ปัจจัยนำเข้าของการมีส่วนร่วมจึงมีความโน้มเอียงไปยังบุคคลที่มีสถานภาพสูง

ด้วยเหตุนี้ Verba และ Nie จึงเสนอว่า ทักษะคติแบบพลเมือง (Civic Attitude) เป็นตัวอธิบายว่าทำไมบางคนซึ่งมักจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงจะกระตือรือร้นที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่บางพวกไม่เป็นเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของแนวคิดทางจิตวิทยา สังคมนี้ก็คือ การไม่ได้ให้ความสนใจถึงบริบท (Context) ที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้น เช่น การว่างงาน การวางแผน การศึกษา เป็นต้น ซึ่งอาจจะส่งเสริมให้เกิดการกระทำทางการเมืองได้ นอกจากนี้ยังไม่ได้ให้ความสนใจกับโครงสร้างที่การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้น อำนาจของบุคคลที่มีอิทธิพล และโอกาสที่เปิดให้มีส่วนร่วม

ส่วนอีกแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ ได้อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยใช้ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ (The 'Economic' Model of Participation) ว่าบุคคลจะใช้การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยเขาจะพิจารณาถึงแนวโน้มความเป็นไปได้ โดยการประเมินค่าการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสาธารณะเปรียบเทียบกับเวลา พลังงาน และความไม่สมหวังที่คาดไว้ แนวคิดนี้เสนอว่า การอธิบายว่าทำไมบางคนต้องได้รับการกระตุ้นให้เข้าร่วมนั้น เริ่มด้วยการพิจารณาถึงประเด็น ความต้องการ และปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ ตลอดจนความสนใจทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนความโน้มเอียงทางการเมือง (Political Orientation) ซึ่งหมายถึง ทักษะคติบางประการที่ทำให้บุคคลมีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปัจจัยรองลงมา

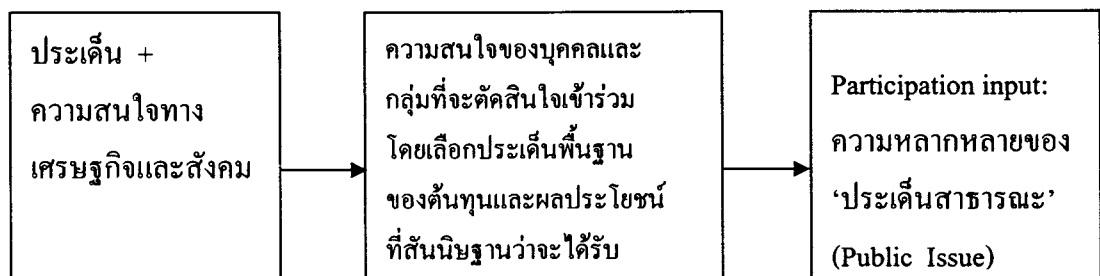
ตามแนวคิดนี้ จุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วม เริ่มต้องการพิจารณาประเด็น ความต้องการ ตลอดจนความสนใจของปัจเจกบุคคลและกลุ่มที่เขาเกี่ยวข้องกับอยู่ ซึ่งมีมากมายหลากหลาย และอาจก่อรูปโดยฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา การหางานทำ หรือศาสนาของบุคคลนั้น ๆ เช่น บุคคลที่ไม่มีงานทำหรือคนที่อาศัยอยู่ในอาคารสงเคราะห์ของรัฐ ก็จะมีแนวโน้มให้บุคคลนั้นเข้าร่วมกิจกรรมในทิศทางที่แน่นอนมากกว่าบุคคลอื่น ผลที่ได้คือ ความหลากหลายของ “ประเด็นสาธารณะ” (Publics Issue)

ถึงแม้ประเด็นสาธารณะจะมีจำนวนไม่จำกัด แต่การศึกษาทางการเมืองส่วนใหญ่ จะให้ความสนใจเฉพาะบางเรื่องเป็นพิเศษ ดังเช่น การมีส่วนร่วมของชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งได้รับความสนใจและมีผู้ทำการศึกษาไว้มาก ทฤษฎีจิตวิทยาสังคมอธิบายว่า โดยเฉลี่ยผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับทางการเมืองสูง จะเป็นบุคคลที่มาจากสถานภาพทางอาชีพที่มีลักษณะของความโน้มเอียงถึงชีวิตสาธารณะสูง ขณะที่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของการมีส่วนร่วมจะอธิบายต่างกัน กล่าวคือ อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีสถานภาพสูงสะท้อนให้เห็นถึงการลงทุน ดังที่บุคคลมีในทางเศรษฐกิจและสังคม และการที่เขาต้องการจะรักษาหรือหาแหล่งทางการเงินที่จะนำมาใช้ได้ การจัดองค์การและการติดต่อที่ให้ผลที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมของเขา ในทางตรงข้ามหากบุคคล

ไม่มีทรัพยากรและอำนาจ ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายแม้จะมีความต้องการมาก ยกจน ไม่มีบ้านอยู่ หรือคอกงาน เขาก็อาจจะเห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นไม่คุ้มค่า

อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้อธิบายว่า ถ้าบุคคลไม่คำนึงถึงองค์ประกอบของต้นทุนที่ใช้ในการมีส่วนร่วม เขาก็อาจจะคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผล ที่มันทางเศรษฐกิจที่เขาจะเข้าไปมีส่วนร่วม อย่างบุคคลที่มีสถานภาพทางอาชีพต่ำ อาจจะต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมมากกว่า เพราะมีความต้องการมากกว่าซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็เป็นประเด็นที่เขาเกี่ยวข้องมากที่สุด ผลของความสนใจประเด็นที่แตกต่างกันของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมนี้ ทำให้การจัดประเภทของประเด็นต่าง ๆ มีความหลากหลาย

จากแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ สามารถสร้างเป็นตัวแทนต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 แบบจำลองต้นทุน-ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ที่มา : Verba & Nie (1972) p.24 Verba, Sidney and Nie, Norman H. *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: harper and Row.

ตัวแทนดังกล่าวนี้ สามารถอธิบายได้ว่า ประเด็นและความสนใจทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลหรือกลุ่ม จะทำให้บุคคลหรือกลุ่มนั้น ๆ ตัดสินใจเข้าร่วมทางการเมืองโดยเชื่อว่า ประโยชน์ที่ได้จากการเข้าร่วมจะมากกว่าต้นทุนที่ใช้ไป

อย่างไรก็ตาม ตามแผนนี้อาจจะง่ายเกินไปในการอธิบายการมีส่วนร่วม เพราะไม่ใช่ ว่าคนว่างงานทั้งหมดจะตัดสินใจที่จะแสดงออกถึงการว่างงานของตน อีกทั้งอาจไม่ใช่ในเรื่องของการเปรียบเทียบแนวโน้มของต้นทุนในลักษณะของเวลาและความพยายามที่ใช้เพราะความสนใจของบุคคลมีลักษณะซับซ้อนและเป็นปัญหา และคนส่วนใหญ่ก็มีหลายบทบาท และมีความสนใจหลายอย่างในเวลาเดียวกัน

นอกจากการคิดคำนวณเชิงเศรษฐกิจของแนวโน้มของต้นทุนและผลประโยชน์ของการกระทำแล้ว การมีส่วนร่วมยังเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและบริบทในเชิงอุดมคติเช่นเกี่ยวกับบริบทส่วนบุคคลที่จะเข้าร่วม ยิ่งกว่านั้น ผู้เข้าร่วมที่มีศักยภาพจะเข้าใจถึงสถานการณ์ของพวกเขาในทางที่เขาเชื่อว่าสามารถจะเปลี่ยนแปลงผ่านการกระทำในอาณาบริเวณสาธารณะ (Public Sphere) ได้ เช่น บุคคลที่ใช้บริการสาธารณะเป็นประจำอาจจะสันนิษฐานถึงแนวโน้มทางการเมืองเกี่ยวกับคุณภาพของบริการ ถ้าเขาสำนึกถึงข้อกำหนดร่วมกัน และความเป็นไปได้ที่การคุมคามทางการเมืองจะมาถึงเขา โดยปกติความสำนึกจะเป็นทางสังคมมากกว่าประสบการณ์ส่วนบุคคล และถูกระทบโดยการปฏิสังสรรค์กับบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่เหมือนกันและได้รับการพัฒนาโดย pressure group และพรรคการเมืองที่สามารถหยิบยกเอาเรื่องทั่ว ๆ ไปมาเป็นประเด็นทางการเมืองได้ ดังนั้น ในการอธิบายการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม คนหนึ่ง ๆ จึงต้องค่อย ๆ คิด ซึ่งไม่เพียงแต่การคิดคำนวณถึงต้นทุนและประโยชน์เท่านั้น แต่ยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Milieu) ที่สามารถส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของบุคคลว่าอะไร คือสิ่งที่เขาสนใจ

2. Communitarian participation

The Communitarian Theory of Participation อธิบายว่า แรงจูงใจหรือเหตุผลหนึ่งที่ทำให้คนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองนั้น ไม่ใช่เพราะบุคคลคิดคำนวณถึงผลประโยชน์ที่เขาเองจะได้รับ หากแต่จะเกี่ยวข้องกับชุมชนที่เขาเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งเป็นแก่นของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democratic Theory) ตั้งแต่ในสมัยแนวคิดเรื่อง Social Contract ของรูสโซ (1962) ที่มองว่า บุคคลจะมีส่วนร่วมสูงในชุมชนท้องถิ่นเพราะเขาจะเข้าใจความต้องการและปัญหาของท้องถิ่น และตระหนักว่าจะต้องร่วมมือกับคนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการนั้น เมื่อบุคคลรับรู้ถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันเขาจะพยายามทำให้ความสัมพันธ์ร่วมกันนั้นยั่งยืน โดยความรู้สึกลึกถึงความเป็นชุมชน (Sense of Community Identity) นี้ จะมีมากในสังคมขนาดเล็ก มีความผูกพันกันแน่นแฟ้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระจายอำนาจด้วยเหตุผลนี้ เหตุผลหนึ่งในการอธิบายว่าทำไมในสังคมสมัยใหม่ การมีส่วนร่วมจึงมีระดับต่ำก็คือ สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมที่รวมอำนาจ ทำให้ความเป็นชุมชนลดลง และเป็นผลให้คนธรรมดา ๆ ไม่ถูกระตุ้นให้เข้าร่วมในรูปแบบของชีวิตสาธารณะ ซึ่งดูเหมือนจะส่งผลกระทบโดยทางอ้อมเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม จากผลงานที่สำคัญของ Verba & Nie (1972, pp. 229-247) ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการมีส่วนร่วมในประเทศสหรัฐอเมริกา พบความยากลำบากบางประการและปัญหาที่น่าพิจารณาในการศึกษา ส่วนใหญ่มาจากแนวความคิดของคำว่า 'ชุมชน' เอง ซึ่งในการบอกว่าที่ใดเป็นชุมชนนั้น มักจะพิจารณาถึงการมี Quality และ Value บางอย่าง ดังที่

Williams (1976, p. 66) ได้กล่าวถึงชุมชนว่า “ชุมชนไม่เหมือนกับคำที่ใช้ขององค์กรทางสังคมอื่นๆ เช่น รัฐ, ชาติ, สังคม ฯลฯ มันดูเหมือนไม่เคยที่จะถูกนำไปใช้อย่างไม่เอื้ออำนวย” แต่กระนั้น การให้ Quality ของตำแหน่งที่ตั้งของการอยู่ร่วมกัน (Communal) ก็ไม่จำเป็นว่าจะต้องเหมือนกันสำหรับทุกคน แต่จะเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับ Value อื่น ๆ ที่เขายึดถือ ด้วยเหตุนี้ พวกอนุรักษนิยม อาจจะเรียกหมู่บ้านในชนบทว่า “ชุมชน” ในขณะที่นักสังคมศาสตร์อาจมองว่าชุมชนจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีความเท่าเทียมกันเท่านั้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นชุมชนที่แตกต่างกันนี้ จะทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างหลากหลายกันไปด้วย การเข้าร่วมจะกว้างขวางขึ้นในที่ซึ่งบุคคลคิดว่าเขามีความเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ และในที่ที่เขาเชื่อว่าเพื่อนบ้านร่วมสนับสนุนช่วยเหลือกัน ในขณะที่การปกครองในเชิงลำดับชั้นของชุมชนอาจจะขึ้นอยู่กับผู้นำท้องถิ่นมากกว่า ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ว่านอกจากการพิจารณาชุมชนในแง่ที่บุคคลอยู่อาศัยแล้ว ยังต้องพิจารณาด้วยว่าบุคคลได้แบ่งปันความเชื่อที่เขาจะทำอะไรเพื่อชุมชนด้วยหรือไม่

3. Educative theory

เป็นแนวคิดที่สามที่อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมองว่า การมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ทางการศึกษา ซึ่งเป็นมุมมองของการมีส่วนร่วมที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบต่าง ๆ ของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเข้มข้นและแบบมีส่วนร่วม (Radical, Participatory Democratic Theory) (Pateman, 1970, Benn, 1979) โดยการศึกษาในชีวิตทางการเมือง (political Life) จะพัฒนาความรู้สึกมีความสามารถและความรู้สึกรับผิดชอบของพลเมือง (Sense of Competence และ Responsibility) อันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองของพลเมืองจะเพิ่มขึ้นผ่านความเกี่ยวข้องดังกล่าว สังคมที่การมีส่วนร่วมมีมาก มีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวและไว้วางใจกันมากกว่า

แนวคิดนี้แตกต่างจากแนวคิดที่ผ่านมาประการสำคัญก็คือ เหตุผลสำหรับการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถึงแม้การพัฒนาตนเอง (Self-Development) จะเป็นเหตุผลของการมีส่วนร่วมในบางครั้ง แต่แนวคิดนี้เสนอให้มองประเด็นดังกล่าวว่าเป็นผลของการมีส่วนร่วมมากกว่า โดยตั้งข้อสงสัยว่า คนส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้น เพราะเขาเห็นแก่การพัฒนาตนเองด้วยเหตุผลในเชิงว่าเป็นเครื่องมือ (Instrumental) บางอย่าง ด้วยความเป็นชุมชน (Communitarian) หรือด้วยการศึกษาทางการเมืองและได้รับผลข้างเคียงก็คือการพัฒนาศีลธรรม (Moral Development) แต่กระนั้น นักคิดอย่าง J.S. Mill และ G.D.H. Cole ก็ยังเชื่อว่า สถาบันทางการเมืองควรจะถูกนำมาเป็นกลไกในฐานะที่ให้โอกาสสูงสุดแก่การมีส่วนร่วมและการพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ นักทฤษฎีพัฒนาการส่วนใหญ่มองว่า ไม่ควรคาดหวังที่จะหาหลักฐานหรือพิสูจน์ให้ได้ว่าพัฒนาการที่เข้มแข็งจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมในสังคมร่วมสมัย โดยเหตุที่สังคมไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อหาความ

จำเป็นของโอกาสการมีส่วนร่วม หากแต่อยู่ที่การสามารถดูแลคุ้มครองพลเมืองเป็นอย่างดี (Barber,1984, Marquand,1988 อ้างถึงใน Parry และคณะ 1992, p. 15)

แนวคิดนี้มองว่า ถึงแม้การตรวจสอบผลของการศึกษากับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในกระบวนการทางการเมืองจะเป็นเหตุผลที่ดี แต่สิ่งที่พิจารณาก็คือ ประสพการณ์ของการมีส่วนร่วมไม่เพียงพอแต่เป็นผล แต่ยังเป็นกระบวนการ โดยตัวของมันด้วย นั่นคือ การศึกษาไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น หากแต่การมีส่วนร่วมยังเป็นการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองของบุคคลไปด้วยในขณะเดียวกันซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของความหลากหลายของประชาธิปไตย และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2542, หน้า 15 - 20) บทความนี้มีจุดประสงค์ต้องการอธิบายว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของไทยมีลักษณะเป็นสถาบันอันเนื่องมาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ ระบบวิธีคิดและการใช้อำนาจกับความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมการเมืองไทย ซึ่งในที่นี้ขอเรียกความรู้ความเข้าใจในลักษณะดังกล่าวว่า “วาทกรรมการเมือง” (Political Discourse) และวาทกรรมการเมืองว่าด้วยประชาธิปไตยของไทยนั้น ผู้เขียนพิจารณาว่าที่สำคัญมีอย่างน้อย 2 แบบแผนด้วยกันกล่าวคือ แบบแผนแรกเป็นความรู้ความเข้าใจในกระแส ซึ่งผู้เขียนขอเรียกในที่นี้ว่าเป็นของ “สำนักคิดประเพณี” และในอันดับถัดรองลงมาเป็นความรู้ความเข้าใจในกระแส ซึ่งผู้เขียนขอเรียกในที่นี้อีกเช่นกันว่าอยู่ในสายของ “สำนักคิดตะวันตก”

แนวคิด “วาทกรรมการเมือง” ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นเครื่องนำทางเพื่อการตั้งคำถามพิจารณา แสวงหาคำตอบและช่วยให้การจัดกรอบแนวคิดรวบยอดในบทความนี้ กล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีพลังในการอธิบายอย่างมาก ในประการแรก แนวคิดนี้ให้ความสำคัญและสนใจกิจกรรมของการสื่อความหมายทางภาษา การแสดงความคิดทางการเมือง และกลไกในการควบคุมระบบการสื่อความหมายของการแสดงความคิดทางการเมืองนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้สิ่งที่ปรากฏให้เห็นซึ่งผู้ศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานในการศึกษาได้ คือ พฤติกรรมในการพูดและเขียนที่จริงจัง ซึ่งต่างจากกิจกรรมการพูดและเขียนในชีวิตประจำวันและการดำรงชีพในลักษณะต่าง ๆ คือ ในประการหลังมักใช้ภาษาแบบพื้น ๆ และเป็นการแสดงความรู้โดยทั่วไป ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมในประการแรกที่บ่งบอกความหมายว่าทั้งผู้สื่อและผู้รับมีปฏิบัติการในทางการเมืองร่วมกัน คือ มีการถ่ายทอดและอบรมสั่งสอนเพื่อการบังคับ ดำรงรักษา หรือนำการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปด้วยในเวลาเดียวกัน

กิจกรรมของการสื่อความหมายทางภาษาและแสดงความคิดทางการเมือง ซึ่งปรากฏให้เห็นเป็นพฤติกรรมในการพูดและเขียนที่จริงจังนั้น ไม่อาจแยกออกจากอำนาจในสังคมการเมือง

ได้เลย แนวคิดเรื่องอำนาจในที่นี้ พิจารณาว่ามีมืออยู่เฉพาะแต่ในหมู่มนุษย์ชั้นสูงหรือชนชั้นผู้ปกครอง หากแต่พิจารณาใหม่ว่าอำนาจมีอยู่กระจายทั่วไปในทุกระดับของสังคมการเมือง โดยมีพลังแสดงผ่านปฏิบัติการของวาทกรรมการเมือง วาทกรรมการเมืองแต่ละชุดหรือแต่ละแบบแผนซึ่งมีปฏิบัติการอยู่ในสังคมการเมือง มีระบบของการคิดและการให้เหตุผลของตน ซึ่งการพูดและเขียนอย่างจริงจังจะแสดงผ่านช่องทางนั้น เป็นการจักรอบและรูปแบบของความจริง ความอยากรู้ การคิดและจัดตำแหน่งแห่งที่ในมนุษย์ซึ่งอาจจะมีฐานะเป็นองค์ประธานหรือเป็นวัตถุของวาทกรรมนั้นก็ได้อีกไป พิจารณาในแง่ที่ว่าวาทกรรมการเมืองจึงเป็นกิจกรรมทางการเมืองทั้งในทางความคิดและการปฏิบัติ

กระบวนการทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่การลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์กับวาทกรรมการเมืองอย่างแนบแน่นเช่นกัน กล่าวคือ กระบวนการทางประวัติศาสตร์มีผลต่อการก่อรูปวาทกรรมการเมือง และช่วยจัดขั้นตอนทำให้วาทกรรมการเมืองนั้นเป็นสถาบัน (Institutionalized) การที่วาทกรรมการเมืองมีลักษณะเป็นสถาบัน ส่งผลให้การพูดและเขียนอย่างจริงจังดำเนินไปได้อย่างสมเหตุสมผลและน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ดี ดังได้กล่าวมาแล้วว่าวาทกรรมการเมืองกับอำนาจมีความสัมพันธ์อย่างไม่อาจแยกออกจากกันได้ ภายในแบบแผนของวาทกรรมชุดหนึ่ง จึงมีการใช้อำนาจจัดลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และให้ความหมายแก่การจัดลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ชุดหนึ่งรองรับเป็นฐาน เพื่อการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดแบบแผนความสัมพันธ์ของอำนาจไปในขณะเดียวกันด้วย

ในที่นี้ผู้เขียนจะอธิบายวาทกรรมการเมืองว่าด้วยประชาธิปไตยของไทยในสองกระแสจุดเน้น คือ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจระบบวิธีคิดกับการก่อตัวของวาทกรรมการเมืองนั้น ๆ ในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ จนกลายเป็นความรู้ ความเข้าใจ ที่มีลักษณะเป็นสถาบัน รวมทั้งการใช้อำนาจกับลักษณะเด่น ๆ ของความสัมพันธ์ทางอำนาจในสังคมการเมืองไทยภายในกรอบของวาทกรรมการเมืองนั้น ๆ

สำนักคิดประเพณี

วาทกรรมการเมืองว่าด้วยประชาธิปไตยของไทยยุคแรก ซึ่งมีความสำคัญมากที่สุด คือ สายของสำนักคิดประเพณี สำนักคิดนี้ถือกำเนิดขึ้นมาในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 โดยกลุ่มนักคิดสายราชวงศ์และขุนนางรุ่นแรกที่ได้รับอิทธิพลความคิดตะวันตก และพัฒนาอย่างเป็นปีกแผ่นในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 จนถึงปี พ.ศ. 2475 หลังจากนั้นสำนักคิดประเพณีจะพบกับความตกต่ำครั้งใหญ่อันเนื่องมาจากประสบกับการทำทลายจากสำนักคิดผู้มีความขยันขันแข็ง และมีความสามารถอยู่หลายท่าน อีกทั้งลักษณะสำคัญบางประการของสำนักคิดประเพณี ก็จะเข้ากันได้ดีกับการขึ้นมามีอำนาจของข้าราชการและทหาร จึงทำให้สำนักคิดประเพณีสามารถปรับตัวอยู่ได้

เรื่อยมา และเป็นแนวคิดที่กำหนดกรอบการคิด การประพฤติปฏิบัติ และปฏิบัติการทางวาทกรรม การเมืองได้ต่อมาตราจนถึงปัจจุบัน

แนวความคิดที่สำคัญของสำนักคิดนี้ในก่อนปี พ.ศ. 2475 คือ การอธิบายฐานะอันชอบธรรมของระบอบกษัตริย์ ว่าเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญที่สุด มีความเป็นมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งสะสมความรู้ทางวัฒนธรรมการปกครองอื่นๆ ของไทย สถานะและที่มาของกษัตริย์นั้นแต่เดิมคือระบบพ่อปกครองลูก มีบางช่วงที่ได้รับอิทธิพลเขมร การปกครองจึงเน้นแนวคิดเทวราชามากกว่าธรรมราชา แต่ครั้งกรุงรัตนโกสินทร์อย่างก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ ระบอบกษัตริย์ของไทยก็ปรับตัวไปตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักยึดมั่นของคนไทยทุกคน แนวคิดทางพุทธศาสนาที่เวลานั้น คือ แนวคิด “เอนกนิกรสโมสรสมมติ” ซึ่งเน้นให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ของไทยทรงขึ้นครองราชย์โดยความเห็นชอบของชุมชนการเมือง พระองค์ทรงอยู่เหนืออาณาประชาราษฎร์เพียงคนเดียว ในขณะที่ทุกคนที่เหลือมีความเท่าเทียมกันหมด ไม่มีการแบ่งแยกคนเป็นชนชั้น หากจะมีการแบ่งแยกก็เป็นเรื่องของการแบ่งงานกันทำและแบ่งเป็นกลุ่มได้เพียงแต่กลุ่มที่จะจงรักภักดีกับ ไม่จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและกลุ่มของพระองค์ท่าน ได้ผลักดันและสรรค์สร้างแนวคิดดังกล่าวข้างต้นขึ้นอย่างจริงจังเป็นอันดับแรก เพื่ออธิบายสถานะของพระองค์เองว่าได้ทรงขึ้นครองราชย์โดยมดีความเห็นชอบของชุมชนการเมือง พระองค์ทรงเน้นคติในทางพุทธศาสนาและแนวทางธรรมราชาขึ้นอย่างโดดเด่น อำนาจของพระมหากษัตริย์เป็นอำนาจที่ผูกพันเกี่ยวเนื่องอยู่กับคนในสังคมการเมือง และนับเนื่องจากพระมหากษัตริย์มาจนถึงประชาชนทั่วไปต่างมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในสังคมการเมืองร่วมกัน เพื่อความเจริญก้าวหน้าและสงบสุขของชุมชนการเมือง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและกลุ่มของพระองค์ ได้สืบทอดและพัฒนาแนวคิดและคำอธิบายดังกล่าวสืบต่อมา ข้อสำคัญคือทรงมีคำวินิจฉัยว่าลักษณะการเมืองการปกครองของไทยมีลักษณะเป็นสถาบัน ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องเอาอย่างธรรมเนียมของคนในยุโรปหรืออื่นใด ทรงกล่าวว่า “ประเทศอื่นๆ ราษฎรเป็นผู้ขอให้ทำ เจ้าแผ่นดินจำใจทำ ในเมืองเรานี้เป็นแต่พระเจ้าแผ่นดินคิดเห็นว่าควรจะทำเรื่องราวเกี่ยวกับ “พระเจ้าแผ่นดิน” ได้ถูกอธิบายขยายความอย่างละเอียดลออในงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นทั้งศูนย์กลางและผู้ผลักดันการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ไทยได้อย่างน่าเชื่อถือและมีพลังมากที่สุดตราจนถึงปัจจุบัน แนวคิดว่าอำนาจของพระมหากษัตริย์ผูกพันเกี่ยวเนื่องกับชุมชนการเมืองได้รับการตอกย้ำโดยในหมู่นักชั้นสูงและเจ้านาย มีการอบรมสั่งสอนหลัก “ขัดคิยะมานะ” คือ ให้มุ่งศึกษาเล่าเรียน เข้าใจการเปลี่ยนแปลง

การเมืองใหม่ ดำรงอยู่โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประธาน การขาดองค์พระมหากษัตริย์มีผลต่อชาติอย่างรุนแรงถึงขนาดชาติไม่อาจตั้งอยู่ได้ คล้ายกับร่างกายที่ไม่มีศีรษะย่อมจะสิ้นชีวิตและผุกระ่อนไปในที่สุด

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและกลุ่มของพระองค์ท่านในช่วงสุดท้ายก่อนที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จะปิดฉากลงในปี พ.ศ. 2475 ถึงแม้ว่าจะมีการแลเห็นภัยและตระหนักในความจำเป็นต้องเล่น “เกมส” บางอย่างตามเสียงเรียกร้องของคนชั้นกลางและนักหนังสือพิมพ์ในเขตเมืองหลวง แต่ถ้าวิเคราะห์ให้ถึงที่สุดแล้ว เราก็อาจกล่าวได้ว่าพระองค์ยังทรงคงยึดมั่นคติแนวคิดและกรอบความผูกพันทางอำนาจแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งพัฒนาเป็นปีกแผ่นในกลางพุทธศตวรรษที่ 25 อย่างต่อเนื่อง ทรงมีแนวความคิดว่าอำนาจขององค์พระมหากษัตริย์แม้ว่าจะรวมศูนย์และถือว่าสูงสุดก็ได้ดำเนินไปตามอำเภอใจ หากแต่พิจารณาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ประกอบการใช้สติปัญญาไตร่ตรองว่าการเมืองการปกครองของทุกประเภทในโลกนี้จะเหมือนกันไม่ได้ ลักษณะของการเมืองการปกครองย่อมต้องถือกำเนิดและพัฒนาขึ้นมาตามลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณีและนิสัยใจคอของพลเมือง เรื่องนี้พระองค์เจ้าธานีนิวัติเจ้านายรุ่นหนุ่ม ผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษได้ทรงอภิปรายเป็นประเด็นปัญหาการเมืองไว้อย่างแหลมคม และเต็มเปี่ยมไปด้วยสติปัญญาของผู้มีหลักการที่มั่นคง กล่าวคือ ทรงกล่าวในที่ประชุมองคมนตรีสภาพ พ.ศ. 2470 ว่า ไม่ทรงเชื่อว่าประเพณีการปกครองของพวกแองโกลแซกซ์จะเหมาะกับคนทั่วทั้งโลก พระมหากษัตริย์ของไทยปกครองดูแลราษฎรอย่างบิดากับบุตร และทรงขึ้นครองราชย์โดยได้รับความเห็นชอบจากชุมชนการเมือง ย่อมถือเป็นแบบแผนการปกครองเฉพาะของไทยเอง ความพยายามที่จะฝืนประเพณีและวัฒนธรรมย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาความวุ่นวายแก่สังคมการเมืองของไทยเอง มากกว่าจะทำให้การเมืองไทยพัฒนาขึ้น

เราไม่ทราบแน่ชัดว่า คำกล่าวของพระองค์เจ้านิวัติจะเป็นคำทำนายอนาคตทางการเมืองไทยในระยะเวลาต่อมาหรือไม่ ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2475 ก็อยู่ในฐานะย่ำแย่เกินกว่าจะประทับประคองตนเองต่อไปได้ และเมื่อมีคนกลุ่มหนึ่งในนาม “คณะราษฎร” ทำการยึดอำนาจในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 กลุ่มต่างๆ จากระบอบเก่าก็ต้องหันเหตัวเองมาประทับประคองสถานะและทิศทางของตนในเงื่อนไขที่มีข้อจำกัดไปอีกแบบหนึ่ง กล่าวคือ มีผู้นำคณะราษฎรและมีสภาผู้แทนราษฎรเป็นองค์กรนำ ในทางการเมืองอย่างน้อยในระยะเวลาทศวรรษเศษจนถึงปี พ.ศ. 2490 และถึงปี พ.ศ. 2500 ตามลำดับ

ในบรรยากาศของการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันในปี พ.ศ. 2475 กลุ่มสำนักคิดประเพณีจะไม่ได้ถดถอยตัวเองลงไปเลย ในทางตรงกันข้าม สำนักคิดนี้ได้ปรับหลักการของตนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างน่าชื่นชม กล่าวคือ ประการแรก เหตุการณ์ 24 มิถุนายน 2475 คือ “การปฏิวัติ” ซึ่งแปลว่าการหมุนกลับของหลักมูล จากหลักการสืบสันตติวงศ์ซึ่งยึดถือปฏิบัติอยู่

ในช่วงรัชกาลที่ 6 และ 7 กลับไปสู่หลักการเอนกนิกรสโมสรสมมติอีกครั้งหนึ่ง นี่เป็นคำอธิบายของหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร นักคิดคนสำคัญของสำนักคิดประเพณี ซึ่งความคิดของท่านขัดแย้งกับคำอธิบายของนายปรีดี พนมยงค์ ในเรื่องแนวคิด “อภิวัดน์” อย่างตรงกันข้าม

หลักการเรื่อง “เอนกนิกรสโมสรสมมติ” ได้รับการตีความใหม่โดยหม่อมเจ้าวรรณไวทยากรและนักคิดคนอื่น ๆ ของสำนักคิดประเพณีว่ามีค่าเท่ากับ “ระบอบประชาธิปไตย” หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชกล่าวยืนยันในระยะเวลาต่อมาอย่างหนักแน่นว่า ระบอบประชาธิปไตยของไทยมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ทรงมีแนวพระราชดำริอยู่ในทางโน้มเอียงเป็น “ประชาธิปไตย” เป็นส่วนใหญ่ และเมื่อไม่นานมานี้ สัญลักษณ์ศิวิริล นักคิดคนสำคัญแห่งยุคสมัย ก็กล่าวยืนยันในประเด็นเดียวกันว่าเอนกนิกรสโมสรสมมติเป็นหลักการประชาธิปไตย สังคมไทยมีสถาบันประชาธิปไตยอยู่แล้วแต่ดั้งเดิมในชุมชนหมู่บ้าน ในการปกครองของสงฆ์ และในการปกครองสมัยพ่อขุนรามคำแหง กล่าวโดยย่อ สำนักคิดประเพณีมีความเห็นว่าระบอบประชาธิปไตยมีมาช้านาน โดยองค์พระมหากษัตริย์และนี่คือ หลักแนวคิดในประการสำคัญขั้นพื้นฐานของวาทกรรมการเมืองว่าด้วยประชาธิปไตยของไทยชุดหนึ่ง

การตีความของหม่อมเจ้าวรรณไวทยากรวรรรณและนักคิดคนสำคัญคนอื่น ๆ ของสำนักคิดประเพณีซึ่งให้ค่า “เอนกนิกรสโมสรสมมติ” เท่ากับระบอบประชาธิปไตย ถือเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ และเป็นการใช้อำนาจของกลุ่มชนชั้นสูงของไทยโดยแท้ เพื่อรักษาความต่อเนื่องในทางอุดมการณ์ความคิดกับระบอบเก่า หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรรรณ ทรงมีคำอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า เพราะเหตุใดพระองค์จึงทรงสนใจกับการถ่ายทอดศัพท์และการอธิบายความหมายต่างๆ ของภาษาการเมือง ทรงกล่าวว่า

“ภาษาไทยนี้แหละจะเป็นหลักประกันแห่งความมั่นคงของประชาชาติไทยต่อไป เพราะว่าถ้าเรานิยมใช้คำฝรั่งทับศัพท์ในคำที่เกี่ยวกับความคิดเห็นแล้ว เราอาจเดินเร็วเกินไปก็ได้ กล่าวคือ เราอาจถ่ายแบบของเขามาโดยตรงแทนที่จะคัดแปลงเสียก่อนให้เข้ารูปทำนองความคิด....”

และรูปทำนองความคิด ซึ่งหม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรรรณ ทรงถือเป็นจุดตั้งก็คือวาทกรรมการเมืองซึ่งพัฒนาขึ้นมาเป็นสถาบันในช่วงรัชกาลที่ 4 จนถึงรัชกาลที่ 7 ซึ่งก็คือแนวคิดของสำนักคิดประเพณีนั่นเอง

1.2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลากหลายแตกต่างกันไปตามทรรศนะและจุดเน้นของแต่ละบุคคล ทั้งในความหมายกว้างและแคบ ดังนี้

McClosky (1968, p. 252) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่กระทำโดยความสมัครใจของสมาชิกในสังคม เพื่อมีส่วนร่วมในการที่จะเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยการกระทำนั้นอาจกระทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ กิจกรรมเหล่านี้ประกอบด้วย การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การร่วมชุมนุมทางการเมือง การให้ความสนับสนุนทางการเงิน และการติดต่อสัมพันธ์กับผู้แทนราษฎร ส่วนบุคคลที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมเหล่านี้ คือ พวกที่เฉยเมยทางการเมือง (Apathy) ซึ่งเป็นภาวะที่บุคคลถอนตัวจากกิจกรรมทางการเมือง หรือรู้สึกไม่แยแสทางการเมือง

Huntington และ Nelson (1976, p. 4) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่พลเมืองกระทำเพื่อจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเขากำหนดขอบเขตไว้ว่า เป็นการกระทำกิจกรรมทางการเมืองของคนธรรมดา ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่อง และอาจเป็นบทบาทรองจากบทบาทอื่น นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งเป็นผู้มีความชอบธรรมในการตัดสินใจแบ่งสรรสิ่งที่มีคุณค่าซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในสังคม ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นอาจเป็นไปได้ด้วยความสำนึกของตนเอง หรือถูกชักจูงให้เข้าร่วมก็ได้

Verba, Nie และ Kim (1978, p. 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประชาชนพลเมืองกระทำโดยมีเป้าหมายเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือภารกิจต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะกระทำ

Weiner (ใน Binder และคณะ 1971, pp. 161-164) รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมไว้ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นการสนับสนุนหรือการกระทำเพื่อเรียกร้องต่อผู้นำรัฐบาล
- 2) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ความพยายามเพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการสร้างผลกระทบต่อการดำเนินงานของรัฐบาล หรือการเลือกผู้นำรัฐบาล เช่น การวิพากษ์วิจารณ์ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล
- 3) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำของพลเมืองที่มีความถูกต้องตามตัวบทกฎหมาย
- 4) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง ซึ่งตามความหมายนี้ ผู้ที่เห็นก็คือพวกที่เชื่อในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน พวกที่ไม่เห็นด้วยก็คือพวกที่นิยมแบบประชาธิปไตยโดยตรง

5) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง สภาพที่บุคคลเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) ไม่อยากเข้าร่วมทางการเมือง ด้วยความรู้สึกนี้ ทำให้บุคคลขาดความสนใจ และขาดการกระทำใด ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลตามมา แต่ปัญหาก็มีให้คิดว่า จะยึดถือปฏิบัติอย่างไรในการที่จะถือว่าการไม่กระทำอันใดเนื่องมาจากความรู้สึกแปลกแยกเป็นการมีส่วนร่วม แต่การไม่กระทำในกรณีอื่น ๆ ไม่เป็นการมีส่วนร่วม

6) ผู้ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองจะหมายถึงความรวมถึง ผู้ที่มีความกระตือรือร้นหรือตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก เช่น ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง และการใช้เวลาสนใจต่อปัญหาส่วนรวม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต้น ๆ ด้วย เช่น การไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การพูดคุยปัญหาทางการเมืองกับเพื่อนบ้าน การแสดงทัศนะทางการเมือง และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน

7) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีความต่อเนื่องตลอดเวลา กิจกรรมซึ่งอยู่ในสภาพซึ่งสามารถวัดได้และมีลำดับ จะเห็นได้จากสถาบันซึ่งมีลักษณะต่อเนื่องและเป็นระบบ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันและมีระดับความรุนแรง เช่น การรวมกลุ่มยกพวกทำร้ายกัน หรือการลอบสังหารทางการเมือง เป็นต้น

8) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายในการเลือกผู้นำและกำกับนโยบายสาธารณะ รวมถึงความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อระบบราชการ

9) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

10) การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำทางการเมืองซึ่งแต่ละสังคม จะมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป ในสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าการกระทำทางการเมือง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าไม่เป็นก็ได้ หรือในช่วงเวลาหนึ่งถือว่าการกระทำทางการเมือง แต่อีกช่วงเวลาอาจไม่ถือว่าการกระทำทางการเมืองก็ได้

ในที่นี้ Weiner ได้สรุปความหมายหรือนิยามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้กว้าง ๆ ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นโดยความเต็มใจ ไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ มีการจัดอย่างเป็นระเบียบหรือไม่ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องกัน จะใช้วิธีถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้อง เพื่อผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ หรือต่อการบริหารงานของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ไม่ว่าจะในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น

จากความหมายต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ สามารถสังเกตได้ว่า จะเน้นการเมืองที่อยู่ในระบอบประชาธิปไตยผ่านระบบตัวแทน ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การเลือกผู้นำตลอดจนการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ซึ่งประชาชนจะมีส่วนร่วมได้ก็โดยผ่านกลไกหรือรูปแบบที่รัฐกำหนดขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายเหล่านี้จึงมี “รัฐ” เป็น “ศูนย์กลาง”

ในขณะที่นักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ Lawrence (1975, pp. 454 - 455 อ้างถึงใน อภิชาติ การิกาญจน์ 2534, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 2 แนวทาง โดยแนวที่หนึ่ง อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะการกระทำเพื่อเป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย ซึ่งจะเน้นในความสัมพันธ์ของอิทธิพลและอำนาจ เป็นการแบ่งปันอำนาจทางการเมือง การเมืองในที่นี้จึงเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทางอำนาจอันทรงคุณค่า ในขณะที่แนวที่สอง ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะของการปฏิสังสรรค์ ซึ่งเน้นความคิดในฐานะที่บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมเป็นผู้ตระหนักตนในฐานะพลเมืองที่จะต้องมีส่วนร่วมได้รับความเป็นธรรม และมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อส่วนรวมในฐานะพลเมืองดี การเมืองในแนวทางนี้จึงเป็นชุดของกิจกรรมความสัมพันธ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของสังคม ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคมและกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน

แนวคิดที่สองนี้ มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย ซึ่งให้ความหมายของการเมืองว่า คือ การร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นการเมืองเพื่อความสมัครสมานมากกว่าเพื่อการแข่งขัน แดกแยก ชัดแย้ง (อนุก เถลาธรรมทัศน์ 2540, หน้า 7) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายนี้ สอดคล้องกับแนวคิด “Civil Society” ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยโดยใช้คำหลายคำ เช่น ประชาสังคม สังคม เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชน เป็นต้น

แนวคิดของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล 2540, หน้า 4) อธิบายได้ว่า ในสภาพสังคมไทยปัจจุบัน ภาคหลัก (Sectors) ของสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างมาก คือ ภาครัฐ (รัฐาณภาพ) และภาคธุรกิจเอกชน (ธนาณภาพ) ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้สังคมขาดคุณภาพและเกิดความอึดอัดของฝ่ายประชาชน) หรือภาคสังคม (สังคมนานภาพ) ดังนั้นการนำเสนอแนวคิดจึงมุ่งไปที่การทำอย่างไรให้ภาคสังคมหรือภาคประชาชนเกิดความเข้มแข็งที่เรียกว่า “สังคมนานภาพ” โดยนัยนี้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เชื่อว่าจะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) ซึ่ง “ชุมชน” ในที่นี้ หมายถึง “การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความ

เอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางอย่าง และมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม”

ธีรยุทธ บุญมี (2536, หน้า 189-190) ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิด “สังคมเข้มแข็ง” (Civil Society) สอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี โดยให้ความเห็นว่า การแก้ไข ปัญหาสังคมนั้น ควรให้ความสำคัญกับ “พลังที่สาม” หรือ พลังของสังคม หากสังคมโดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษา ปัญญาชน และชาวบ้าน สามารถร่วมแรงร่วมใจกัน ผลักดันสังคม ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาพื้นฐานก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ “สังคมเข้มแข็ง” หรือ Civil society ในที่นี้ จะเน้นลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) พลังที่มาจากทุกส่วน ทุกวิชาชีพ ทุกระดับรายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือเป้าหมายทางการเมืองที่เหมือนกัน

นักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540, หน้า 39-52) ให้ความหมายต่อ Civil Society ว่าหมายถึงทุก ๆ ส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ถือว่าทั้งหมดเป็น Civil Society โดยทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันทำ (Partnership) เป็นการมีส่วนร่วม (Participation) ไม่ใช่เป็นเรื่องของตัวแทน (Representation)

ในขณะที่เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540, หน้า 73-89) ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” หรือ “อารยสังคม” ที่ครอบคลุมทุกชั้นของสังคม โดยเน้นความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูความแตกต่างหรือแตกแยกภายใน และให้ความสนใจเป็นพิเศษกับ “ชนชั้นกลาง” “การมีส่วนร่วม” “ความผูกพัน” และ “สำนึกของความเป็นพลเมือง” กล่าวคือ “ประชาสังคม” โดยนัยนี้ มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้น แต่รวมถึงชนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็นแบบคู่หน้า (Face to Face Relationship) แต่เป็นความผูกพัน (Bond) ของผู้ที่หลากหลายบนฐานแห่งความร่วมมือ และการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง (Citizenship)

จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่าแต่ละท่านมีจุดเน้นแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี และธีรยุทธ บุญมี ให้ความสำคัญกับการทำภาคสังคมให้เข้มแข็ง ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้เน้นที่การมีส่วนร่วมของทุก ๆ ส่วนของสังคม ไม่แยกรัฐกับประชาชน ส่วนเอนก เหล่าธรรมทัศน์ ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับชนชั้นกลาง อย่างไรก็ตาม จากความหมายที่ได้กล่าวมา พอจะสรุปได้ว่า ประชาสังคม หมายถึง การที่คนในสังคม ซึ่งมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่าง ทั้งนี้ด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้ร่วมกัน ซึ่งจากความหมายดังที่ได้กล่าวมานี้

“รัฐ” จะไม่ได้เป็น “ศูนย์กลาง” เช่นเดิม อีกทั้งประชาชนจะไม่ได้เพียงแต่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่าน “ตัวแทน” เท่านั้น แต่ทุก ๆ ฝ่ายจะต้องร่วมกันทำ

ในการศึกษานี้ เลือกว่าจะใช้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งครอบคลุมถึง กิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐหรือกำกับนโยบายสาธารณะ โดยนัยของการมีส่วนร่วมที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ เป็นการชี้ถึงการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่มีอยู่อย่างมากมาย และมีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในสังคมไทยมากขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในนัยนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน

จรรยา สุภาพ (2514, หน้า 333) ได้อธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลและในทางการเมือง หรือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้นำมาสู่การกำหนดขอบเขตในการศึกษานี้ โดยผู้วิจัยจะมุ่งทำการศึกษากิจกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่สามารถนำมาปรับใช้กับการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบทางการเมืองของประชาชนร่วมมือกันดำเนินการในเรื่องที่เป็นปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การรวมกลุ่มในที่นี้หมายถึงการรวมตัวของบุคคล กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ มาร่วมกันในลักษณะของ Civil Society หรือประชาสังคม การศึกษากิจกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองในมิติของการรวมกลุ่มนี้ สอดคล้องกับนิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการศึกษานี้ ซึ่งได้กล่าวถึงแล้วในเบื้องต้นของบทนี้ว่า หมายถึง บทบาทและการกระทำของประชาชนในท้องถิ่นแสดงจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อม ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานสาธารณะของท้องถิ่น

1.2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีมากมายหลายประการ โดยบุคคลอาจจะเข้าร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก็ได้ ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านได้จัดแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ต่าง ๆ กัน ขึ้นอยู่กับการให้คำจำกัดความหรือนิยามนั้น ๆ

Verba & Kim (1978, pp. 53-54) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1) การใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจในทางการเมือง และนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุม

รัฐบาล แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งจะแตกต่างไปจากกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต้องการความริเริ่มเพียงเล็กน้อย และสังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปีต่อครั้ง ถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด

2) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (Campaign Activity) เป็นกิจกรรมที่ยากขึ้น และต้องการความคิดริเริ่มมากกว่าการเลือกตั้ง ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถสื่อสารหรือชี้ให้เห็นถึงความนิยมของประชาชน เพราะผู้ร่วมรณรงค์จะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

3) การร่วมกิจกรรมของชุมชน (Communal Activity) เป็นกิจกรรมของกลุ่มหรือองค์กรทางสังคมที่พลเมืองร่วมกันดำเนินการ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ในกรณีนี้ประชาชนจะร่วมมือกันเพื่อใช้อิทธิพลต่อการดำเนินงานของรัฐ กิจกรรมในรูปแบบนี้เป็นไปอย่างมีเป้าหมายแน่นอนและมีอิทธิพลมาก

4) การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Particularized Contacts) เป็นรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรายบุคคล ผู้ซึ่งไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการ เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เฉพาะตัวหรือของครอบครัว กิจกรรมรูปแบบนี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลน้อยมาก

ลักษณะการแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Verba และคณะ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของกิจกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเท่านั้น

ส่วน Huntignton & Nelson (1982, pp. 12-13) ก็ได้จัดแบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่คล้ายคลึงกับที่ Verba และ Kim เสนอไว้ แต่ได้เพิ่มเติมรูปแบบขึ้นอีกเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหายิ่งขึ้น โดยจัดแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1) กิจกรรมการเลือกตั้ง (Electoral Activity) หมายถึง กิจกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้งทุกรูปแบบ

2) การลอบบี้ (Lobby) หมายถึง ความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบายโดยให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์

3) กิจกรรมเชิงองค์กร (Organizational Activity) เป็นกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่าง หรืออาจจะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนร่วม ซึ่งการมีบุคคลเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือ

องค์การประเภทนี้ แม้บุคคลนั้นจะไม่ได้กระทำการเพื่อมีอิทธิพลต่อรัฐบาลด้วยตนเอง ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่ง

4) การติดต่อเป็นการเฉพาะ (Contacting) หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นส่วนตัว โดยจะมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตัวหรือครอบครัวหรือหมู่คณะของตนเอง

5) การใช้กำลังรุนแรง (Violence) หมายถึง กิจกรรมที่ประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มพยายามที่จะสร้างขึ้นให้มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน กิจกรรมเช่นนี้อาจจะดำเนินไปโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมือง เช่น ลอบสังหารผู้นำทางการเมืองและรัฐประหาร หรืออาจจะมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เช่น ปฏิวัติ เป็นต้น

Almond & Powell (1976, pp. 145-148) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ Conventional และ Unconventional และในแต่ละรูปแบบได้แบ่งแยกออกเป็นแบบย่อย ๆ ดังนี้

ตารางที่ 2.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Almond และ Powell

Conventional	Unconventional
1. การใช้สิทธิเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเรียกร้อง
2. การพูดคุยถกเถียงทางการเมือง	2. การเดินขบวนประท้วง
3. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเผชิญหน้าต่อสู้
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อเป็นการส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
	5.1 การประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
	5.2 การประทุษร้ายต่อบุคคล
	6. สงครามกองโจรและปฏิวัติรัฐประหาร

Kim (1980, p. 5) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 2 มิติใหญ่ ๆ ตามคำจำกัดความของนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Verba-Nie เป็นแบบที่ 1 Weiner รวมกิจกรรมในแบบที่ 1 และ แบบที่ 2 และ Mibrath-Goel ซึ่งมีขอบเขตกว้างที่สุดอยู่ในทั้ง 4 แบบ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Kim

	Conventional	Unconventional
การเข้าร่วมโดยความสมัครใจ	<u>แบบที่ 1</u> - การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง - การพูดคุยถกเถียงทางการเมือง - การเข้าร่วมกลุ่มทางการเมือง - การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง - การติดต่อเจ้าหน้าที่ - การหาตำแหน่งทางการเมือง	<u>แบบที่ 2</u> กิจกรรมที่ทำทลายกฎหมาย - การเดินขบวน - การนั่งชุมนุมประท้วง - การนัดหยุดงาน - การก่อวินาศกรรม - การเผชิญหน้าต่อสู้พฤติกรรมรุนแรงทางการเมือง - การลอบสังหาร - การลอบวางเพลิง - การลักพาตัว - สงครามกองโจรการก่อการปฏิวัติ
การเข้าร่วมโดยความไม่สมัครใจ	<u>แบบที่ 3</u> - การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง - การเข้าร่วมกลุ่มทางการเมือง - การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง - การเข้าร่วมชุมนุมต่าง ๆ	<u>แบบที่ 4</u> การเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่มุ่งทำลายทางการเมือง

การจำแนกรูปแบบทางการเมือง ในลักษณะ Conventional และ Unconventional ตามรูปแบบของ Almond และ Powell กับ Kim เช่นนี้ กล่าวได้ว่า ยังคงมีลักษณะของการยึดรัฐหรือฝ่ายปกครองเป็นศูนย์กลาง โดยเรียกการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการ ชอบด้วยกฎหมายตามระบบการเมือง ว่า Conventional ในขณะที่รูปแบบการมีส่วนร่วมใดที่ไม่เป็นทางการ และทำทลายกฎหมายหรืออำนาจของฝ่ายปกครอง เรียกว่า Unconventional

สำหรับนักวิชาการของไทย บุญเรือง บุรภักดิ์ (2529, หน้า 56-70) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ๆ คือ การมีส่วนร่วมแบบที่เป็นทางการ และการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการ คล้ายคลึงกับของ Almond และ Powell โดยยึดถือการยอมรับของสังคมทั่วไป หรือประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นเกณฑ์

1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบที่เป็นทางการ

เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นที่ยอมรับ และนำมาใช้กันโดยทั่วไป ในประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่

(1) การใช้สิทธิและเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะที่ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน การเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การแสดงออกซึ่งความต้องการของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่ง อาจกระทำได้หลายทาง เช่น การอภิปราย การเขียน และการพิมพ์ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นรูปแบบ ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารงานของรัฐบาลในสมัยปัจจุบัน

(2) การรวมกลุ่ม อาจเป็นการรวมกลุ่มของผู้ที่มีผลประโยชน์อย่างเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ บางกลุ่มอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อพิทักษ์ ผลประโยชน์ของสาธารณชนทั่วไป ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองตนเอง ทั้งสิ้น

(3) การจัดตั้งและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มี ความคิดเห็นทางการเมืองตรงกัน และมีความต้องการจะจัดให้มีการบริหารประเทศให้เป็นไปตาม อุดมการณ์และแนวทางปฏิบัติที่กำหนดได้ ระบบพรรคการเมืองถือว่าเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบำเนนกิจกรรมทางการเมืองโดยเฉพาะ และเป็น องค์กรที่ประชาชนสามารถร่วมจัดตั้งขึ้นได้โดยตรง เพื่อความมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีบทบาททาง การเมืองอย่างแท้จริง

(4) การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นหน้าที่ของประชาชนในฐานะผู้เป็น เจ้าของอำนาจอธิปไตยตามหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหมายถึงประชาชน ต้องการให้ผู้ใดเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน หรือทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการรักษา ผลประโยชน์ของปวงชน

(5) การช่วยรณรงค์หาเสียงในการเลือกตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งมักมี ขึ้นเฉพาะในระบอบที่มีการเลือกตั้ง เพราะประชาชนผู้ใดก็ตามที่เป็นสมาชิกหรือให้การสนับสนุน พรรคการเมืองใด ก็ย่อมช่วยรณรงค์หาเสียงช่วยพรรคนั้น ๆ เพราะต้องการให้พรรคได้รับเสียงข้าง มากจะได้จัดตั้งรัฐบาล เพื่อจะนำนโยบายพรรคมาใช้เป็นนโยบายในการบริหารประเทศ

(6) การลอบบีนักการเมือง การที่ประชาชนบุคคลชวชนและบุคคลจูงใจนักการเมือง ให้กระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่ตนต้องการจะให้บังเกิดขึ้น ซึ่งส่วนมากจะเป็นวิธีที่ประชาชน กระทำเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการ

เป็นรูปแบบที่ไม่เป็นที่ยอมรับในบางสังคม และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยตรง แต่ก็มีความสำคัญไม่น้อยในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครอง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

(1) การเดินขบวนประท้วง เป็นการรวมตัวของประชาชนเพื่อเดินขบวนประท้วงเพื่อแสดงออกถึงการไม่เห็นด้วยกับการดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งของรัฐบาล ถือเป็นการแสดงออกซึ่งพลังของประชาชน และมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองของประเทศไม่น้อยไปกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ

(2) การก่อความวุ่นวายทางการเมือง การก่อความวุ่นวายทางการเมืองส่วนมากมักจะเกิดเพราะมีการปลุกระดมกลุ่มพลังงานต่าง ๆ เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มสหภาพแรงงาน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น โดยส่วนมากจะยกเอาข้อบกพร่องของรัฐบาลขึ้นมาเป็นสาเหตุ ซึ่งเมื่อมีการปลุกระดมก็ย่อมมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการต่อต้านการกระทำของรัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประท้วงนัดหยุดงาน การงดการให้ความร่วมมือกับรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งจะมีผลเสียหายต่อต้านเศรษฐกิจและอื่น ๆ จึงจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องหามาตรการมาแก้ไขปัญหา เพื่อจะให้ได้สามารถบริหารประเทศไปได้

(3) การใช้ความรุนแรงทำร้ายร่างกายและทรัพย์สิน วิธีการแบบนี้เป็นการก่อวินาศกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลอบวางระเบิดสถานที่สำคัญ การข่มขู่เพื่อให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว เป็นวิธีการที่คนส่วนใหญ่ของประเทศไม่เห็นด้วย แต่เป็นผลกระทบต่อรัฐบาลที่จะต้องดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ หรืออย่างน้อยก็หันมาสนใจปัญหาและหาทางแก้ไข

(4) การปฏิวัติ เป็นวิธีการรุนแรงและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองและโครงสร้างของสังคมอย่างรวดเร็ว การมีส่วนร่วมประเภทนี้ถือว่ามีความรุนแรงมากกว่าการมีส่วนร่วม ใด ๆ ทั้งหมด

การอธิบายถึงรูปแบบต่าง ๆ ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นความหลากหลายของรูปแบบที่ประชาชนจะเข้าร่วมได้ ซึ่งมีทั้งในลักษณะที่ได้รับการยอมรับและไม่ยอมรับในสังคมทั่วไป ซึ่งจากรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าว จะสังเกตได้ว่าเป็นรูปแบบที่อยู่ในการเมืองในระบบรัฐสภาเป็นส่วนใหญ่

Clark (อ้างใน สถิตย์ นิคมญาติ, 2533 : 1-2) ได้จำแนกรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ดังนี้

- 1) กิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting) การทำงานเกี่ยวกับการรณรงค์ การพยายามชักจูงประชาชนให้ออกเสียงให้แก่ผู้สมัครเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หรือพรรคใดพรรคหนึ่ง
- 2) การชักชวนขึ้นนำ (Lobbying) หมายถึง การไปติดต่อชักชวนข้าราชการ สมาชิกสภา ให้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม
- 3) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์การในรูปแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากการชักชวนขึ้นนำ เพื่อที่จะไปสร้างบรรยากาศ ให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายบางอย่างของรัฐให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ เช่น การสร้างประชาคม
- 4) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการส่วนตัว เพื่อยื่นเรื่องราวร้องทุกข์อันเป็นเรื่องเฉพาะตัว
- 5) การกระทำที่รุนแรง ได้แก่ การพยายามเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจบางอย่างของรัฐ ในรูปของการพยายามทำร้ายบุคคล หรือทรัพย์สินบางอย่าง หากการตัดสินใจของรัฐไม่ได้เป็นไปตามแนวทางที่ตนต้องการจะให้เป็น

จีโอฟฟรี โรเบิร์ต (Geoffrey Robert) ได้แบ่งกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 2 แบบ แบบแรกเป็นกิจกรรมโดยสมัครใจและเป็นทางการ ซึ่งประกอบด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น ขบวนการต่าง ๆ พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ เป็นเจ้าหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง เป็นต้น ส่วนแบบที่สองเป็นกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งได้แก่ การอภิปรายทางการเมือง หรือเข้าร่วมฟังเหตุการณ์ทางการเมือง การชักชวนทางการเมืองของเจ้าหน้าที่หรือสมาชิกของกลุ่มทางการเมือง (John Robinson, 1968 : 433)

ซูซาน เวลช์ (Susan Welch) ได้แบ่งกิจกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น 4 ประเภท คือ การลงคะแนนเสียง การเข้ามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการรณรงค์หาเสียง กิจกรรมที่ร่วมมือกันทั้งเป็นทางการเมือง และไม่เป็นทางการเมือง เพื่อแสวงหาจุดมุ่งหมายทางการเมือง และติดต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาสังคมบางประการ (Susan Welch, 1975 : 553-556)

รูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองแตกต่างกันจนเห็นได้ชัดโดยวิธีจัดเป็นประเภทหรือกลุ่มกิจกรรม ซึ่งมีประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์มาก คือรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของไน (Nie) และเวอร์บา (Verba) และผลงานของ เลสเตอร์ ดับบลิว มิลเบรท และโกเอล (Lester W. Milbrath and Goel) ดังนี้ คือ

1) แบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของไนและเวอร์บา (Nie and Verba) แบ่งเป็น 4 รูปแบบ โดยวิเคราะห์จาก 4 มิติ ได้แก่ แบบของอิทธิพลขอบเขตของผลผลิต มิตិความขัดแย้ง และความต้องการความริเริ่ม (Norman H.Nie and Sidney Verba, 1975 : 9-12) ดังนี้คือ

(1) การลงคะแนนเสียง (voting) เป็นกิจกรรมของพลเมืองที่มีบ่อยมากที่สุด และมีอิทธิพลเหนือผู้นำ ได้ทำให้ผู้นำจำต้องปรับปรุงนโยบายเพื่อที่จะได้คะแนนเสียง แต่คะแนนเสียงนี้สื่อความหมายเกี่ยวกับความชื่นชอบของพลเมืองที่มีต่อผู้นำได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะเพียงแต่สื่อให้เห็นความจริงที่ว่า คะแนนเสียงจากผู้สมัครสอบคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งเท่านั้นมิได้แสดงความชื่นชอบเป็นพิเศษ แต่ขอบเขตผลการเลือกตั้งนั้นกว้างขวางมาก และมีอิทธิพลเหนือพลเมืองทั้งหมด เพราะเหตุว่าการรวมความชื่นชอบของพลเมือง และแรงกดดัน ทำให้คะแนนเสียงเป็นเสมือนอาวุธที่มีอำนาจควบคุมรัฐบาล นอกจากนั้นการลงคะแนนเสียงมีความแตกต่างจากกิจกรรมการเมืองอื่น ๆ ก็คือ ต้องการความริเริ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะประชาชนมีโอกาสกระทำการเลือกตั้งตามปกติ แต่อย่างไรก็ตาม การลงคะแนนเสียงเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเห็นได้อย่างชัดเจนและมีประโยชน์ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของกิจกรรมทางการเมืองแบบอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

(2) กิจกรรมรณรงค์หาเสียง (campaign activity) การเข้ามีส่วนร่วมในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเลือกตั้งนั้น พลเมืองสามารถเพิ่มอิทธิพลเหนือผลการเลือกตั้งได้โดยกำหนดให้คะแนนเสียงคนหนึ่งคนใดไว้ก่อน และมีอิทธิพลต่อผู้นำเหมือนการลงคะแนนเสียง แต่สามารถสื่อข่าวสารเกี่ยวกับความชื่นชอบของผู้เข้ามีส่วนร่วมได้มากกว่า เพราะผู้กระตือรือร้นรณรงค์หาเสียงเป็นกลุ่มที่แสดงการกระทำชัดเจนกว่าว่ามีมโนคติหรือติดต่อกับผู้สมัครคนใด นอกจากนั้นยังเกิดผลผลิตร่วมและนำพลเมืองไปสู่สถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ แต่อย่างไรก็ดี กิจกรรมทางการเมืองรณรงค์หาเสียงเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ยากและต้องการความริเริ่มของพลเมืองมากกว่าการลงคะแนนเสียง

(3) การติดต่อขั้นต้นของพลเมือง (citizen initiated contacts) การศึกษาการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจำนวนมากเน้นเรื่องกิจกรรมในกระบวนการเลือกตั้ง แต่กิจกรรมในช่วงระหว่างการเลือกตั้งแต่ละครั้งก็สำคัญเช่นกัน และเพื่อที่จะหาความหมายอื่น ๆ ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจึงควรพิจารณาชนิดกิจกรรมที่ต่างจากการเลือกตั้งมากที่สุด

การลงคะแนนเสียงและการรณรงค์หาเสียงนั้นมีขึ้นเพื่อรับผิชอบต่อการเลือกตั้ง ซึ่งได้กำหนดเวลาและความพอใจเพื่อพลเมืองโดยมีผู้สมัครรับเลือกตั้งและเจ้าหน้าที่ควบคุม ส่วนบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ บุคคลที่ติดต่อขั้นต้นกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล นั่นคือ มีบุคคลที่ติดต่อ

เผชิญหน้ากับรัฐบาลหรือหน่วยงานรัฐบาล บุคคลเหล่านี้กระทำการตามลำพังโดยตัดสินเวลา เป้าหมาย และเนื้อหาสาระของการกระทำการเข้ามีส่วนร่วม ดังนั้นการเข้ามีส่วนร่วมประเภทนี้ เรียกว่า “การติดต่อขั้นต้นของพลเมือง”

เมื่อหันมาพิจารณาความสัมพันธ์ในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะ ขอบเขตของผลผลิต จะเห็นได้ว่า แบบของการเข้ามีส่วนร่วมประเภทนี้เท่านั้นที่สามารถคาดหวัง ในผลประโยชน์ได้อย่างเพียงพอ เพราะเมื่อผู้เข้ามีส่วนร่วมแต่ละคนเริ่มติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล นั้นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด คือ เลือกร่างการกระทำการเข้ามีส่วนร่วม นั่นก็คือ ผู้ติดต่อตัดสินใจว่าจะติดต่อเรื่องอะไร และเลือกสิ่งที่ต้องการกระทำ ซึ่งในบางครั้งอาจจะเป็นไปได้ว่าเป็นการ ติดต่อบริษัทหรือกิจการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เหตุผลที่สำคัญ 2 ประการ คือ เนื้อหาสาระของการเข้ามี ส่วนร่วมนั้นเด่นและสำคัญ โดยแบ่งเนื้อหาสาระที่เป็นไปได้สำหรับแต่ละคนภายใต้ สภาพแวดล้อม นอกจากนั้น พลเมืองอาจจะติดต่อเรื่องปัญหาสังคมทั่ว ๆ ไปบางประการก็ได้ เช่น การเขียนจดหมายถึงวุฒิสมาชิกเกี่ยวกับสงครามเวียดนาม หรือเป็นการร้องเรียนเรื่องการทำงาน ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลระดับท้องถิ่นที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรืออาจติดต่อเรื่องปัญหาครอบครัวหรือ ปัญหาส่วนตัวจริง ๆ ก็เป็นไปได้

การติดต่อขั้นต้นของพลเมืองประเภทนี้ สื่อข่าวสารเกี่ยวกับความชื่นชอบของ พลเมืองได้อย่างกว้างขวาง แต่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย เปรียบเสมือนการกระทำของพลเมืองเพียง คนเดียวเท่านั้น แต่มีมีผลผลิตที่มีความสำคัญที่ทำให้การติดต่อขั้นต้นนี้ต่างจากกิจกรรมอื่น ๆ ส่วนมิติขัดแย้งนั้นเราพิจารณาว่าไม่มีข้อขัดแย้ง โดยตรงกับพลเมืองอื่น ๆ และประการสุดท้าย กิจกรรมประเภทนี้ต้องการความริเริ่มไม่น้อยเลยทีเดียวหลังจากที่ได้เลือกโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วม เนื้อหาสาระและเจ้าหน้าที่ที่ติดต่อ

(4) *กิจกรรมที่ร่วมมือกัน (cooperative activity)* เป็นกิจกรรมขององค์กรหรือกลุ่มที่ เกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม ในกรณีเช่นนี้ แต่ละคนจะต้องไม่กระทำความลำพังเหมือนแบบ ที่ 3 แต่จะกระทำร่วมกับคนอื่น เพื่อที่จะมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของรัฐบาลมากกว่า อย่างไรก็ตาม ลักษณะที่คล้ายแบบที่ 3 และไม่เหมือนแบบที่ 1 คือ เป็นกิจกรรมของกลุ่มที่ร่วมกัน เป็นจุดเริ่มต้น และอาจเกิดขึ้นในเวลาใดก็ได้ และจะเกี่ยวกับเรื่องปัญหาใดของกลุ่มก็ได้ นอกจากนี้ อาจร่วมกิจกรรมภายในองค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการได้เช่นเดียวกัน

กิจกรรมที่ร่วมมือกันมีความสำคัญเพราะรวมข่าวสารความชื่นชอบของ พลเมืองที่ทำงานร่วมกันพร้อมด้วยแรงอิทธิพล และผู้นำมักตอบสนองต่อกลุ่มที่ร่วมกันมากกว่า บุคคลเพียงคนเดียวเท่านั้น ในด้านขอบเขตผลผลิตนั้น เมื่อพลเมืองรวมกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มหรือ องค์กรที่เป็นทางการเมืองหรือไม่เป็นทางการ ลักษณะกิจกรรมทางการเมืองจะมุ่งเพื่อ

ผลประโยชน์ส่วนรวมบางประการ ซึ่งทำให้ผลประโยชน์ของแต่ละคนลดลง ดังนั้น กิจกรรมที่ร่วมมือกันจึงมักจะเกี่ยวข้องกับผลผลิตที่มีลักษณะร่วมใด ๆ ถึงแม้ว่าผลผลิตนั้นอาจจะมีอิทธิพลเหนือกลุ่มบางกลุ่มในสังคมมากกว่าส่วนรวมทั้งหมดก็ตาม กิจกรรมประเภทนี้ไม่ปรากฏชัดเจนว่ามักเกิดขึ้นในสถานการณ์ขัดแย้งกับกลุ่มอื่น ๆ มิติความขัดแย้งนั้นอาจปรากฏในสถานการณ์ร่วมมากกว่ากิจกรรมแบบที่ 3 และปรากฏน้อยกว่าในกิจกรรมแบบที่ 1 และต้องการความริเริ่มบ้าง ถึงแม้ว่าความสามารถในการริเริ่มจะขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าเป็นสมาชิกที่มีบทบาทหรือเป็นผู้นำของกลุ่มก็ตาม

1.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับปัจจัยอันเป็นสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงนักวิชาการผู้สนใจทางพฤติกรรมศาสตร์และการพัฒนาทางการเมือง เป็นการพยายามหาคำตอบว่าเหตุใดในสังคมหนึ่งจึงมีการขยายตัวของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรวดเร็ว หน้าที่ในอีกสังคมหนึ่ง ยังมีลักษณะที่เกือบไม่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเลย เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้น การพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของนักวิชาการที่สนใจจะพิจารณาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยส่วนบุคคล ว่าเหตุใดบุคคลหนึ่งจึงมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างจากอีกบุคคลหนึ่ง ดังนี้คือ

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง คือ พันธุกรรม แรงขับ บุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง (Lester W. Milbrath, 1977 : 30-42)

2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนของสภาพแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง มีปัจจัยที่สำคัญดังนี้ คือ

(1) ระเบียบการพัฒนา เป็นลักษณะของกระบวนการสร้างความเป็นทันสมัย (modernization) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไป urbanization (การขยายตัวของเมืองสร้างความเป็นเมือง) industrialization (การสร้างความเป็นอุตสาหกรรมภายในประเทศ) ระดับการศึกษาของคนสูงขึ้น ความคาดหวัง ความทะเยอทะยานของคนเพิ่มสูงขึ้นอันเป็นผลจากการเปลี่ยนทัศนคติทางสังคม (social mobilization) ในขณะเดียวกันในสังคมที่ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่า

กระบวนการ social mobilization (การเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางสังคม) แล้ว ความคับข้องใจจะเกิดขึ้น และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างข้อเรียกร้อง (demand) เข้าสู่ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น (Samuel P.Huntington, 1971 : 33-34)

(2) กฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีการเมือง เช่น กฎเกี่ยวกับผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งบุคคลที่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ และผู้ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ได้หมายความว่า จะเข้าร่วมทางการเมืองเสมอไป ผู้ที่ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเพราะไม่มีคุณสมบัติต่าง ๆ เช่น อ่านหนังสือไม่ได้ เพศหญิง อายุไม่ถึง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสิ่งกีดขวางการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมาย เช่น ความต้องการหลักแหล่งที่อยู่อาศัย ภาษี การลงคะแนน หรือการดำเนินการเลือกตั้ง เป็นต้น

(3) สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมืองยังมีการแข่งขันระหว่างพรรคการเมืองมากเท่าไร อัตราการมีส่วนร่วมทางการเมืองยิ่งสูงขึ้น เพราะพรรคการเมืองจะพยายามใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจเป็นที่ประทับใจแก่ผู้เลือกตั้ง โดยการตอบสนองผลประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และให้ผลประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อให้ฐานพรรคการเมืองกว้าง อันจะเป็นประโยชน์ต่อพรรคการเมืองในการลงคะแนนเสียงให้พรรค นอกจากนี้กลุ่มผลประโยชน์ก็เป็นสถาบันการเมืองหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคล เนื่องจากบุคคลที่มีผลประโยชน์คล้ายคลึงจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ เพื่อผลักดันให้พรรคการเมืองที่กลุ่มคนสนับสนุนดำเนินนโยบายทางการเมืองที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มคนให้มากที่สุดจึงเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้เงินสนับสนุนพรรคการเมือง การไปเลือกตั้งให้พรรคการเมืองอื่น ๆ

(4) ลักษณะการเลือกตั้ง ปัจจัยสำคัญที่มีต่อพฤติกรรมการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง คือ ความรู้สึกที่มีต่อการเลือกตั้ง บุคคลมีแนวโน้มที่จะไปเลือกตั้ง เพราะเขารู้สึกว่าเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก เช่น ความเข้าใจในการเลือกผู้สมัคร การโฆษณา สื่อสาร ตลอดจนจนเขตการเลือกตั้งที่ชัดเจน เป็นต้น

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลขึ้นอยู่กับระบบการเมือง และสถาบันรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงไร วิธีใดและโดยใครบ้างที่จะก่อให้เกิดสังคมที่มั่นคง ซึ่งประชาชนสามารถดำรงชีวิตที่ดีได้

(5) การได้รับข่าวสารทางการเมือง (Norman H.Nie, 1969 : 361-378) ทำให้มีการสื่อสารทางการเมือง จะมีผลต่อความรู้สึกถึงผลกระทบจากการปฏิบัติงานของรัฐบาล ความรู้สึกในด้านความสามารถทางการเมืองและความสนใจ โดยจะกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วม

ทางการเมือง (Norman H.Nie, 1969 : 808-832) โดยการได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน (วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์) หรือจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การเจรจาการประชุม (Milbrath and Goel : 35-42)

โดยหากบุคคลที่สนใจการเมือง จะมีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและมีการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการมากขึ้น มีแนวโน้ม มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้บุคคลที่สนใจการเมืองจะมีการหาข่าวสารทางการเมืองมากขึ้นตามไปด้วย และเป็นข่าวสารทางการเมืองที่บุคคลนั้นสนใจ นอกจากนี้สื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการให้ข่าวสารทางการเมือง จากการศึกษาการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีการสื่อสารมวลชน จึงเป็นสิ่งเร้าทางด้านการเมืองที่มีต่อประชาชนในประเทศอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อ (ช่องทาง) วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางด้านการเมือง ไม่ได้มีผลทำให้แตกต่างกันทั้งในประเทศอุตสาหกรรมสมัยใหม่และในประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ยกเว้นในกรณีที่แตกต่างกันนั้น มีอัตราการรู้หนังสือสูง (ระดับการศึกษาสูง) จะมีความแตกต่างกันในด้านการเมือง สื่อมวลชนเหล่านี้ทำให้ประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งผลต่อการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดทางเลือกในการตัดสินใจทางการเมืองมากกว่าที่จะกำหนดการตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะประชาชนจะเป็นผู้กระทำในสิ่งซึ่งเขาตัดสินใจแล้วว่าเป็นการกระทำซึ่งผ่านการเลือกสรรแล้ว (selective exposure) และการกระทำซึ่งผ่านการไตร่ตรองอย่างเข้มงวด (selective attention) ดังนั้น สิ่งที่ประชาชนตั้งใจกระทำเมื่อเขาได้รับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ คือ จะต้องพิจารณาว่าข่าวสารนั้นก่อให้เกิดความคิดอ่านทางการเมืองบ้างหรือไม่ (อภิชาติ การิกานุจน์, 2534 : 30-31) (Berkman, 1983 : 3) ก็ตาม ในบางสังคมจะใช้สื่อมวลชนเหล่านี้เพื่อการโฆษณาชวนเชื่อหรือเพื่อให้การอบรมทางการเมือง (political socialization) แก่สมาชิกในสังคม และที่สำคัญก็คือสื่อมวลชนเหล่านี้ เป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง แน่แน่นอนว่าถ้าผู้ปกครองไร้ความประนีประนอม ไม่สนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกในสังคม ก็จะเป็นผลให้มีข้อเรียกร้องต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นด้วย (สิทธิพันธ์ พุทธิหุน : 163)

3) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นตัวแปร เป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด นอกจากนี้ตัวแปรทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมยังเป็นตัวแปรต้น (independent variable) ของตัวแปร (ที่มีผลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองอื่น ๆ อีกด้วย) เช่น ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพทางการเมืองทัศนคติทางการเมือง เป็นต้น (Milbrath and Goel : 86)

สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และสังคม เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลที่อยู่อาศัย การเป็นสมาชิกองค์กร อายุของบุคคล ความแตกต่างทางเพศ ศาสนา เป็นต้น (Herbert McClosky : 56) ปัจจัยเหล่านี้มีสหสัมพันธ์สูงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคม

สถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคลพิจารณาจากระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ การพิจารณาว่าบุคคลใดมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมสูงหรือต่ำนั้น พิจารณาจากระดับความสูงต่ำของปัจจัยทั้ง 3 ดังกล่าวเป็นสำคัญจากการศึกษาวิจัยหลายครั้งในสหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมสูงจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ (Norman H.Nie : 68) และความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจ และสังคมกับกิจกรรมทางการเมืองใกล้ชิดอย่างมาก

(1) ระดับการศึกษา มิลเบรท และ โกเอล (Milbrath and Goel) พบว่าในระหว่างตัวแปรทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (social and economic) ที่ใช้อธิบายการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การศึกษาเป็นปัจจัยที่ได้รับความใส่ใจมากที่สุด จากการวิจัยของนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน พบว่า ผู้มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีการศึกษาค่ำกว่า เช่น การศึกษาวิจัยของอัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond and Verba) ปี 1995 ใน The civic culture (Gabriel A.Almond, 1965) เวอร์บา ไนซ์ และคิม (Sidney, Verba, Norman H.Nie and Joe-On Kim) ใน comparative politics series (Sidney Verba, 1971) เพาเวลล์ และพรีวิทท์ (Norman H.Nie, G.Bingham Powell and Kenneth Prewitt) ในปี 1969 (Norman H.Nie : 361-378) งานวิจัยของ Goel ในปี 1975 (Goel, 1975 : 333-346) และงานวิจัยของอเล็กซ์ อินเคเลส (Alek Inkeles) (Alek Inkeleses, 1969 : 1120-1141) ในปี 1969 เป็นต้น นอกจากนี้ตัวแปรการศึกษายังเป็นปัจจัยที่มีอำนาจมากที่สุดในการกระตุ้นบุคคลทุกฐานะ อาชีพ วัฒนธรรม และเชื้อชาติ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบมากขึ้น

เหตุที่การศึกษามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลในทุกวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นนั้น เพราะระดับการศึกษาของบุคคลมีความสัมพันธ์กับคุณสมบัติทางด้านบุคลิกภาพทางสังคมและจิตวิทยาของบุคคลด้วย กล่าวคือ บุคคลซึ่งมีการศึกษาสูง มีรายได้สูงกว่า ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่า มีอาชีพที่มีสถานะสูงกว่า ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับรัฐบาลและการเมืองมากกว่า และรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมืองมากกว่าด้วย มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองและมีความสนใจและรับผิดชอบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นตัวทำนายเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองที่แข็งแกร่งที่สุด (Milbrath and Goel : 98-102) ดังนี้

การศึกษาวิจัยของอัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond and Verba ใน The Civic Culture) เกี่ยวกับผลกระทบของการศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมืองมีดังนี้ คือ

- 1) มีความระมัดระวังต่ออิทธิพลของรัฐบาลที่มีต่อปัจเจกชนมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า
- 2) ติดตามการเมืองและให้ความสนใจต่อกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า
- 3) มีข่าวสารทางการเมืองมากกว่า
- 4) มีความคิดเห็นทางการเมืองกว้างขวางกว่า
- 5) มักจะเข้าร่วมอภิปรายทางการเมืองมากกว่า
- 6) มีความรู้สี่อิสระที่จะอภิปรายทางการเมืองกับบุคคลทั่วไปมากกว่า
- 7) มีความรู้สี่กว่าตนเองสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐบาล
- 8) มีความเชื่อมั่นต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความเชื่อว่าบุคคลทั่วไปนั้นไว้วางใจได้ และมีประโยชน์

9) มักเป็นสมาชิกที่มีความกระตือรือร้นขององค์การ
สำหรับกรณีศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับตัวแปรด้านการศึกษามีต่อพฤติกรรมการเมือง จากการศึกษาวิจัยของ วิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา พบว่า ระดับการศึกษาของประชาชนมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเมือง ทักษะคิดต่อการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และทักษะคิดต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีสิ่งเหล่านี้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาค่ำ (วิภากรณ์ ปราโมช ณ อยุธยา, 2511 : 105-106, 120-121, 127)

2) รายได้ ผลงานวิจัยหลายชิ้น เช่น โรเบิร์ต อี เลน (Robert E. Lane) ใน Political Life : 1959; ลิฟเซต (Lipset) ใน Political Man และเวอร์บา (Verba) ในปี 1972 รวมทั้งของ มิลเบรท (Milbrath) และ โกล (Goel) ได้พบว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า (Milbrath : 96-98) จากการศึกษาวิจัยในภาคใต้ของอเมริกาพบว่า ในระหว่างพวกนี้ใครด้วยกันนั้น รายได้มีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของพวกเขามากกว่าตัวแปรการศึกษาและอาชีพ

รายได้สัมพันธ์กับความแตกต่างของระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชัดเจน และมีอิทธิพลอย่างมากที่สุดต่อกิจกรรมที่ต้องการความนิยมนับถือหรือกิจกรรมที่ต้องการเงินทุนที่ดี จากการศึกษาของเวอร์บา และไนซ์ (Verba and Nie : 1972) ในสหรัฐอเมริกา “รายได้” มีอิทธิพลต่อกิจกรรมบางประเภท การสื่อข่าวสารทางการเมือง และกิจกรรมประเภทการเกี่ยวข้อง

กับพรรคการเมืองมากกว่ามีกิจกรรมประเภทการเลือกตั้ง และกิจกรรมประเภทการติดต่อเฉพาะ (Verba and Nie, 1972 : 90) เหตุผลที่รายได้มีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มิลเบรท และ โกล (Milbrath and Goel) อธิบายว่าเป็นเพราะความแตกต่างของรายได้ มีความเกี่ยวข้องกับความแตกต่างของสถานะทางเศรษฐกิจสังคม และทัศนคติ กล่าวคือ ผู้ที่มีความมั่งคั่งมากกว่ามักจะมียุทธศาสตร์การศึกษาสูงกว่าปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเศรษฐกิจและการเมืองต่าง ๆ มากกว่า จึงทำให้มีการพัฒนาทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ของตน ซึ่งเอื้อต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า (Milbrath and Goel, 1960 : 90-97)

ในกรณีศึกษาของประเทศไทย พบว่า รายได้เป็นตัวแปรอิสระ (independent variable) ที่มีสหสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะมีกำลังทรัพย์และเวลาเพียงพอที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนและกลุ่ม จากผลการวิจัยการเลือกตั้งผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2518 โดยสุ่มตัวอย่างจากประชาชนจำนวน 2,400 คน พบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงไปใช้สิทธิเลือกตั้งสูงที่สุดร้อยละ 53 ผู้ที่มีรายได้ปานกลางไปใช้สิทธิร้อยละ 38.71 และผู้ที่มีรายได้ต่ำไปใช้สิทธิร้อยละ 31-81 (ทิพาพร พิมพิสุทธิ์ และอนุสรณ์ ลิมมณี, 2524 : 176-177)

3) อาชีพ ผลงานการวิจัยของนักวิชาการชาวตะวันตกหลายท่านพบว่า บุคคลที่มีสถานะทางอาชีพสูง มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าจากการศึกษาของเจนสัน (Jensen) (Jack Jansen, 1960 : 104) ได้พบว่า พวกประกอบวิชาชีพ (professionals) มีแนวโน้มที่จะมีความกระตือรือร้นทางการเมืองมากที่สุด รองลงมาได้แก่ นักธุรกิจ เสมียน ช่างฝีมือ และกรรมกร ตามลำดับ นอกจากนี้ผลงานการวิจัยจำนวนมากได้ค้นพบตรงกันว่า กรรมกร เป็นพวกที่ไม่อยากเข้าเกี่ยวข้อง (อย่างกระตือรือร้น) กับการเมืองมากที่สุด ยกเว้นแต่ในประเทศที่มีขบวนการและพรรคการเมืองของกรรมกรเข้มแข็ง เช่น ในนอร์เวย์และอังกฤษ เป็นต้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากงานของกรรมกร (laboring man) ทำให้กรรมกรไม่สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความกระตือรือร้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ต่าง ๆ เนื่องจากเวลาการทำงานถูกกำหนดตายตัว ไม่สามารถหาเวลาที่จะประชุมกับกลุ่มต่าง ๆ ได้ และโดยปกติงานของกรรมกรก็ไม่มีเวลาสำคัญเพียงพอที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงเป็นการกระทำทางการเมืองได้ ประการสุดท้าย ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตของการเมือง (political outcomes) กับความพึงพอใจในรายได้และงานของพวกเขาที่ไม่ชัดเจนมากนัก

4) ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเป็นตัวแปรอิสระที่สำคัญในการอธิบายการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองจะมีความรู้สึกใกล้ชิดกับสมาคมต่าง ๆ มากกว่าชาวชนบท

จากการศึกษาหลายครั้งในสังคมตะวันตก พบว่าชาวนากระคือหรือรันทงการเมืองน้อยกว่าคนในเมือง เช่น งานวิจัยของเบอร์เรลสัน (Berelson) ในปี 1954 และแคมป์เบล (Campbell) ในปี 1962 ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทที่ชัดเจน คือ ระดับกิจกรรมทางการเมืองของผู้หญิงในเมืองกับชนบท และประเพณีตะวันออกที่ว่า “การเมืองเป็นงานของผู้ชาย” Milbrath ย้ำว่า อันที่จริงแล้วมิใช่ขนาดชุมชนแต่เป็น “แบบ” ของชุมชนมากกว่าที่จะมีอิทธิพลต่อระดับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (Milbrath : 106-110)

5) ผลการศึกษาหลายชิ้นพบว่า การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอตามอายุจนกระทั่งถึงจุดสูงสุดในวัยกลางคน ต่อจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงตามอายุที่มากขึ้น เช่น จากการศึกษาของเวอร์บา และไนซ์ Verba and Nie) ในปี 1972 (Verba and Nie : 90)

ไนซ์ เวอร์บา และคิม (Nie, Verba and Kim) ในปี 1974 (Norman H.Nie, 1974 : 319-340) จากการศึกษาดังกล่าวได้ค้นพบว่า อายุมีความสัมพันธ์กับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกรูปแบบอย่างเสมอภาค

มิลเบรท และ โกอเอล (Milbrath and Goel) ได้ค้นพบว่า มีปัจจัยแทรกอยู่ 3 ปัจจัย ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ 1) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน 2) มีเวลาว่างสำหรับการเมือง และ 3) มีสุขภาพดีโดยอธิบายว่า การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนนั้น พัฒนามาทีละเล็กละน้อยจากการมีคู่ การมีความรับผิดชอบในการทำงาน และการต้องการมีครอบครัว ด้วยวิธีการเดียวกันนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เริ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นทีละเล็กละน้อยตามการเพิ่มขึ้นของอายุระดับสูงสุดอยู่ที่อายุ 35 ถึง 40 ปี

สำหรับพวกเด็กหนุ่มสาวที่ยังโสดนั้นมักจะปลีกตนเองออกมาจากการเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชนของตน และเมื่อขาดโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ พวกคนแก่ พวกทุพพลภาพ ก็มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง (Milbrath and Goel : 114-116) แต่ในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองนอกระบบ เช่น การประท้วง การเดินขบวน และการก่อการจลาจล ผู้เข้าร่วมมากที่สุดได้แก่ คนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว มิลเบรท และ โกอเอล (Milbrath and Goel) ได้อธิบายว่า เหตุที่เป็นดังนี้อาจจะเป็นเพราะคนหนุ่มสาวมักใช้เวลาว่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกนักศึกษาและคนคองาน มีความรู้สึกปฏิเสธรบรทัดฐานของชุมชน มีความคิดที่จะแก้แค้นต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมอย่างสม่ำเสมอ และต้องการปฏิรูประบบ เพื่อให้พวกได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม

ในกรณีของประเทศไทย จากการศึกษาวิจัยของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ในด้านตัวแปร อายุ ได้สรุปว่า ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน คืออายุ 40-50 ปี จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2521 : 105) ดังนั้นพอจะกล่าวได้ว่า กลุ่มอายุวัยกลางคนและอัตรการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะค่อย ๆ ลดน้อยลงเป็นลำดับในวัยสูงอายุ

Expressive participation

แนวทางนี้อธิบายว่า ในบางกรณี ประชาชนอาจจะไม่ได้เข้าร่วมโดยคาดหวังถึงการบรรลุเป้าหมายโดยตรง หรือไม่ได้คำนึงถึงชุมชนของเขาเลย หากแต่เขาจะแสดงออกถึงความรู้สึกซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นยังแสดงถึง Political Identity ของเขาด้วย ที่กว้างที่สุดอาจจะเป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Participation) ตัวอย่างกิจกรรมในเชิงสัญลักษณ์ของคนอเมริกา อาจจะประกอบด้วยการร้องเพลงชาติ เคารพธงชาติ คำปฏิญาณถึงความจงรักภักดี (Conway, 1985, pp. 8-11)

ส่วนที่มีความเป็นสัญลักษณ์ลดลง ก็จะเข้าร่วมโดยเดินขบวนหรือร่วมชุมนุมเพื่อแสดงถึงความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ หรือความคิด ดังที่ประชาชนปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์สำคัญ เช่น การเรียกร้องสิทธิของพลเมือง (The Civil Right Marches) ในสหรัฐอเมริกา การเปิดกำแพงเบอร์ลินในปี 1989 หรือการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรู้สึกของความเป็นพลเมือง (Sense of Citizenship) คือในฐานะที่เป็นหน้าที่ของพลเมือง แต่เมื่อรวม ๆ แล้ว การไปใช้สิทธิเลือกตั้งก็นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและทำให้เกิดความแตกต่างบางอย่างได้ ซึ่งในกรณีเหล่านี้ก็ยากที่จะแบ่งได้ว่าเป็น Expressive หรือ Instrumental หรืออาจจะเป็นทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตาม จำนวนของกิจกรรมที่แสดงออกซึ่งความรู้สึกนี้ยากที่กำหนดให้แน่ชัดได้ อีกทั้งการวัดการมีส่วนร่วมในมิตินี้ในการศึกษาปัจจุบันก็ไม่สามารถที่จะตรวจสอบได้

นอกจากแนวคิดทั้ง 4 แบบที่ Parry และคณะ กล่าวถึงข้างต้นแล้ว นักวิชาการอีก 3 ท่าน คือ Herbert McCosky และ Lester Milbrath & M.L. Goel ยังได้นำเสนอกรอบแนวคิดที่ใช้อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

McCosky (1968, p. 256, อ้างถึงใน สถิตย์ นิยมญาติ 2524, หน้า 33-39) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อน และขึ้นอยู่กับตัวแปรต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งน้ำหนักหรือความสำคัญของตัวแปรแต่ละตัวก็มากน้อยต่างกัน แต่ก็ได้หมายความว่าไม่มีตัวแบบของกรอบแนวคิด (Conceptual Model) ที่จะใช้ในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เลย ตามแนวคิดของ McCosky ได้แบ่งชุดของตัวแปรต่าง ๆ ออกเป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (the social environment)

สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ การเลื่อนฐานะทางสังคม (mobility) และถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งผลงานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ พบว่า ตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่บ้าง โดยทั่วไป บุคคลที่มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง คือ ผู้ที่ได้รับการศึกษาดี ผู้มีสถานภาพทางอาชีพและรายได้ดี ผู้ที่มีอายุอยู่ในวัยกลางคน อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนาที่เด่นกว่า เพศชาย ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง อยู่อาศัยในเขตเมือง และเป็นสมาชิกของสมาคมอาสาสมัคร อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมือง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบการเลือกตั้ง) กับตัวแปรบางตัวนั้นอยู่ในระดับต่ำและไม่คงที่ ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมืองวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

2. ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables)

ในแง่นี้ การเข้าร่วมทางการเมืองจะดำรงอยู่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าได้ให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้าง โดยเชื่อกันว่ามนุษย์เข้าร่วมทางการเมืองเพื่อสนองความต้องการต่าง ๆ ของเขา เช่น อำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ ความวิตกกังวล ความก้าวร้าว รุนแรง เงินทอง สักดิ์ศรี สถานภาพทางสังคม การยอมรับจากสังคม ฯลฯ กล่าวโดยสรุปคือ ความต้องการต่าง ๆ เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

นอกจากนี้ในแง่ของคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality Traits) ซึ่งส่วนมากเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากการเรียนรู้นั้น พบว่า มีคุณลักษณะทางบุคลิกภาพบางอย่าง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงบวก เช่น ลักษณะความเป็นคนชอบเด่น หรือชอบเป็นผู้นำ ลักษณะความเป็นผู้ที่รู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและมีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ซึ่งผู้ที่มีคุณลักษณะเหล่านี้ มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่ขาดคุณลักษณะดังกล่าว

3. ตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment)

เป็นที่กล่าวกันเสมอว่า สิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ ปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง แต่สถานการณ์บางอย่างส่งผลให้การมีส่วนร่วมน้อยลง นอกจากนี้ยังได้แก่

3.1 ระบบพรรคการเมือง (The Party System) โดยพรรคการเมืองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองจะแสดงบทบาทที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก จะแสดงบทบาทในลักษณะของการแสดงออกซึ่งความรู้สึก (Expressive) โดยจะทำให้สมาชิกของพรรคมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (The Feeling of Belonging) และมีความรู้สึกที่จะต่อต้านผู้ที่อยู่ตรงข้ามหรือ

ต่างพรรค อีกประการหนึ่งคือ เป็นเครื่องมือ (Instrumental) เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์บางอย่าง ซึ่งในบทบาทนี้พรรคการเมืองต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น คิดต่อและช่วยในการลงทะเบียนให้แก่ผู้ออกเสียงเลือกตั้ง (Voter) จัดการในเรื่องการรณรงค์หาเสียง เป็นต้น

3.2 การรณรงค์หาเสียง (The Campaign) กล่าวคือ พรรคการเมืองจะพยายามชักจูงให้ประชาชนไปเลือกพรรคของตน โดยใช้วิธีการรณรงค์หาเสียงแบบต่าง ๆ

3.3 ประเด็นและอุดมการณ์ทางการเมือง (Issues and Ideology) ผลการวิจัยจำนวนมากระบุว่า การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับความเอาใจใส่ทางการเมือง (Political Awareness) ซึ่งทำให้บุคคลมีความรู้ทางการเมืองอย่างแท้จริง และมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูง โดยการที่บุคคลจะมีความเอาใจใส่ต่อการเมืองได้นั้น เขาจะต้องมีความสนใจทางการเมืองด้วย ถ้าบุคคลไม่มีความสนใจการเมือง ก็ยากที่จะทำให้เขาติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เรื่อย ๆ ความเอาใจใส่ทางการเมืองสูง สามารถที่จะเอาค่านิยมทางสังคมของเขาไปเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นทางการเมืองสูง สามารถที่จะเอาค่านิยมทางสังคมของเขาไปเกี่ยวข้องความคิดเห็นทางการเมืองของเขาได้ดีกว่า มีระบบความเชื่อหรืออุดมการณ์ทางการเมืองที่มั่นคง ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอย่างถูกต้อง

ประเด็น (Issue) ทางการเมือง เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถึงแม้ประชาชนอาจจะไม่รู้ในทุกประเด็นที่ถูกนำมากล่าวถึงในการเลือกตั้ง แต่บางประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่เด่น ๆ ที่ประชาชนรู้จักและเกี่ยวข้อง จะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากขึ้น

ในหลักการแล้ว ประเด็นทางการเมืองเกือบทุกประเด็น สามารถช่วยกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมทางการเมืองได้ แต่ในทางปฏิบัติ ประเด็นทางการเมืองที่แคบ หรือเป็นวิชาการ จะไม่สามารถเรียกร้องความสนใจจากสาธารณชนได้นัก ซึ่งประเด็นทางการเมืองนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ Position Issues และ Style Issues โดย Position Issue เป็นประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น สวัสดิการสังคม ค่าจ้างขั้นต่ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย และอาจจะเห็นผลได้ชัดเจน ส่วน Style Issues เป็นประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวกับโวหาร หรือสไตล์ เช่น สิทธิเสรีภาพ ปัญหาเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งมีความซับซ้อนและเป็นนามธรรมมากกว่า ดังนั้นจึงเป็นที่ดึงดูดในประชาชนน้อยกว่าประเด็นแรก

นักวิชาการอีก 2 ท่าน คือ Mibrath & Goel (1977, p. 5) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจมองได้ทั้งในระดับมหภาค (Macro Level) และระดับจุลภาค (Micro Level) กล่าวคือ ในระดับมหภาคจะเป็นหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่ เช่น ชาติ (Nation) เป็นหน่วย

วิเคราะห์ ส่วนระดับจุลภาคเน้นปัจเจกบุคคลและพฤติกรรมด้านการเมืองของเขาเป็นหน่วยวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่า ทำไมปัจเจกชนหรือกลุ่มชนจึงเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมทางการเมือง เข้าร่วมเพื่ออะไรและอย่างไร โดยทั้งสองท่านจะเน้นการศึกษาในระดับจุลภาคมากกว่าระดับมหภาค ตามแนวความคิดของ Milbrath และ Goel (1977, p. 35-143) ได้แบ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. สิ่งเร้าทางการเมือง (Political Stimuli)

Milbrath และ Goel อธิบายว่า ก่อนที่การกระทำทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้นั้น บุคคลจะต้องค่อย ๆ ได้รับสิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้าทางการเมืองนี้ เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง การได้รับข่าวสารข้อมูลได้ง่าย หรืออยู่ในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองบางรูปแบบ เป็นต้น ซึ่งทั้งสองได้รวบรวมผลศึกษาของนักวิชาการหลายท่านและในหลายประเทศพบว่า

- 1) ยิ่งบุคคลที่ได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากเท่าใด เขายังมีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และจะเข้าร่วมในลักษณะที่ "ลึก" มากขึ้นเท่านั้น
- 2) บุคคลที่เข้ามีส่วนร่วมในการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองอย่างไม่เป็นทางการ จะมีแนวโน้มว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ มากกว่าพวกที่ไม่มีการพูดคุยเรื่องการเมือง
- 3) คนชั้นกลางมักจะได้รับสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าชนชั้นกรรมกร
- 4) โดยเหตุที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกัน และโดยเหตุที่บุคคลที่มีการศึกษาสูงจะเข้าไปเกี่ยวข้องและพูดคุยในเรื่องการเมืองมาก บุคคลที่มีการศึกษาสูงจึงมักพบกับสิ่งเร้าเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ
- 5) บุคคลยิ่งพึงพอใจในพรรคการเมืองหรือผู้สมัครใด ๆ มักจะมีสิ่งเร้าทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้จะเลือกพรรคใดหรือผู้สมัครคนใด

2. ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors)

Milbrath และ Goel ได้แยกปัจจัยส่วนบุคคลออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ ทศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) ลักษณะทางบุคลิกภาพ (Personality Traits) การสืบลักษณะนิสัยมาจากบิดามารดา (Heredity) และความต้องการในเชิงจิตวิทยา (Psychological Needs) อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง ได้มีการนำปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวมาทำการศึกษาเพียง 3 ปัจจัยแรกเท่านั้น ส่วนปัจจัยที่เหลือนั้นยังไม่เคยนำมาศึกษาเพราะการวัดเป็นไปได้ยาก ทศนคติและความเชื่อนี้มักจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับพฤติกรรมส่วนบุคคลภาพ

จะถูกประกอบขึ้นด้วยปัจจัยภูมิหลังหรือป้อนข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เข้าสู่กรอบการรับรู้ และแสดงออกมาเป็นความเชื่อหรือทัศนคติ ทั้งสองได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยหลายผลงาน พบว่า

- 1) บุคคลยังมีความสนใจและห่วงใยเรื่องการเมือง มีแนวโน้มจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
- 2) บุคคลที่รู้สึกในความสามารถของตน มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนี้
- 3) บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง โดยเฉพาะมีระดับการศึกษาสูง มีแนวโน้มในทางจิตวิทยาว่าจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมืองมาก
- 4) บุคคลที่มีความผูกพัน หรือพึงพอใจในพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองใด ๆ มีแนวโน้มว่าจะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง
- 5) บุคคลที่มีความรู้สึกตระหนักในหน้าที่ของพลเมือง จะมีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่รู้สึกเช่นนี้
- 6) บุคคลที่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม จะมีแนวโน้มที่จะเข้าสู่การเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่มีบุคลิกภาพชอบออกสังคม

3. สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Setting)

- 1) "Rules of the Game" เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง ความถี่ของการเลือกตั้ง หรือจำนวนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีผลกระทบต่อแนวโน้มของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2) สถาบันทางการเมือง โดยเฉพาะระบบพรรคการเมือง กล่าวคือ ระบบพรรคการเมืองจะมีผลกระทบต่อแบบแผน และอัตราของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งงานวิจัยหลายงาน พบว่า ยิ่งพรรคการเมืองมีการแข่งขันกันมาก อัตราของการมีส่วนร่วมก็จะยิ่งสูงขึ้น กล่าวคือ การแข่งขันของพรรคการเมืองน่าจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยการกระตุ้นความสนใจในการที่จะมีผลกระทบถึงผลที่จะออกมา ซึ่งถ้าการแข่งขันของพรรคการเมืองไม่ทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ และไม่เกิดความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพ การแข่งขันก็อาจจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3) ลักษณะของการรณรงค์หาเสียง

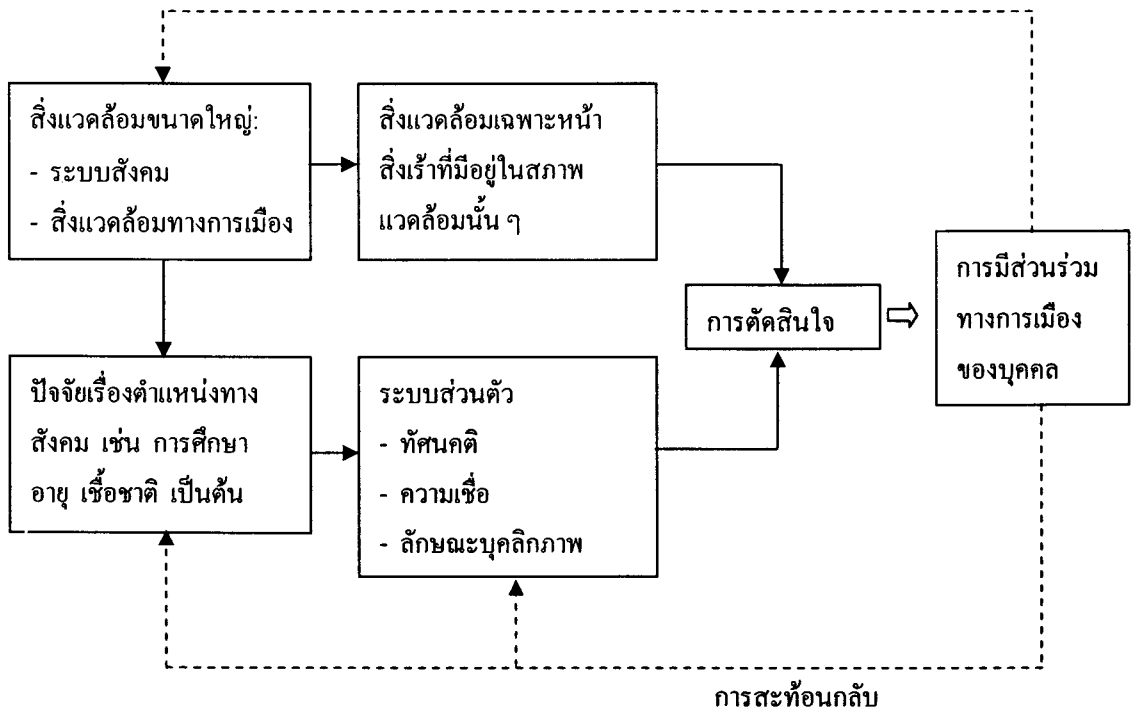
อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์แล้ว ปัจจัยทั้ง 3 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์กันไม่สามารถแบ่งแยกกันได้อย่างชัดเจน เช่น การพิจารณา Rules of the Game ไม่สามารถแยกออกจากสถาบันทางการเมืองได้ และสถาบันการเมืองก็จะเป็นส่วนจัดกิจกรรมในการรณรงค์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. ตำแหน่งทางสังคม (Social Position)

ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ อายุ ศาสนา เชื้อชาติ ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ นี้เป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในเชิงปริมาณ เนื่องจากเป็นตัวแปรที่สามารถเห็นได้ชัด และวัดได้ง่าย อย่างไรก็ตาม ตำแหน่งทางสังคมไม่ได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง แต่จะเป็นตัวแปรที่สนับสนุนตัวแปรทางด้านทัศนคติและบุคลิกภาพ ทั้งสองได้รวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยหลายผลงาน พบว่า

- 1) บุคคลที่อยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคม มีแนวโน้มว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ห่างไกล
- 2) บุคคลยังอยู่ในชนชั้นสูงขึ้นไป มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่า
- 3) บุคคลยังมีการศึกษาสูง มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อยกว่า
- 4) บุคคลที่มีฐานะดี มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่มีฐานะด้อยกว่า
- 5) ชาวชนบทมักจะมีทัศนคติทางการเมืองน้อยกว่าชาวเมือง
- 6) บุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร มักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง
- 7) ยิ่งบุคคลอาศัยอยู่ในชุมชนใดเป็นเวลานาน เขาก็มีแนวโน้มว่าจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Milbrath และ Goel ดังที่ได้กล่าวมา สามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้ (Milbrath & Goel, 1977, p. 33)

ภาพที่ 2.3 เงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของ Milbrath & Goel

ที่มา : Mibrath, Lester W. and Goel, M.I. (1977.) *Political Participation: How and why do People Get Involved in Politics?* Chicago: Rand McNally.

แนวคิดของ McCosky และ Milbrath & Goel นี้ สามารถสังเกตได้ว่า มีความคล้ายคลึงกัน ถึงแม้ว่าปัจจัยแต่ละประเภทจะมีการเรียกชื่อไม่เหมือนกัน แต่โดยเนื้อหาแล้วเป็นเรื่องใกล้เคียงกัน เช่น ปัจจัยทางด้านตำแหน่งทางสังคม (Social Position) ของ Milbrath กับตัวแปรทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม (the Social Environment) ของ McCosky ซึ่งได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ อายุ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ หรือในปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors) กับตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (The Psychological Variables) ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ ความเชื่อ แรงจูงใจต่าง ๆ ตลอดจนปัจจัยทางการเมืองทั้งในด้านของสิ่งเร้าทางการเมือง (Political Stimuli) และ สิ่งแวดล้อมทางการเมือง (Political Setting) ของ Milbrath และ Goel กับตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง (The Political Environment) ของ McCosky ล้วนกล่าวถึงปัจจัยทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งสิ้น

จากแนวคิดของ McCosky และ Milbrath & Goel ซึ่งอธิบายถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมทางการเมืองดังที่กล่าวมา ถึงแม้ว่าทั้งสามท่านต่างให้ความสำคัญกับการเมืองในระบบการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก ในขณะที่สำหรับสังคมไทยแล้ว การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนในทางหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถบ่งชี้ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ทั้งหมด เพราะเหตุว่าการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนยังคงมีลักษณะโดยการถูกชักจูง (Mobilization) ในรูปของการซื้อเสียงอยู่ไม่น้อย อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าว นับเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างชัดเจนพอสมควร

การนำกรอบแนวคิดต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลายแนวคิดมาอธิบายร่วมกัน เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อน ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ด้วยปัจจัยหรือตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกรายแนวคิด ที่คาดว่าจะสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการศึกษาครั้งนี้ได้มาใช้

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดที่หลากหลายดังได้อภิปรายไว้ในตอนต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แบบจำลองเรื่องเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Milbrath & Goel ครอบคลุมสาระสำคัญของแนวคิดหลายแนว อีกทั้งมีความกระชับและเป็นการเลือกตัวแบบที่สามารถศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ในการศึกษาครั้งนี้ จึงเลือกนำแบบจำลองดังกล่าวมาปรับใช้ คือ เน้นวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่ ซึ่งในการศึกษาจะหมายถึง บริบททางสังคม-การเมืองระดับประเทศ สิ่งแวดล้อมเฉพาะหน้า จะศึกษาบริบททางสังคม-การเมืองในจังหวัดชลบุรี อีกทั้งนำปัจจัยเรื่องตำแหน่งทางสังคม และระบบส่วนตัว มาศึกษาว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมทางการเมืองอย่างไร

2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองแสนสุข

เทศบาลเมืองแสนสุขตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ระยะทางประมาณ 74 กิโลเมตร เขตการปกครองพื้นที่รวม 3 ตำบล ตำบลแสนสุขทั้งตำบล (15 หมู่บ้าน) ตำบลเหมืองบางสวน (หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 4) และตำบลห้วยกะปิ บางสวน (หมู่ที่ 5) รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 20.268 ตารางกิโลเมตร (12,668 ไร่) มีชุมชนในเขตเทศบาล 10 ชุมชน

2.1 จำนวนประชากร

เดือนพฤศจิกายน 2547 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 42,526 คน แบ่งเป็นชาย 19,523 คน หญิง 23,003 คน จำนวนบ้าน 7955 หลัง จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 32,686 คน ประชากร

ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณริมถนนสุขุมวิท และบริเวณชายฝั่งทะเลตั้งแต่หาดบางแสนล่างไปจนถึงปากคลองบางโปร่ง

2.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและรายได้ประชากร

เทศบาลเมืองแสนสุข เป็นชุมชนทางการศึกษา การท่องเที่ยว และที่พักอาศัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เศรษฐกิจโดยรวมขึ้นอยู่กับ การพาณิชย์กรรม กิจกรรมด้านการค้าตั้งอยู่บริเวณตลาดหนองมน ชายหาดบางแสน แหลมแท่น และเขาสามมุข มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาบางแสนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว และยังมีอาชีพอื่น ๆ ที่เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ อาชีพประมง ทำสวน ฟาร์มกุ้ง ไร่จ้าง และรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว

2.3 การศึกษา

ระดับก่อนประถมศึกษา มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ในความดูแลของเทศบาล 3 แห่ง

ระดับประถมศึกษา มีโรงเรียนอยู่ในเขตเทศบาล 8 โรงเรียน

ระดับมัธยมศึกษา มีโรงเรียนอยู่ในเขตเทศบาล 6 โรงเรียน

ระดับอุดมศึกษา มีมหาวิทยาลัยอยู่ในเขตเทศบาล 1 แห่ง

2.4 การเมืองและการบริหาร

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของเทศบาล

สภาเทศบาล ประกอบด้วย สมาชิกที่ประชาชนในเขตเทศบาลเลือกตั้งตาม กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปตามนโยบาย แผนพัฒนาเทศบาล กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

นายกเทศมนตรี เป็นผู้ที่ได้รับเลือกจากประชาชนโดยตรงมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ทำหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย แผนพัฒนาเทศบาล กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ นอกจากนี้ยังมีรองนายกเทศมนตรีจำนวน 3 คน ทำหน้าที่ช่วยเหลือปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรี ตามที่ได้รับมอบหมาย นอกจากสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี (ฝ่ายการเมือง) ยังมีข้าราชการประจำเรียกว่า “พนักงานเทศบาล” ซึ่งมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบในงานประจำทั่วไป

2.5 วิสัยทัศน์

เทศบาลเมืองแสนสุข เป็นเมืองที่น่าอยู่ ควบคู่กับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวสะอาดและสวยงาม เป็นที่รู้จักระดับสากล เศรษฐกิจและสังคมเจริญรุ่งเรือง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น

- 1) นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 2) นโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) นโยบายการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต
- 4) นโยบายการบริหารการจัดการที่ดี

2.6 บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองการบริหาร

หลังจากการจัดตั้งเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2531 มาจนถึงปัจจุบัน ยังไม่เคยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากมีผู้สมัครเท่ากับจำนวนสมาชิกเทศบาลพอดี ประชาชนให้ความร่วมมือกับคณะผู้บริหารในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้เทศบาลเมืองแสนสุข ประสบความสำเร็จการพัฒนาท้องถิ่นอย่างรวดเร็วเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยทั่วไป แต่บทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกผู้นำท้องถิ่นของตนเองยังไม่ปรากฏรูปธรรมที่ชัดเจน เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในพื้นที่ของเทศบาลเมืองแสนสุขมีภาพพจน์ของกลุ่มอิทธิพลที่มีบทบาทสำคัญทางการเมืองท้องถิ่น

3. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นการศึกษาทบทวน กระบวนการวิจัย กรอบแนวคิด เพื่อนำมาเป็นกรอบพื้นฐานของการศึกษาวิจัย ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

ชัยสิทธิ์ ภูภิรมย์ขวัญ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชนในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า กรรมการชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในการบริหารราชการกรุงเทพมหานครเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 ข้อ ได้แก่ ระดับการศึกษา และระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชน และไม่เป็นไปตามสมมติฐาน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้

วิลาศ โภทิตกุล (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ รูปแบบจำลองขององค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชน สามารถช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในท้องถิ่นได้ และมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยให้ดำเนินกิจกรรมองค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนต่อไป โดยควรเน้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น มีการจัดตั้งสภาประชาธิปไตยเพิ่มเติม อีกทั้งควรเผยแพร่ผลการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ให้แก่บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมประชาธิปไตย เพื่อผลักดันให้การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเยาวชนเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนนโยบายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การเลือกตั้งท้องถิ่นแบบใหม่ : ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ผลการวิจัยพบว่า (1) การสรรหาและการคัดเลือกคณะกรรมการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กกท.ท้องถิ่น) คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง (กปน.) และคณะกรรมการนับคะแนน (กนค.) เป็นไปอย่างกระชั้นชิด ทำให้การคัดเลือกบางแห่งเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร บางคนวางตัวไม่เป็นกลางทำให้เกิดบกร่องในการปฏิบัติหน้าที่ (2) ปัญหาที่เกิดจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ผู้สมัครบางคนอาศัยช่องว่างทางกฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดการซื้อเสียง (3) ปัญหาที่เกิดจากประชาชน คือ ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น บางคนอาจเห็นการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องปกติ

เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบล การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาวะผู้นำ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ส่วน เพศ อายุ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนจะมีส่วนร่วม

รับผลประโยชน์สูงสุด รองลงมาได้แก่ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมค้นหาปัญหาและร่วมตรวจสอบ และติดตามผล มีค่าต่ำสุดตามลำดับ

คณะ กลิ่นสุคนธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี มีส่วนร่วมในการเมืองระดับมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อายุ อาชีพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม ประโยชน์ที่ได้รับจากเทศบาล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทศบาล ความสนใจทางการเมือง และความรู้ทางการเมือง ส่วนเพศ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และความสำนึกทางการเมืองไม่ใช่ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาล

ศิริรญา สถาพรวงษา (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษากลุ่มคนรักเมืองเพชร ผลของการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการและเงื่อนไขที่สำคัญดังนี้

กระบวนการเกิดขึ้นของกลุ่มคนรักเมืองเพชร มีเงื่อนไขสำคัญ คือ บริบททางสังคมการเมืองระดับประเทศ ได้ผลักดันให้เกิดกระแสแนวคิดประชาสังคมในสังคมไทย ประกอบกับบริบททางสังคมการเมืองในจังหวัดเพชรบุรี และลักษณะวัฒนธรรมการรวมกันเป็นชุมชนได้ทำให้บุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในจังหวัดเกิดจิตสำนึกประชาสังคม หรือจิตสำนึกที่จะร่วมมือกันในการสร้างสรรค์พัฒนาท้องถิ่นของตน อันเป็นที่มาของการก่อตั้งกลุ่มคนรักเมืองเพชรขึ้น

เงื่อนไขที่ทำให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมในกรณีของกลุ่มคนรักเมืองเพชรนี้ พบว่า นอกจากจะเนื่องมาจากบริบททางสังคมการเมืองของจังหวัดเช่นเดียวกับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มแล้ว ยังมีปัจจัยที่สำคัญคือ สำนึกความเป็นพลเมือง และความรู้สึกผูกพันกับชุมชนของบุคคลซึ่งมีปัจจัยสนับสนุนให้เกิดขึ้น คือ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน และการอยู่ใกล้ศูนย์กลางของสังคม

ญาณภัทร์ เจริญรัตน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณี สภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสภาตำบล (นิติบุคคล) องค์การบริหารส่วนตำบลในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ และมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสภาตำบล (นิติบุคคล) องค์การบริหารส่วนตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 4 ตัวแปร คือ รายได้ ระดับการศึกษา การนับถือศาสนา และการสื่อสารทางการเมือง (การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเป็นสมาชิกสมาคม องค์การ หรือมูลนิธิ)

2. ประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง และมีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 3 ตัวแปร คือ รายได้ ระดับการศึกษา และการนับถือศาสนา

3. ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ และความถี่ในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็นในการประชุม) ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสภาตำบล (นิติบุคคล) องค์การบริหารส่วนตำบล และทัศนคติในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบสภาตำบล (นิติบุคคล) องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบลและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. ประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมือง (การอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเป็นสมาชิกสมาคม องค์การหรือมูลนิธิ) อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

6. ประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีความถี่ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การร่วมประชุม การออกความคิดเห็นในการประชุม) อยู่ในระดับปานกลาง

คำรงค์ ดีสกุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษากรณีการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เมื่อนำผลการศึกษามาเทียบเคียงกับสมมติฐาน ปรากฏผลดังนี้

1. เพศ อายุ รายได้ และการอยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ระดับการศึกษา อาชีพ ศาสนา และการเปิดรับฟังข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และนิตยสารรายสัปดาห์ มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับความคิดเห็นของประชาชนในการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

3. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นของประชาชนในการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง

รังสิมันต์ ปุณยปรณานนท์ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคณะกรรมการชุมชนกับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเลือกตั้งส่วนใหญ่ ทั้งคณะกรรมการชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน แต่มีบางเรื่องที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การไปฟังคำปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง สำหรับในเรื่องนี้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการชุมชน แต่ในส่วนที่คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชน ได้แก่ การเป็นตัวแทนผู้สมัครในการให้เงินและสิ่งของแก่ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การทำหน้าที่สังเกตการณ์การเลือกตั้ง ณ หน่วยเลือกตั้งในวันเลือกตั้งให้กับผู้สมัคร การอำนวยความสะดวกให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการไปลงคะแนนให้กับผู้สมัคร และการชักชวนบุคคลในครอบครัวให้ไปลงคะแนนให้กับผู้สมัคร

ในส่วนของพฤติกรรมการใช้สิทธิ ซึ่ง เป็นพฤติกรรมที่อาศัยการรู้จักคุ้นเคยเป็นการส่วนตัว พบว่าคณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีบทบาทมากกว่าประชาชนทุกเรื่อง ได้แก่ การขอให้สมาชิกสภาเทศบาลสั่งให้เจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงานในเรื่องส่วนตัว การขอให้เทศมนตรีจัดทำโครงการพัฒนาในละแวกบ้าน การขอให้นายกเทศมนตรีจัดทำโครงการพัฒนาในละแวกบ้าน การขอให้สมาชิกสภาเทศบาลสั่งเจ้าหน้าที่ออกปฏิบัติงานในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน เช่น การกำจัดขยะ กำจัดขุม เป็นต้น การขอให้สั่งเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในสำนักงาน และการขอให้สมาชิกสภาเทศบาลเสนอโครงการพัฒนาในละแวกบ้าน

ในส่วนของพฤติกรรมการใช้สิทธิพิเศษ พบว่าคณะกรรมการชุมชนเข้ามามีบทบาทในด้าน การได้รับคเว้นหรือลดหย่อนค่าบริการบางเรื่อง ที่จะต้องจ่ายให้กับเทศบาลตามกฎหมาย เช่น ค่าธรรมเนียมและภาษีต่าง ๆ ตลอดจนการนำวัสดุอุปกรณ์ของเทศบาลไปใช้จัดงานส่วนตัว เป็นต้น

ดังนั้น การที่คณะกรรมการชุมชนโดยส่วนใหญ่ มีส่วนเข้าไปสนับสนุนเกี่ยวข้องกับ
 นักการเมืองท้องถิ่นมากกว่าประชาชน ก็เพื่อหวังที่จะใช้อภิสิทธิ์และสิทธิพิเศษของตน จึงเป็นการ
 สะท้อนให้เห็นว่า คณะกรรมการชุมชนได้ตกเป็นกลไกทางการเมือง ของนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่ง
 ใช้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนให้กับคณะกรรมการชุมชน เพื่อหวังผลในการหาคะแนนเสียง
 เลือกตั้ง ฉะนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองในบางเรื่อง จึงควรที่จะ
 ดำเนินการ ดังนี้

1. หน่วยงานในระดับจังหวัดควรควบคุมดูแลการเลือกตั้ง ให้เป็นไปตามระเบียบและ
 กฎหมาย ทั้งในช่วงก่อนการเลือกตั้งและหลังการเลือกตั้งเพื่อป้องกันมิให้นักการเมืองใช้อภิสิทธิ์
 และสิทธิพิเศษ โดยผ่านกลไกของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเพื่อแสวงหาคะแนนเสียงให้กับพรรคพวก
 ตน

อภิชาติ การิกาญจน์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วม
 ทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาแบบแผนตามมาตรวัดแบบกัตต์แมน ผลการศึกษาพบว่า มี
 ความน่าเชื่อถือเพียงพอจากการนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์ปรากฏว่า ค่าสัมประสิทธิ์
 ของการกำหนดทำนายในแต่ละชุดของแบบสอบถาม มีดังนี้

การมีส่วนร่วมทางการเมือง .92

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง .96

และพบว่า ผู้ซึ่งอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันใน
 แบบแผนพฤติกรรมในลักษณะกิจกรรมทางการเมืองแบบต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาด้วย

กล่าวโดยสรุป จากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมา
 ทั้งหมดนี้ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัด
 ชลบุรี มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการพัฒนาการทางการเมืองของท้องถิ่น
 เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นและผู้บริหารดำเนินงานสาธารณะเป็นไปตามความต้องการของประชาชน
 ส่วนใหญ่ในท้องถิ่น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมือง
 แสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยผ่านทางประชาชนในชุมชนและครูโรงเรียนในเขต
 เทศบาล ทั้งนี้มุ่งหวังว่าผลการศึกษาวิจัยจะเป็นข้อมูลที่สำคัญแก่เทศบาลเมืองแสนสุข ในการ
 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง
 มากขึ้น เป็นแนวทางก่อให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขต เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2547 จำนวน 32,686 คน (เอกสารสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี การศึกษาวิจัยนี้ ใช้ตารางสำเร็จรูปสำหรับพิจารณาขนาดของกลุ่มของ เครีจซี่ และมอร์แกน (Krejcie And Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1.2.1 ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ 10 ชุมชน ได้แก่

- 1) ชุมชนหมู่บ้านโชคดี
- 2) ชุมชนหมู่บ้านเหมือง
- 3) ชุมชนบ้านแหลมแท่น
- 4) ชุมชนท้ายตลาด
- 5) ชุมชนหาดวอนนภา
- 6) ชุมชนเขาสามมุก
- 7) ชุมชนร่วมใจพัฒนา
- 8) ชุมชนมุขแสนเจริญ
- 9) ชุมชนตาลล้อม
- 10) ชุมชนบางเป้ง

และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนอีก 8 โรงเรียน ได้แก่

- 1) โรงเรียนชลกันยานุกูล แสนสุข
- 2) โรงเรียนวัดบางเป้ง
- 3) โรงเรียนบ้านแหลมแท่น
- 4) โรงเรียนวัดกลางคอน
- 5) โรงเรียนวอนนภาศัพท
- 6) โรงเรียนวัดศาลล้อม
- 7) โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธาท้ายคอน
- 8) โรงเรียนแสนสุขศึกษา

1.2.2 ในแต่ละชุมชน และในแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกชุมชน 10 ชุมชน จำนวน 300 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 8 โรงเรียน จำนวน 80 คน

การวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษาแบบเลือกกลุ่มตัวอย่างชนิดทราบโอกาส ครอบคลุมชุมชน 10 ชุมชน และโรงเรียน 8 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 380 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามความเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตอนที่ 4 เป็นการสอบถามความเห็นแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

2.1 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

- 2.1.1 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- 2.1.2 สร้างคำถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2.1.3 นำเสนอคณะอาจารย์ที่ปรึกษา
- 2.1.4 ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบหาความตรงของเนื้อหา
- 2.1.5 ทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยกับกลุ่มเทศบาลตำบลอ่างศิลา จำนวน 30 คน

แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อถือด้วยวิธีแอลฟา ของครอนบาค (α - Cronbach) ได้ค่าความเชื่อถือเท่ากับ .843

2.2 ปรับปรุงข้อคำถามให้มีประสิทธิภาพก่อนนำไปใช้จริง

การกำหนดระดับคะแนนของคำตอบ มีดังนี้

ระดับคะแนน 5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ระดับคะแนน 4	หมายถึง	เห็นด้วย
ระดับคะแนน 3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
ระดับคะแนน 2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
ระดับคะแนน 1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การแปลผลคะแนนความคิดเห็นมี 2 ส่วน

ค่าเฉลี่ย 4.15 – 5.00	แปลว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	แปลว่า	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	แปลว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	แปลว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	แปลว่า	น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีส่งแบบสอบถามดังนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย นำแบบสอบถามส่งให้ประธานชุมชนและผู้อำนวยการโรงเรียนนำไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างในชุมชน และกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนตามที่กำหนด และนัดหมายวันจัดเก็บแบบสอบถาม

3.2 ผู้วิจัยรับแบบสอบถามจากประชาชนชุมชนและผู้อำนวยการ โรงเรียนรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ทั้งหมด

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามออกไปจำนวน 380 ชุด ได้รับกลับคืนมาจำนวน 380 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของจำนวนที่ส่งออกแสดงได้ดังตารางนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนที่ส่งออก	ได้รับกลับคืน	คิดเป็นร้อยละ
เทศบาลเมืองแสนสุข	380	380	100.00
รวม	380	380	100.00

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดข้อมูล

4.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- 2) ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- 3) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางการเมืองของประชาชน

4.1.2 แยกหมวดหมู่และจัดระบบข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด การแปลผลและใช้วิธีทางสถิติ

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปของ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) หาค่าความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square (χ^2))

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนำแบบสอบถาม จำนวน 380 ชุด ที่ได้เก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างและนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติการประมวลผลคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติการวิเคราะห์ค่า (Chi-Square Test) คือแสดงในตารางดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	181	47.60
หญิง	199	52.40
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเพศชาย จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 47.60 เพศหญิง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 52.40

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับประถมศึกษา	138	36.30
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	37	9.70
3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	47	12.40
4. ระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี	39	10.30
5. ระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี)	98	25.8
6. สูงกว่าระดับอุดมศึกษา (ป.โท / ป.เอก)	21	5.50
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.30 รองลงมาคือระดับอุดมศึกษา (ปริญญาตรี) จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.8 และสูงกว่าระดับอุดมศึกษา (ป.โท / ป.เอก) จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.50

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
1. ต่ำกว่า 30	74	19.50
2. 30 – 50	201	52.90
3. สูงกว่า 50	105	27.60
รวม	380	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 30 – 50 ปี จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 52.90 รองลงมาอายุสูงกว่า 50 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 และอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
1. 4,000 – 8,000	202	53.20
2. 8,001 – 12,000	59	15.50
3. 12,001 – 16,000	26	6.80
4. 16,001 – 20,000	29	7.60
5. มากกว่า 20,000	64	16.80
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 4,000 – 8,000 บาท จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 รองลงมาคือมากกว่า 20,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.80 ส่วนจำนวนน้อยคือรายได้ 12,001 – 16,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เกษตรกรรม	6	1.60
2. รับจ้าง	131	34.50
3. ค้าขาย	115	30.50
4. ข้าราชการ – พนักงานรัฐ	94	24.70
5. อื่น ๆ	34	8.90
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีอาชีพรับจ้างมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 อาชีพค้าขายจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 อาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 24.70 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60

ตารางที่ 4.6 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ท่านรับชมทางโทรทัศน์

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทางโทรทัศน์	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยรับชม	9	2.40
2. รับชมสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	113	29.70
3. รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ขึ้นไป)	93	24.50
4. รับชมทุกวัน	165	43.40
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยรับชมทุกวันมากที่สุด จำนวน 165 คน คิดเป็น 43.40 รับชมสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 29.70 รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ไม่เคยรับชมจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40

ตารางที่ 4.7 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ท่านรับฟังทางวิทยุ

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทางวิทยุ	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยรับฟัง	81	21.30
2. รับฟังสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	148	38.90
3. รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)	65	17.10
4. รับฟังทุกวัน	86	22.60
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.7 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทางวิทยุ โดยรับฟังสัปดาห์ละ 1 - 3 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 รับฟังทุกวัน จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 ไม่เคยรับฟัง จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10

ตารางที่ 4.8 การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางหนังสือพิมพ์

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางหนังสือพิมพ์	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยอ่าน	43	11.30
2. อ่านสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	148	38.90
3. อ่านบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)	85	22.40
4. อ่านทุกวัน	104	27.40
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทางหนังสือพิมพ์ โดยอ่านสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 148 คิดเป็นร้อยละ 38.90 อ่านทุกวันจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 อ่านบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 ไม่เคยอ่านจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30

ตารางที่ 4.9 การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางเคเบิลทีวี

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทางเคเบิลทีวี	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยรับชม	128	33.70
2. รับชมสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	123	32.40
3. รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)	61	16.10
4. รับชมทุกวัน	68	17.90
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองด้านรับชมเคเบิลทีวีเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด เรียงลำดับดังนี้ ไม่เคยรับชมจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 รับชมสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 รับชมทุกวันจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 16.10

ตารางที่ 4.10 การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านทางเสียงตามสาย

การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทางเสียงตามสาย	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยรับฟัง	109	28.70
2. รับฟังสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	129	33.90
3. รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)	64	16.80
4. รับฟังทุกวัน	78	20.60
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.10 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทางเสียงตามสาย โดยรับฟังสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง มากที่สุด จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 ไม่เคยรับฟังจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 รับฟังทุกวันจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 20.60 รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.80

ตารางที่ 4.11 การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยการสนทนากับบุคคลอื่น

การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยการสนทนากับบุคคลอื่น	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่เคยสนทนา	88	23.20
2. สนทนาสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง	196	51.60
3. สนทนาบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)	66	17.40
4. สนทนาทุกวัน	30	7.90
รวมเฉลี่ย	380	100.00

จากตารางที่ 4.11 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยการสนทนากับบุคคลอื่นสัปดาห์ละ 1 – 3 ครั้ง จำนวน 196 การคิดเป็นร้อยละ 51.60 ไม่เคยสนทนาจำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 สนทนาบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป) จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.40 สนทนาทุกวัน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาล
เมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นกับการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	$n = 380$		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
1. การแก้ไขปัญหาบ้านเมืองเป็นเรื่องของ ผู้บริหารท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วม อย่างไรก็ไม่เกิดประโยชน์	2.52	1.28	ปานกลาง
2. การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่น	4.54	0.68	มากที่สุด
3. เราเป็นประชาชนในท้องถิ่น ควรมีความรู้ เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.22	0.78	มาก
4. เมื่อมีการเลือกตั้งในท้องถิ่น ถ้าเราเห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเหมาะสม ต้อง สนับสนุนให้เป็นตัวแทนของเรา	4.50	0.80	มาก
5. การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญของการมี ส่วนร่วมทางการเมือง เราต้องช่วยกันออกไป ใช้สิทธิเลือกตั้งกันทุกคน	4.71	0.85	มากที่สุด
6. ประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาเดือดร้อน ควรแจ้งให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบ เพื่อที่ จะได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	4.55	0.67	มากที่สุด
7. ประชาชนควรบริจาคเงิน หรือสิ่งของเพื่อ ช่วยเหลือพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับการ เลือกตั้ง	1.66	1.08	น้อย

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	n = 380		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
8. ถ้าประชาชนรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นจนทำให้เกิดพลังต่อรองทางการเมืองจะทำให้รัฐบาลสนใจรับฟังความคิดเห็นของเราได้	3.99	1.04	มาก
9. ประชาชนรู้ว่าการบริหารท้องถิ่นขาดความโปร่งใส ควรมีการเดินขบวนคัดค้าน เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไข	3.62	1.13	มาก
10. ถ้าเราอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ต้องสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสม	3.09	1.22	ปานกลาง
11. เมื่อเป็นสมาชิกพรรคการเมือง จำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของพรรค เช่น การเข้าร่วมประชุมพรรค เป็นต้น	3.91	0.99	มาก
12. การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ต้องมีรายจ่าย เราเป็นสมาชิกพรรคต้องหาเงินให้กับพรรคการเมืองที่เราสังกัด	2.43	1.28	น้อย
13. เมื่อถึงเวลาอันสมควร เราต้องหาโอกาสเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัด	2.82	1.24	ปานกลาง
14. ถ้าเข้าไปทำหน้าที่ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และร่วมในกิจกรรมสาธารณะของท้องถิ่น	4.39	0.88	มาก
รวมเฉลี่ย	3.64	0.97	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การเลือกตั้งเป็นกิจกรรม

สำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เราต้องช่วยกันออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันทุกคน เรื่องที่ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ ประชาชนควรบริจาคเงิน หรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับการเลือกตั้ง และการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง ต้องมีรายจ่าย เราเป็นสมาชิกพรรคต้องหาเงินให้กับพรรคการเมืองที่เราสังกัด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.13 แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน	n = 380		ระดับของปัญหา
	\bar{X}	SD	
1. ประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.82	1.06	มาก
2. ประชาชนในท้องถิ่นยังนิยมระบบอุปถัมภ์จึงขาดความสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.66	1.05	มาก
3. การประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นยังไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง	3.79	1.00	มาก
4. เมื่อมีการเลือกตั้งในท้องถิ่นประชาชนไม่เข้าใจและไม่สนใจการเสียสิทธิ์	3.28	1.22	ปานกลาง
5. เมื่อมีการเลือกตั้งนักการเมืองและประชาชนมีการซื้อสิทธิขายเสียง	2.77	1.44	ปานกลาง
6. ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจนต้องหารายได้เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว	4.01	1.03	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน	n = 380		ระดับของปัญหา
	\bar{X}	SD	
7. ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกพรรค และตัวแทนตามคำแนะนำของหัวหน้าคณะ และตัวแทนตามคำแนะนำของหัวหน้าคณะ	2.99	1.28	ปานกลาง
8. นักการเมืองเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อ ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง	3.12	1.39	ปานกลาง
9. เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้งไม่ นำเชื่อถือเรื่องความเป็นกลาง	3.01	1.16	ปานกลาง
10. โรงเรียนในท้องถิ่นไม่มีหลักสูตรการเรียนการสอน ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่าง ต่อเนื่องในทุกระดับ	3.47	1.08	ปานกลาง
11. รัฐธรรมนูญของประเทศไทยในอดีตหลาย ฉบับเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ทางการเมือง	3.32	1.00	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.38	1.16	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 เมื่อพิจารณารายข้อเรื่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในระดับมาก ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจนต้องหารายได้เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว รองลงมาคือประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นยังไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง

เรื่องที่อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ เมื่อมีการเลือกตั้งนักการเมืองและประชาชนมีการซื้อสิทธิขายเสียง รองลงมา คือ ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกพรรคและตัวแทนการแนะนำของหัวหน้าคณะ และ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้งไม่นำเชื่อถือเรื่องความเป็นกลาง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและ
อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี

แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	n = 380		ระดับความ คิดเห็น
	\bar{X}	SD	
1. ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความรู้เรื่อง การเมืองและการมีส่วนร่วมแก่ประชาชน	4.44	.59	มาก
2. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้ และ เข้าใจถึงผลเสียของระบบอุปถัมภ์	4.30	.68	มาก
3. สร้างเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ การมี ส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง	4.37	.62	มาก
4. ให้การศึกษาและอบรมประชาชนให้เข้าใจในการ เลือกตั้งและรู้ถึงการเสียสิทธิ์	4.46	.56	มาก
5. แนะนำประชาชนให้ทราบถึงผลเสียของการ ซื้อสิทธิขายเสียง	4.57	.64	มากที่สุด
6. ผู้บริหารพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ ประชาชนมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น	4.58	.62	มากที่สุด
7. แนะนำประชาชนให้รู้จักพิจารณาเลือกพรรคและ บุคคลที่จะมาเป็นตัวแทน	4.42	.69	มาก
8. นักการเมืองต้องมีจริยธรรม มีความพร้อมที่จะ เป็นตัวแทนของประชาชน	4.59	.61	มากที่สุด
9. มีคณะกรรมการการเลือกตั้งและองค์กรเอกชน ควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ	4.31	.72	มาก
10. ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดหลักสูตรให้ความรู้ แก่นักเรียน / นักศึกษาทุกระดับในเรื่องการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.37	.61	มาก
11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชนมี ส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น	4.27	.69	มาก
รวมเฉลี่ย	4.42	.76	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาล เมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในระดับมากที่สุด ได้แก่ นักการเมืองต้องมีจริยธรรมมีความพร้อมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน รองลงมา คือ ผู้บริหารพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคงมีรายได้เพิ่มขึ้น และแนะนำประชาชนให้ทราบถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง

เรื่องที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีคณะกรรมการเลือกตั้งและองค์กรเอกชนควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ รองลงมา คือ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้และเข้าใจถึงผลเสียของระบบอุปถัมภ์ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ตารางที่ 4.15 แสดงค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้ง 3 ด้าน

รายการ	n = 380		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
1. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.64	0.97	มาก
2. ด้านปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.38	1.16	ปานกลาง
3. ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง	4.42	.76	มาก
รวมเฉลี่ย	3.81	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เรื่องที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับปานกลางคือด้านปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4.16 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามเพศชาย-หญิง

เพศ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ชาย	111	56	12	2	-	181	1.597	.660
(%)	(61.30)	(30.90)	(6.60)	(1.10)		(100.00)		
หญิง	131	53	11	4	-	199		
(%)	(65.80)	(26.60)	(5.50)	(2.00)		(100.00)		

$p < .05$

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.17 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ประถมศึกษา (%)	73 (52.30)	54 (39.10)	8 (5.80)	3 (2.20)	-	138	26.101*	.037
มัธยมฯ (%)	22 (59.50)	13 (35.10)	2 (5.10)	-	-	37		
มัธยมปลาย (%)	26 (55.30)	16 (34.00)	4 (8.50)	1 (2.10)	-	47		
ต่ำกว่า ปริญญาตรี (%)	3.1 (79.50)	6 (15.40)	2 (5.10)	-	-	39		
ปริญญาตรี (%)	73 (74.50)	16 (16.30)	7 (7.10)	2 (2.00)	-	98		
สูงกว่า ปริญญาตรี (%)	17 (81.00)	4 (19.07)	-	-	-	21		

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.17 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.18 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามอายุ

อายุ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ต่ำกว่า 30 ปี	47	21	5	1	-	74	5.396	.494
(%)	(63.50)	(28.40)	(6.80)	(1.40)		(100.00)		
30-50 ปี	136	51	12	2	-	201		
(%)	(67.70)	(25.40)	(6.00)	(1.00)		(100.00)		
มากกว่า 50 ปี	59	37	6	3	-	105		
(%)	(56.20)	(35.20)	(5.70)	(2.90)		(100.00)		

$p < .05$

จากตารางที่ 4.18 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.19 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี จำแนกตามรายได้

รายได้/บาท	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4,000-8,000	123	64	12	3	-	202	18.618	.098
(%)	(60.90)	(31.70)	(9.90)	(1.50)		(100.00)		
8,001-12,000	31	18	8	2	-	59		
(%)	(52.50)	(30.50)	(13.60)	(3.40)		(100.00)		
12,001-16,000	19	6	1		-			
(%)	(73.10)	(23.10)	(3.80)					
16,001-20,000	19	10	-	-	-	29		
(%)	(65.50)	(34.50)				(100.00)		
มากกว่า 20,000	50	11	2	1	-	64		
(%)	(78.10)	(17.20)	(3.10)	(1.60)		(100.00)		

$p < .05$

จากตารางที่ 4.19 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.20 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
เกษตรกรกรรม	4	2	-	-	-	6	5.017	.957
(%)	(66.70)	(33.30)				(100.00)		
รับจ้าง	79	41	9	2	-	131		
(%)	(60.30)	(31.30)	(6.90)	(1.50)		(100.00)		
ค้าขาย	71	37	6	1	-	115		
(%)	(61.70)	(32.20)	(5.20)	(0.90)		(100.00)		
ข้าราชการ	65	21	6	2	-	94		
(%)	(69.10)	(22.30)	(6.40)	(2.10)		(100.00)		
อื่นๆ	23	8	2	1	-	34		
(%)	(67.60)	(23.50)	(5.90)	(2.90)		(100.00)		

$p < .05$

จากตารางที่ 4.20 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 4.21 แสดงความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี

รายการ	การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง					รวม	χ^2	P
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ปัจจัยปัจจัยส่วนบุคคลในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง (%)	242	109	23	6	-	380	14.336	.280
	(63.70)	(28.70)	(6.10)	(1.60)		(100.00)		

$p < .05$

จากตารางที่ 4.21 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านการรับรู้ข่าวสาร ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้เสนอสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.1.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
- 1.1.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
- 1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
- 1.1.4 เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 380 คน จากประชาชนในชุมชน 10 ชุมชน จำนวน 300 คน และโรงเรียน 8 โรงเรียน จำนวน 80 คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยในการตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปของ (Statistical Package for the Social Science : SPSS) หาค่าความถี่ หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ หาค่าไคสแควร์ (Chi-square (χ^2))

1.3 ผลการวิจัย

- 1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 52.40 เพศชาย 181 คน คิดเป็นร้อยละ 47.60 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับ

ประถมศึกษา จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 อายุ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.90 รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 4,000 – 8,000 บาท จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 53.20 อาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50

1.3.2 การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมทางโทรทัศน์ทุกวัน จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 43.40 รับฟังวิทยุส่วนใหญ่รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 รับชมทางเคเบิลทีวี ส่วนใหญ่ไม่เคยรับชมจำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 รับฟังทางเสียงตามสายส่วนใหญ่รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 การสนทนากับบุคคลอื่นส่วนใหญ่สนทนาสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 51.60

1.3.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง เราต้องช่วยกันออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกคน รองลงมาได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาเดือดร้อนควรแจ้งให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบ เพื่อที่จะได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยปานกลาง ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองต้องมีรายจ่าย เราเป็นสมาชิกพรรคต้องหารายได้ให้กับพรรคการเมืองที่เราสังกัด

1.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจนต้องหารายได้เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว รองลงมาได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ได้แก่ เมื่อมีการเลือกตั้งนักการเมืองและประชาชนมีการซื้อสิทธิขายเสียง

1.3.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เมื่อพิจารณาโดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดมี 3 ข้อ ได้แก่ (1) แนะนำประชาชนให้ทราบถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง (2) ผู้บริหารพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น (3) นักการเมืองต้องมีจริยธรรม มีความพร้อมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน สุดท้ายอยู่ในระดับมาก (1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

(2) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้และเข้าใจถึงผลเสียของระบบอุปถัมภ์ (3) มีคณะกรรมการเลือกตั้งและองค์กรเอกชนควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญ ด้านประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาเดือดร้อน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านประชาชนในท้องถิ่นควรมีความรู้เรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านเมื่อมีการเลือกตั้งในท้องถิ่นผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเหมาะสมต้องสนับสนุน อยู่ในระดับมาก ด้านการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองเป็นเรื่องของผู้บริหารท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และด้านประชาชนควรบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือพรรคการเมืองหรือผู้สมัคร อยู่ในระดับน้อย

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การที่ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจเกิดจากแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจการเมืองการปกครองได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันจะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นแรงผลักดันก็คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น ยิ่งทำให้การเมืองภาคประชาชนมีบทบาทที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก จากนั้นยังเกิดจากการประชาสัมพันธ์ของสื่อต่าง ๆ กระตุ้นให้ประชาชนสนใจการเมืองและมีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ Aristotle บิดาแห่งรัฐศาสตร์ (อ้างถึงใน สิทธิพันธ์ พุทธหูน 2538 : 151) ได้กล่าวไว้ว่า “คนก็คือสัตว์การเมือง” คนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง ไม่ว่าเขาจะปรารถนาหรือไม่ก็ตาม ถ้าเรามองว่าการเมืองก็คือเรื่องของอำนาจในการแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม Outputs ของระบบการเมือง ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของนโยบาย กฎ ระเบียบ ฯลฯ ย่อมที่จะต้องกระทบต่อบุคคลแต่ละคนในสังคมไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่งไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้

ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองเกือบทุกระบบ เนื่องจากเป็นเครื่องสนับสนุนความชอบธรรมทางการเมืองในการเข้ามาครองอำนาจรัฐ การใช้อำนาจรัฐและการรักษาอำนาจรัฐ อีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จะเป็นการสนองถึงความต้องการและการสนับสนุน เพื่อการดำรงอยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในภาวะดุลยภาพได้ หากกระบวนการเมืองปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ (Easton 1965 : 112-117)

ผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ (2547 : 94) เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชน ในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในสังคมประชาธิปไตยได้เริ่มเข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นคลื่นลูกใหม่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชน จึงส่งผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

ด้านการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และถือว่าการเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย การเลือกตั้งเป็นกระบวนการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเพื่อเข้าไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและบริหาร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บุคคลใดไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ ย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

Verba & Kim (1978 : 53-54) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง เรื่อง การใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมของบุคคลแต่ละคนในการเลือกตัวแทนของคนเข้าไปใช้อำนาจทางการเมือง และนับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมรัฐบาล แต่การใช้สิทธิเลือกตั้งจะแตกต่างกันไปจากกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ ที่ต้องการความริเริ่มเพียงเล็กน้อย และสังคมเป็นผู้กำหนดโอกาสให้ เช่น 4 ปี ค่อยครั้ง ถือเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด Clark (อ้างใน สถิตย์ นิยมญาติ 2533 : 1-2) ได้มีความเห็นในเรื่องการเลือกตั้งว่า กิจกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ได้แก่ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (Voting) การทำงานเกี่ยวกับการรณรงค์ การพยายามชักจูงให้ประชาชนให้ออกเสียงแก่ผู้สมัครเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง หรือพรรคใดพรรคหนึ่ง และผลงานวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำรงค์ ดิษฐกุล (2538 : 107) เรื่อง

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษากรณีการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ต่างตระหนักว่าหากการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยหวังเพียงแต่รางวัล ไม่เป็นไปตามวิถีทางของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ด้านการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จึงแสดงให้เห็นว่าการที่ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นสิทธิและหน้าที่ของเขาแล้วยังเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะต้องสนใจและให้ความร่วมมือ เพื่อที่จะได้เรียนรู้ เป็นแนวทางในการคัดสรรคนดีเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเข้ามาบริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนของสังคมไทย การที่ประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ จึงเป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Verba & Nie (1972 : 102) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่เป็นเครื่องมือสำคัญที่พลเมืองพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อรัฐบาลให้ปฏิบัติในทางที่พลเมืองเสนอ” ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Barnes, Kaase (1979 : 39) ที่ยืนยันถึงแนวคิดที่จะทำให้เกิดความเข้าใจว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเครื่องมือและเหตุผลอย่างหนึ่ง” ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องงานวิจัยของ วิลาศ โลหิตกุล (2547 : 85) เรื่องรูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบล ชาวชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การที่การจัดกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลชาวชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนนั้น สอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ ชูปนรรต พรหมอินทร์ และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องประชาธิปไตยโดยองค์กรชุมชน และสมาชิกชุมชน เป็นการวางรากฐานทางความคิด ทักษะคดีและอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย ซึ่งจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

ด้านประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาเดือดร้อนควรแจ้งให้ผู้บริหารทราบ อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะประชาชนส่วนมากในท้องถิ่นมีความเห็นว่า ผู้บริหารท้องถิ่นที่อาสาเข้ามารับใช้ประชาชน มีหน้าที่รับผิดชอบ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งไม่สามารถแก้ไขให้ยุติลงได้ จึงต้องเป็นหน้าที่ของผู้บริหารท้องถิ่น จะต้องรีบแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ทันต่อเหตุการณ์มีผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด จึงต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาลักษณะร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์ 240 : 7) ได้กล่าวถึง แนวคิดทางวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย ซึ่งให้

ความหมายของการเมืองว่า คือ การร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นการเมือง เพื่อความสมัครสมานสามัคคีมากกว่าการแข่งขัน เป็นการชี้ให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของ ประชาชนในท้องถิ่น และยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้ กำหนดไว้ว่า ประชาชนย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายใน เวลาอันสมควร (มาตรา 61) ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ (2547 : 93) ทำงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชน ในการบริหารราชการ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการร้องเรียนปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ข้อที่ประชาชน มีความคิดเห็นเพิ่มเติมมากที่สุดคือ การแก้ไขปัญหของภาครัฐดำเนินการด้วยความล่าช้า

ด้านประชาชนในท้องถิ่นควรมีความรู้เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า อยู่ใน ระดับมาก เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าอำนาจการปกครองเป็นของ ประชาชน แต่ในปัจจุบันรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยผ่านตัวแทนทำให้ประชาชน ไม่สามารถแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองของตนเองได้ ต้องผ่านตัวแทนซึ่งตนเองเป็นผู้เลือก ตัวแทนเข้าไปอยู่ในระบบการเมืองโดยการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยว่ามีความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ สังคมที่ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง ดังนั้นการมี ส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง และมีความจำเป็นสำหรับ ประชาชนในท้องถิ่น

Verba, Nie และ Kim (1978 : 46) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทาง การเมืองว่า เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประชาชนพลเมืองกระทำโดยมีเป้าหมาย เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือภารกิจต่าง ๆ ที่รัฐบาลจะกระทำ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิศ กลิ่นสุคนธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะ มาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเทศบาลที่ เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ใน ระดับมาก

ด้านเมื่อการเลือกตั้งในท้องถิ่นผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเหมาะสมต้องสนับสนุน พบว่า อยู่ในระดับมาก การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเหมาะสมต้องให้การสนับสนุนเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่อาสาเข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชน เพราะการที่จะมา เป็นตัวแทนของประชาชนนั้น ต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้ามาบริหารท้องถิ่น เพื่อที่จะ เข้ามากำหนดนโยบายในการบริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของประชาชนส่วนใหญ่

เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนให้มีโอกาสเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น และประชาชนเป็นผู้มีสิทธิหน้าที่ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่แทนของตน แต่ถ้าไม่มีประชาชนสนับสนุนและเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนก็จะทำให้ประชาชนเสียโอกาสที่จะได้คนดีที่จะเข้ามาเป็นตัวแทน และคนดีก็จะไม่มีโอกาสที่จะเข้าไปรับใช้ประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนคนดีที่มีความเหมาะสม แล้วเลือกเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น ผลงานวิจัยนี้ความคิดของประชาชนใกล้เคียงกับแนวคิดของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2540 : 4) อธิบายว่า ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันภาคหลัก (Sectors) ของสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์โยงกันอย่างมาก คือ ภาครัฐ (รัฐบาล) และภาคธุรกิจเอกชน (ชนาภาพ) ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ทำให้สังคมขาดดุลยภาพ และเกิดความล้มเหลวของฝ่ายประชาชน หรือภาคสังคม (สังคมนานภาพ)

โดยนัยนี้ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เชื่อว่าการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) ซึ่ง “ชุมชน” ในที่นี้หมายถึง “การที่ประชาชนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติบางอย่าง และมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม”

นักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2540 : 39-52) ให้ความหมายต่อ Civil Society ว่า หมายถึง ทุก ๆ ส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ด้วยคือว่าทั้งหมด Civil Society โดยทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันทำ (Partnership) เป็นการมีส่วนร่วม (Participation) ไม่ใช่เป็นเรื่องของตัวแทน (Representation) ผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รังสิมันต์ บุญยปรมาณนท์ (2537 : บทคัดย่อ) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคณะกรรมการชุมชน และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง จากการวิจัยพบว่า ในด้านประชาชนไม่ควรเลือกนักการเมืองท้องถิ่น โดยเป็นตัวแทน แต่ควรที่จะเน้นผลการปฏิบัติงานของผู้ที่ตนจะเลือก โดยวิธีการติดตามและประเมินผล

ด้านการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองเป็นเรื่องของผู้บริหารท้องถิ่น พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เพราะประชาชนในท้องถิ่นบางส่วน ยังไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาสาธารณะในท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องแสวงหาความรู้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จะเพิกเฉยเห็นว่าเป็นของผู้บริหารท้องถิ่นต่อไปไม่ได้ เพราะการแก้ไข

ปัญหาสาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองท้องถิ่น และประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยปัจจุบัน หลักการที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่จะส่งเสริมรูปแบบการปกครองแบบนี้ก็คือ หลักการที่จะทำให้เกิดระบบที่จะส่งเสริมให้ประชาชนธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองให้มากที่สุด (Brich 2001 : 104) การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การแสดงออกของประชาชนธรรมดาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ซึ่งในเรื่องของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีหลากหลายรูปแบบ การเลือกตั้งก็เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เห็นได้ชัดเจน นอกจากนั้นการออกเสียงประชามติ และการทำประชามติก็เป็นส่วนร่วมทางการเมืองแบบหนึ่งเช่นกัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องการให้ภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารงานและการจัดการงานภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านสนับสนุนหรือคัดค้านการกำหนดนโยบายสาธารณะ ติดตาม ตรวจสอบการบริหาร หรือการใช้อำนาจในการบริหารทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ดังที่กล่าวมานี้ การแก้ไขปัญหาบ้านเมืองนอกจากเป็นเรื่องของผู้บริหาร ยังเป็นเรื่องประชาชนในท้องถิ่นที่ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาของท้องถิ่นอีกด้วย ผลงานที่วิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาส โลหิตกุล (2547 : 85-86) เรื่อง รูปแบบจำลององค์การบริหารส่วนตำบล ชาวชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นพบว่า ยังมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาคั้งนี้จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในระดับที่สูงขึ้นจนถึงขั้นการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นนั้น ยังเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สูงขึ้นไป

ด้านประชาชนควรบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อช่วยเหลือพรรคการเมือง หรือผู้สมัครอยู่ในระดับน้อย เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นทราบว่า พรรคการเมืองที่มีอยู่ในประเทศไทยนั้น หัวหน้าพรรคการเมือง ผู้ร่วมจัดตั้งพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองและนักการเมือง บุคคลเหล่านี้เป็นนายทุนที่มีฐานะทางการเงินสูง และถ้าพรรคใดได้เข้ามาบริหารประเทศและบริหารท้องถิ่น ประชาชนจะมีความคิดเพิ่มเติมอีกว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระดับต่าง ๆ คงต้องร่ำรวยขึ้นกว่าเดิม บุคคลและกลุ่มบุคคลที่ได้เข้าร่วมในการบริหารประเทศ หรือบริหารท้องถิ่น ทางพรรคจะมีเงินสนับสนุนผู้สมัครในนามพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัดอยู่ ดังนั้นผู้ที่ลงสมัครเลือกตั้งทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น จะขอประชาชนให้

ออกไปใช้เลือกตั้งแล้วลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครเพียงอย่างเดียว ดังนั้นประชาชนในท้องถิ่นจึงแสดงความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Weiner (ใน Binder และคณะ 1971 : 161-164) ได้รวบรวมความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งตรงกับงานวิจัยครั้งนี้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง สภาพที่บุคคลเกิดความรู้สึกแปลกแยก (Alienation) ไม่อยากเข้าร่วมทางการเมือง ด้วยความรู้สึกนี้ ทำให้บุคคลขาดความสนใจ และขาดการกระทำใด ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลตามมา แต่ปัญหาก็มีให้คิดว่าจะยึดถือปฏิบัติอย่างไร ในการที่จะถือว่าการไม่กระทำอันใดเนื่องมาจากความรู้สึกแปลกแยกเป็นการมีส่วนร่วม การไม่กระทำกรณีอื่น ๆ ไม่เป็นการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Milbrath and Goel : 86) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นตัวแปรต้น เป็นรูปธรรม และมองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุด นอกจากนี้ตัวแทนทางด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมยังเป็นตัวแปรต้น (independent variable) ของตัวแปร (ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ อีกด้วย) เช่น ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพทางการเมือง และทัศนคติทางการเมือง เป็นต้น ผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อภิชาติ การิกานุจน์ (2534 : บทคัดย่อ) เรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน : ศึกษาแบบแผนตามมาตรฐานแบบกัตต์แมน พบว่า ผู้ซึ่งอยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในแบบแผนพฤติกรรมในลักษณะกิจกรรมทางการเมืองแบบต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาด้วย

2.2 ผลการทดสอบสมมติฐาน

2.2.1 **เพศ** พบว่า เพศชายและหญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่าเพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันผู้ชายและผู้หญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ เอกสิทธิ์ สุทธิศาสนกุล (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เพศ อายุ และรายได้ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้นจึงเป็นเครื่องชี้ให้เห็นชัดเจนว่า เพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง

2.2.2 **ระดับการศึกษา**กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง ปัจจัยส่วนบุคคลด้านศึกษามีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 แสดงว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ซึ่งตรงกับการศึกษาวิจัยของ ดำรงค์ คีตกุล (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีการให้รางวัลในการมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผู้ที่มีการศึกษาในระดับสูงจะมีความระมัดระวังในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รู้จักคิดอย่างรอบคอบ มีเหตุผลไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้สมัครหรือหัวคะแนน รู้จักพิจารณาแยกแยะให้รู้ว่าใครดีใครชั่ว ทำเพื่อส่วนตัวหรือส่วนรวม ผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน มีความซื่อสัตย์ ตกเป็นเครื่องมือของผู้มีฐานะทางสังคมสูง ถูกชักจูงหรือชี้นำให้เห็นผิดเป็นชอบยอมตนรับใช้ ผู้สมัคร หัวคะแนนหรือนักการเมือง ตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์โดยไม่รู้ความเป็นจริง

2.2.3 อายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า อายุไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลปรากฏว่าประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 30-50 ปี มีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในวัยทำงานและมีความสนใจทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีอายุสูงกว่า 50 ปี ซึ่งถือว่าเริ่มเป็นผู้สูงอายุอยู่ในวัยชรา ส่วนคนที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี บุคคลเหล่านี้อาจจะเป็นอยู่และมีการกิจแตกต่างกันจาก 2 ประเภทแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณภัทร์ เจริญรัตน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สมาชิกสภาตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ตัวแปร เพศ อายุ อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น และทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนั้นจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า อายุไม่เป็นผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข

2.2.4 รายได้กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาพบว่า รายได้ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 4,000-8,000 บาทต่อเดือน ซึ่งคนเหล่านั้นต้องขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ แต่ก็มีความสนใจทางการเมืองเพราะคิดว่าการเมืองจะทำให้พวกเขา มีสิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพสุจริตและส่งเสริมให้ถิ่นที่อยู่อาศัยมีความเจริญเติบโตทำให้ประชาชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรรมการชุมชนในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร เป็นไปตามสมมติฐาน 2 ข้อ ได้แก่ ระดับการศึกษาและระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชน และไม่เป็นไปตาม

สมมติฐาน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารายได้ไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข

2.2.5 อาชีพกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า อาชีพไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ประชาชนจะต้องมีความขยันขันแข็งต่อการทำงาน ซึ่งมีกำหนดเวลาที่ค่อนข้างชัดเจน จึงไม่มีเวลาว่างมากนัก การที่จะเข้าไปร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองจึงเป็นไปได้ยาก ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ กณศ กลิ่นสุคนธ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ในจังหวัดชลบุรี ผลของการศึกษาวิจัยพบว่า อาชีพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล พ.ศ. 2542 ได้แก่ อายุ อาชีพ ซึ่งแตกต่างกับผลงานวิจัยครั้งนี้ สาเหตุของความแตกต่างนั้นคงจะเกิดจากความแตกต่างในการประกอบอาชีพ การวิจัยในครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่าง 380 คน การวิจัยที่ยกมาอ้างอิงมีกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ความแตกต่างในการประกอบอาชีพ คือ ผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรที่วิจัยคิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 1.60 ส่วนงานวิจัยที่นำมาเปรียบเทียบ ผู้มีอาชีพเกษตรกรมีจำนวน 40 คน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 10.00 อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลของการวิจัยเกิดความแตกต่างกัน

2.2.6 การรับรู้ข่าวสารกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง โดยรวมไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุข

1) **โทรทัศน์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง** ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองทางโทรทัศน์มีผู้รับชมทุกวัน จำนวน 165 คน ร้อยละ 43.40 ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แสดงให้เห็นว่าการรับชมโทรทัศน์มีบทบาทของการประชาสัมพันธ์และการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เพราะปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญในการรับข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง และรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผู้บริหารควรใช้โทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้ประชาชนมีความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

2) **วิทยุกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง** ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมืองด้วยการฟังวิทยุสัปดาห์ละ 1-3 วัน จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แสดงให้เห็นว่าการฟังวิทยุของประชาชนเทศบาลเมืองแสนสุขเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง การรับฟังวิทยุนี้สามารถ

รับฟังได้ตลอดเวลาและทุกโอกาสที่มีเวลาว่าง หลังจากเสร็จภารกิจ หรือในช่วงเวลาที่พักผ่อน วิทยุ จึงเป็นสื่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนในเขตเทศบาลเมือง แสนสุขมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้น

3) หนังสือพิมพ์กับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข ประชาชนจำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 38.90 และมี ประชาชนส่วนน้อยที่ไม่เคยอ่านหนังสือพิมพ์เลย มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนหนึ่งยังไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการอ่านหนังสือรายวัน ทางเทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ถึงประโยชน์ของการอ่าน หนังสือ และทำให้อ่านหนังสือประจำชุมชนแต่ละชุมชน ให้ประชาชนในชุมชนจัดทำเอกสารและ นำหนังสือประเภทสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปให้ประชาชน อ่าน เพื่อเป็นการพัฒนาแนวคิดของประชาชนในท้องถิ่น

4) เคเบิลทีวีกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จำนวน 128 คน ไม่เคยรับชมเคเบิลทีวี คิดเป็นร้อยละ 33.70 และ ประชาชนจำนวนมากที่ไม่เคยรับชมเคเบิลทีวี แสดงให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง จึงเป็นผู้มีรายได้น้อย ถ้าจะรับชมเคเบิลทีวีจะต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ไม่เหมาะสมกับฐานะทางการเงิน ประชาชนกลุ่มนี้จึงรับรู้ข่าวสารทางการเมืองด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อประหยัดรายจ่าย ผู้บริหารของ เทศบาลเมืองแสนสุขควรมีการปรับปรุงการรับฟังข่าวสารทางการเมืองด้วยวิธีอื่น เช่น แจก เอกสารทางการเมืองตามบ้านเรือนของประชาชน จัดกิจกรรมให้ประชาชนมาร่วมกันในเรื่องอื่น ๆ แล้วสอดแทรกเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อกระตุ้นแนวคิดการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชน

5) เสียงตามสายกับการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผลของการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 33.90 และยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งไม่เคยรับฟังเลย มีจำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 แสดงให้เห็นในส่วนที่รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้งนั้น เสียงตามสายของทางเทศบาลส่งไปตาม ริมถนนและอยู่ใกล้บ้าน อยู่ในชุมชนที่เสียงตามสายดังไปถึง ส่วนที่ยังไม่เคยฟังเสียงตามสายเลย นั้น แสดงว่าในชุมชนนั้น หรือบริเวณริมถนนสายต่าง ๆ ยังติดตั้งเสียงตามสายไม่ทั่วทั้งเขต เทศบาล ผู้บริหารจะต้องจัดตั้งงบประมาณของฝ่ายประชาสัมพันธ์ เพิ่มการติดตั้งเสียงตามสายให้ กระจายออกไปตามถนนสายต่าง ๆ ในชุมชนทุกชุมชน เพื่อที่ประชาชนในเขตเทศบาลมีโอกาสดัง ฟังเสียงตามสายเพิ่มขึ้น ประชาชนทุกคนจะได้มีโอกาสที่จะรู้เรื่องการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนเพิ่มขึ้น

6) **สนทนาการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองโดยการสนทนากับบุคคลอื่น**
 ผลของการวิจัยพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองด้วยการสนทนา ประชาชนเทศบาลเมือง
 แสนสุข จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 51.60 ไม่เคยสนทนาข่าวสารการเมือง จำนวน 88 คน
 คิดเป็นร้อยละ 23.20 แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจเรื่องการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง
 ซึ่งตรงกับการวิจัยของ ญาณภัทร์ เจริญรัตน์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความรู้
 ความเข้าใจและทัศนคติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สมาชิกสภาตำบลและ
 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีสภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ใน
 พื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนทั่วไป สมาชิกสภาตำบล
 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล มีความถี่ในการสื่อสารทางการเมืองด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
 บุคคลอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ ซึ่งประชาชนอาจมีความคิดว่า การเมืองเป็นเรื่องของ
 ผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งได้รับมอบหมายจากประชาชนไปแล้ว ดังนั้น ผู้นำผู้บริหารท้องถิ่น และผู้
 ที่มาหน้าที่เกี่ยวข้อง ต้องช่วยกันชักชวนแนะนำให้ประชาชนรู้ว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว
 ประชาชนทุกคนจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องอย่างไม่มีทางที่จะหลีกเลี่ยงได้ ประชาชนจึงมีความจำเป็น
 ที่จะต้องพัฒนาตนเองเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3.1.1 เทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ในท้องถิ่น ให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม
 ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสนับสนุนหรือคัดค้านการบริหารงานสาธารณะ
 เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่น

3.1.2 เทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องมีแผนงานประชาสัมพันธ์ เรื่องการมีส่วนร่วม
 ทางการเมือง การกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น การดูแล ติดตาม ตรวจสอบ
 การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับ และต้องมีวิธีการที่จะทำให้ประชาชนสนใจมีส่วนร่วมทางการเมือง
 มากขึ้น

3.2 ระบบอุปถัมภ์

3.2.1 เทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องให้ประชาชนศึกษาเรื่องระบบอุปถัมภ์ และ
 รับรู้ถึงผลกระทบของระบบอุปถัมภ์ที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นถูกจำกัดอยู่ใน
 วงแคบ

3.2.2 เทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องพัฒนาแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง และแนะนำให้ประชาชนมีจิตสำนึกทางการเมือง มีความผูกพันต่อระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในท้องถิ่น

3.3 การเลือกตั้ง

เทศบาลเมืองแสนสุขมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง และให้ประชาชนรู้ถึงผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง ไม่ขายเสียงของตนเองและครอบครัว และแนะนำให้ประชาชนรู้จักเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง

3.4 การสร้างรายได้

3.4.1 เทศบาลเมืองแสนสุขต้องสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นด้วยการพัฒนาอาชีพโดยการเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น เป็นการสร้างค่านิยมให้กับประชาชนที่จะมาซื้อสินค้าที่เกิดจากความคิดดั้งเดิมของคนในท้องถิ่น

3.4.2 เทศบาลเมืองแสนสุขจะต้องแนะนำให้ประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพรับจ้างอยู่เป็นจำนวนมาก ให้เปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น อาชีพค้าขาย และการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น

4. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4.1 ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่น และการบริหารงานเพื่อประชาชนในท้องถิ่น

4.2 ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชน

4.3 ควรมีการศึกษาเรื่อง การกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครอง และการบริหารท้องถิ่น โดยสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหาร เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารชุดเดิม และสืบทอดแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และแก้ไขปรับปรุง เพิ่มเติม การบริหารท้องถิ่นในส่วนที่บกพร่อง

4.4 ควรมีการศึกษาเรื่อง การสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชน โดยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แก้ไขให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น มีปริมาณและราคาที่เหมาะสมตามความต้องการของผู้บริโภค เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ

1. รศ.ดร. สำราญ มีสรเอี่ยม ผู้อำนวยการ, คณบดี / รองศาสตราจารย์ ระดับ 9
คณะเกษตรศาสตร์บางพระ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. ผศ.ดร. เสรี ชัดเข้ม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาและวัดผลการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
3. นายภิญโญ ตันวิเศษ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

ภาคผนวก ข

- (1) แบบตรวจสอบแยกตามเพศและตามสถานภาพการอยู่อาศัย
- (2) แบบตรวจสอบแยกตามเกณฑ์อายุและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
- (3) แบบตรวจสอบแยกเป็นรายเดือน

ภาคผนวก ข

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

3/10/2548

11:49:29

DINQSTP 47.08. 02

นางละออง เสริมศรี

ตรวจสอบแยกในรายละเอียด

ณ. เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

ของ ท้องถิ่นเทศบาลเมืองแสนสุข

	ชาย	หญิง	รวม
(1) จำนวนทั้งหมดแยกตามเพศ	19,523	23,003	42, 526
(2) แยกตามสถานภาพการอยู่อาศัย (เฉพาะสัญชาติไทยและมีชื่อในทะเบียนบ้าน)			
จำนวนผู้อาศัย		34,171	
จำนวนเจ้าบ้าน		7,955	
จำนวนหัวหน้าครอบครัว		108	

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

3/10/2548

11:50:36

DINQSTP 47.08. 02

นางละออง เสริมศรี

ตรวจสอบแยกในรายละเอียด

ณ. เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2547

ของ ท้องถิ่นเทศบาลเมืองแสนสุข

(3) แยกตามเกณฑ์อายุ (เฉพาะผู้มีสัญชาติไทยฯ)

	ชาย	หญิง	รวม
เป็นบุคคลที่ทำบัตรประจำตัวประชาชน	287	230	517
เป็นบุคคลที่ต้องขึ้นทะเบียนทหาร	249	-	249
เป็นบุคคลที่ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหาร	509	-	509
เป็นบุคคลที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอายุ 15 ปี	15,173	18,998	34,171
เป็นบุคคลที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอายุ 18 ปี	14,368	18,318	32,686
เป็นบุคคลที่มีสิทธิ์เลือกตั้งอายุ 20 ปี	13,291	16,179	29,470

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง

03/10/2548

11:54:21

DINQSTP 43.08.02

นางละออง เสริมศรี

ตรวจสอบแยกในรายละเอียด
ของ ท้องถิ่นเทศบาลเมืองแสนสุข

เดือน / พ.ศ.

จำนวน / หลัง

พฤศจิกายน 2547

19,588

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการศึกษาต้นคว้า

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มี 4 ตอน

- ตอนที่หนึ่ง เป็นการสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ตอนที่สอง เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ตอนที่สาม เป็นการสอบถามความคิดเห็นแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ตอนที่สี่ เป็นการสอบถามความคิดเห็นแนวทางแก้ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1) ข้อมูลทั่วไป

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือกรอกข้อความลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. ระดับการศึกษา () 1. ระดับประถมศึกษา
() 2. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
() 4. ระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญาตรี (ปวช. / ปวส.)
() 5. ระดับอุดมศึกษา (ป. ตรี)
() 6. สูงกว่าระดับอุดมศึกษา (ป. โท / ป. เอก)

3. อายุ ปี

4. รายได้ / เดือน

- 1. รายได้ระหว่าง 4,000-8,000 บาท
- 2. รายได้ระหว่าง 8,001-12,000 บาท
- 3. รายได้ระหว่าง 12,001-16,000 บาท
- 4. รายได้ระหว่าง 16,001-20,000 บาท
- 5. รายได้ระหว่าง 20,001 บาท ขึ้นไป

5. อาชีพ

- 1. เกษตรกรรม
- 2. รับจ้าง
- 3. ค้าขาย
- 4. ข้าราชการ-พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 5. อื่น ๆ

6. การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง

6.1 หากท่านรับชมโทรทัศน์เกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- 1. ไม่เคยรับชม
- 2. รับชมสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- 3. รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- 4. รับชมทุกวัน

6.2 ท่านรับฟังวิทยุเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- 1. ไม่เคยรับฟัง
- 2. รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- 3. รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- 4. รับฟังทุกวัน

6.3 ท่านอ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- 1. ไม่เคยอ่าน
- 2. อ่านสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- 3. อ่านบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- 4. อ่านทุกวัน

6.4 ท่านรับชมเคเบิลทีวีเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. ไม่เคยรับชม
- () 2. รับชมสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- () 3. รับชมบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- () 4. รับชมทุกวัน

6.5 ท่านรับฟังเสียงตามสายเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. ไม่เคยรับฟัง
- () 2. รับฟังสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- () 3. รับฟังบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- () 4. รับฟังทุกวัน

6.6 ท่านสนทนากับบุคคลอื่นเกี่ยวกับข่าวสารการเมืองบ่อยครั้งเพียงใด

- () 1. ไม่เคยสนทนา
- () 2. สนทนาสัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง
- () 3. สนทนาบ่อยครั้ง (สัปดาห์ละ 4 ครั้งขึ้นไป)
- () 4. สนทนาทุกวัน

ตอนที่ 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

2) ท่านมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปานกลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด
1. การแก้ไขปัญหาบ้านเมืองเป็นเรื่อง ของผู้บริหารท้องถิ่น เราเข้าไปมีส่วนร่วม อย่างไรก็ไม่เกิดประโยชน์					
2. การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในท้องถิ่น					
3. เราเป็นประชาชนในท้องถิ่น ควรมี ความรู้เรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง					
4. เมื่อมีการเลือกตั้งในท้องถิ่น ถ้าเรา เห็นว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดเหมาะสม ต้องสนับสนุนให้เป็นตัวแทนของเรา					
5. การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญของการ มีส่วนร่วมทางการเมือง เราต้อง ช่วยกันออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันทุกคน					
6. ประชาชนในท้องถิ่นมีปัญหาเดือดร้อน ควรแจ้งให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบเพื่อที่ จะได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น					

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ระดับความคิดเห็น				
	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปานกลาง	เห็น ด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อย ที่สุด
8. ถ้าประชาชนรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นจนทำให้เกิดพลังต่อรองทางการเมืองจะทำให้รัฐบาลสนใจรับฟังความคิดเห็นของเราได้					
9. ประชาชนรู้ว่าการบริหารท้องถิ่นขาดความโปร่งใส ควรมีการเดินขบวนคัดค้านเพื่อให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไข					
10. ถ้าเราอยากมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นต้องสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสม					
11. เมื่อเป็นสมาชิกพรรคการเมือง จำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมของพรรค เช่น การเข้าร่วมประชุมพรรค เป็นต้น					
12. การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองต้องมีรายจ่าย เราเป็นสมาชิกพรรคต้องหารายได้ให้กับพรรคการเมืองที่เราสังกัด					
13. เมื่อถึงเวลาอันสมควร เราต้องหาโอกาสเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัด					
14. ถ้าเข้าไปทำหน้าที่ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และร่วมในกิจกรรมสาธารณะของท้องถิ่น					

ความเห็นอื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

3) ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	เห็นด้วย มาก อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ประชาชนในท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
2. ประชาชนในท้องถิ่นยังไม่ยอมรับระบบอุปถัมภ์จึงขาดความสนใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
3. การประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่นยังไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง					
4. เมื่อมีการเลือกตั้งในท้องถิ่นประชาชนไม่เข้าใจและไม่สนใจการเสียสิทธิ์					
5. เมื่อมีการเลือกตั้งนักการเมืองและประชาชนมีการซื้อสิทธิขายเสียง					
6. ประชาชนในท้องถิ่นมีฐานะยากจนต้องหารายได้เลี้ยงชีวิตตนเองและครอบครัว					
7. ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเลือกพรรคและตัวแทนตามคำแนะนำของหัวหน้าคะแนน					
8. นักการเมืองเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง					

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ความคิดเห็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	เห็นด้วย มาก อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
9. เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกตั้ง ไม่น่าเชื่อถือเรื่องความเป็นกลาง					
10. โรงเรียนในท้องถิ่นไม่มีหลักสูตรการเรียน การสอนในเรื่องการมีส่วนร่วม ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ					
11. รัฐธรรมนูญของประเทศไทยในอดีตหลาย ฉบับ เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการมี ส่วนร่วมทางการเมือง					

ความเห็นอื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

ตอนที่ 4

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองของประชาชน เทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

- 4) ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
เช่นไร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	เห็นด้วย มาก อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ผู้นำและผู้บริหารท้องถิ่นควรให้ความรู้ เรื่องการเมืองและมีส่วนร่วมแก่ประชาชน					
2. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้ และเข้าใจถึงผลเสียของระบบอุปถัมภ์					
3. สร้างเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่าง ต่อเนื่องและทั่วถึง					
4. ให้การศึกษาและอบรมประชาชนให้ เข้าใจในการเลือกตั้งและรู้ถึงการเสียสิทธิ์					
5. แนะนำประชาชนให้ทราบถึงผลของ การซื้อสิทธิขายเสียง					
6. ผู้บริหารพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพิ่มขึ้น					
7. แนะนำประชาชนให้รู้จักพิจารณาเลือก พรรคและบุคคลที่จะมาเป็นตัวแทน					

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง				
	เห็นด้วย มาก อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
8. นักการเมืองต้องมีจริยธรรม มีความพร้อมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชน					
9. มีคณะกรรมการการเลือกตั้งและองค์กรเอกชนควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ					
10. ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดหลักสูตรให้ความรู้แก่นักเรียน/นักศึกษาทุกระดับในเรื่องการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง					
11. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น					

ความเห็นอื่น ๆ (โปรดระบุ)

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- จุมพล หนิมพานิช (2547) “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย* หน่วยที่ 3 หน้าที่ 134 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- จรรยา จงสวัสดิ์ (2514) *หลักรัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- ชัยสิทธิ์ ภูวภิรมย์ขวัญ (2547) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกรมการชุมชนในการบริหารราชการกรุงเทพมหานคร” *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*
- ชัยอนันต์ สมุทวนิช (2540) *ประชาสังคม: ทรรศนะนักคิดในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ มติชน
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร (2547) *รัฐศาสตร์* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ (2546) *วิสัยทัศน์ประเทศไทย* กรุงเทพมหานคร สามเจริญพาณิชย์
- ธีรยุทธ บุญมี (2536) *สังคมเข้มแข็ง* กรุงเทพฯ มิ่งมิตร
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2541) *เอกสารการบรรยาย เรื่อง พัฒนาการของหน่วยการปกครองท้องถิ่นไทย* กรุงเทพมหานคร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- _____ (2543) *เอกสารการบรรยาย เรื่อง วาทกรรมการเมืองว่าด้วยประชาธิปไตยของไทย* กรุงเทพมหานคร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บุญเรือง บุรศักดิ์ (2529) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย” *รัฐสภาสาร* 34, 10 (ตุลาคม) : 52-71
- ปธาน สุวรรณมงคล (2547) การเมืองท้องถิ่นกับพัฒนาการทางการเมืองไทย ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย* หน่วยที่ 8 หน้าที่ 337 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์
- ลิขิต ธีระเวคิน (2546) *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย* กรุงเทพมหานคร พิมพ์ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สมบัติ ชำรงชัญวงศ์ (2546) *การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร เสมาธรรม
- ศักดิ์ กอแสงเรือง และเดชอุดม ไกรฤทธิ (2541) “สาระสำคัญและหัวใจรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ แนวทางปฏิบัติการในการดำเนินการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ม.ป.ท.
- สิทธิพันธ์ พุทธหูน (2538) *ทฤษฎีพัฒนาการเมือง* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ และคณะ (2547) *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*
 กรุงเทพฯ วิญญูชน
- อนุชาติ พวงสำลี (2540) *ท้องถิ่นของเรา: ทำเมืองไทยให้น่าอยู่และยั่งยืน*. กรุงเทพฯ ข่ายความร่วมมือเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาไทย
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2540) *อนุทินการเดินทางของความคิด: จาก “รัฐ” สู่ “อารยสังคม” และ “พลเมือง”* ชุดประชาสังคมลำดับที่ 2 กรุงเทพฯ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
- Almond, Gabriel A. and Powell, Bingham G. (1976). *Comparative Politics Today*. Boston: Little, Brown.
- Almond, Gabriel A. and Verba, Sydney. (1976). *Civic Culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Birch, Anthony Harold. (2001). *The Concepts and theories of modern democracy*. London: Routledge.
- Clark, J. (1957). *Outline of Local Government of the United Kingdom*. London: Sir Issac Pitman and Son.
- Easton, D. (1965). *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Easton, David. (1971). *The Political System; An Inquiry into the State of Political Science*. 2 nd ed. New York: Alfred A. Knoff.
- Emerson, Rupert. (1960). *From Empire to Nation*. Cambridge: Harvard University Press.
- Geertz, Clifford. (1963). *Old Societies and New States*. New York: Free Press of Clienceo.
- Huntington, Sammuel P. and Nelson, Joah M. (1982). *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*. Cambridge: Harvard University Press.
- Kim, Chong Lim. (1980). *Political Paticipation in Korea: Democracy, Mobolazation and Stability*. California: Clio Press.
- Lerner, Daniel. (1963). “Toward a Communication Theory Modernization” in *Communication and Political Development*. Lucian W. Pye, ed. Princeton: Princeton University Press.
- McClosky, Herbert. (1968). “Political Participation” in *International Encyclopedia of the Social Science*. Vol.12 Still, David L. ed. New York: The Free Press.

- Milbrath, Lester W. and Goel, M.I. (1977). *Political Participation: How and why do People Get Involved in Politics?* Chicago: Rand McNally.
- Parry, Geraint, Moyser, George and Day Neil. (1992). *Political Participation and Democracy in Britain.* Cambridge University Press.
- Verba, Sidney and Nie, Norman H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality.* New York: harper and Row.
- Verba, Sidney, Nie, Norman H. and Kim, Jae. (1978). *Participation and Political Equalify.* New York: Cambridge University Press.
- Weiner, Myron. (1971). "Political participation: Crisis of Political Process" in Crisis and Sequences in Political Development. L. Binder and Others, eds. Princeton: Princeton University Press.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายชัยพร เจียมคน
วัน เดือน ปีเกิด	21 กุมภาพันธ์ 2480
สถานที่เกิด	ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	ร.บ. (ทฤษฎีและเทคนิคทางรัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
สถานที่ทำงาน	ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่ง	สมาชิกสภาเทศบาลเมืองแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี